

СХВАЛЕНО
педагогічною радою
протокол № 12
від 31.05.2023

ЗАТВЕРДЖЕНО
Директор
Микола **БАЗИЛЕВСЬКИЙ**
наказ № 128
від 19.06.2023

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

Черкаської загальноосвітньої школи I-III ступенів №30

Черкаської міської ради Черкаської області

на 2023-2024 навчальний рік

ВСТУП

Головні завдання освітньої програми

Головним завданням Черкаської загальноосвітньої школи I-III ступенів №30 Черкаської міської ради Черкаської області є надання якісної повної загальної освіти дітям шкільного віку мікрорайону, забезпечення їх всебічного розвитку, виховання і самореалізації особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності.

Досягнення цієї мети забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності.

Спільними для всіх компетентностей є такі вміння: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми.

Основним засобом реалізації призначення загальноосвітнього закладу є засвоєння учнями обов'язкового мінімуму змісту загальноосвітніх програм. У той же час заклад має у своєму розпорядженні додаткові засоби реалізації свого призначення, а саме:

- уведення в навчальний план предметів і курсів, що сприяють загальнокультурному розвитку особистості та формують гуманістичний світогляд, надання можливості вибору профілю навчання;
- поглиблене вивчення окремих предметів, вибір темпу засвоєння навчального матеріалу, різних видів навчальної діяльності;
- при необхідності використання дистанційної форми здобуття загальної середньої освіти або застосування технологій дистанційного навчання під час освітнього процесу;
- оригінальна організація навчальної діяльності, інтеграція навчальної та пізнавальної діяльності.

Мета освітньої програми

Освітня програма, що реалізується в закладі, спрямована на:

- формування в учнів сучасної наукової картини світу;
- виховання працьовитості, любові до природи;
- розвиток в учнів національної самосвідомості;
- формування людини та громадянина, яка прагне вдосконалювання та перетворення суспільства;
- інтеграцію особистості в систему світової та національної культури;
- рішення задач, формування загальної культури особистості, адаптації особистості до життя в суспільстві;
- виховання громадянськості, поваги до прав і свобод людини, поваги до культурних традицій та особливостей інших народів в умовах багатонаціональної держави;
- створення основи для усвідомленого відповідального вибору та наступного освоєння професійних освітніх програм;
- формування потреби учнів до самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення тощо.

Нормативна база

Заклад загальної середньої освіти комунальної форми власності Черкаська загальноосвітня школа I-III ступенів №30 Черкаської міської ради Черкаської області здійснює планування своєї діяльності на підставі Конституції України та законів України «Про освіту», постанови КМУ від 20.04.2011р. № 462 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти» від

23.11.2011 №1392 «Про впровадження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти», 14.01.2004 №24 «Про впровадження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти» та наказів МОН №405, 406, 407, 408 від 20.04.2018р. «Про затвердження типових освітніх програм для школи I,II,III ступеня », Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87, розпоряджень Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», від 13.12. 2017 р. № 903-р «Про затвердження плану заходів на 2017–2029 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», наказу МОН України від 03.02.2021 року №140 «Про внесення змін до наказу МОН України від 02.11.2016 року № 1319 та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів МОН України», від 13.07.2017 р. № 1021 «Про організаційні питання запровадження Концепції Нової української школи у загальноосвітніх навчальних закладах I ступеня» та від 14.08.2017 р. № 1171 «Про завершення I етапу всеукраїнського експерименту за темою «Реалізація компетентнісного підходу в науково-педагогічному проекті «Інтелект України» на базі загальноосвітніх навчальних закладів», Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.1994р. № 4004-XII, від 12.01.2016 року «Про затвердження Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах», листа Міністерства освіти і науки України №1/9 – 254 від 20.04.2018 року, наказ МОН України від 03.02.2021р. №140 «Про внесення змін до наказу МОН від 02.11.2016р. №1319 та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів МОН України», наказ ДСЯО від 31.08.2022 р. № 01/10/86 «Про проведення другого етапу експертизи освітньої програми науково-педагогічного проекту «Інтелект України» базової середньої освіти, адаптивний цикл (5-6 клас)», наказ ДСЯО України від 31.08.2022р. №01-10/10 «Про проведення другого стану експертизи освітньої програми науково-педагогічного проекту «Інтелект України» базової середньої освіти, адаптаційний цикл (5-6 класи)», Статуту школи, забезпечує одержання учнями загальної середньої освіти на рівні Державних стандартів.

Навчальні плани складено відповідно вказаної нормативної бази та додатків:

- Початкова школа 1-4 класи «Типова освітня програма початкової школи під керівництвом Р. Б. Шияна» (наказ МОН України № 1272, 1273 від 08.10.2019р.);
- - Початкова школа (1-В клас) за освітньою програмою «Інтелект України» (наказ МОН України №140 від 03.02.2021р.);
- 5-6 клас, «Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти» (наказ МОН України від 19.02.2021р. № 235);
- 5-Б клас за освітньою програмою «Інтелект України» (наказ МОН України №140 від 03.02.2021р.);
- 7-9 клас, додаток № 1, 10 до наказу від 20.04.2018р. № 405 «Про затвердження освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня»;
- 10 клас, додаток 2 до наказу МОН від 20.04.2018р. №408 «Про затвердження типової освітньої програми закладів середньої освіти III ступеня»;
- 11 клас, таблиця 10,17 до наказу МОН від 20.04.2018 № 406 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти школи III ступеня».

«Модель» випусника Черкаської загальноосвітньої школи I-III ступенів №30

Черкаської міської ради Черкаської області

Модель випусника Черкаської загальноосвітньої школи I-III ступенів №30 Черкаської міської ради Черкаської області успішного українця – це необхідна основа для сміливих і успішних кроків у своє майбутнє. Всі інші здобутки у сфері компетентності може принести людині лише наполеглива цілеспрямована праця, бажання вчитися і ділитися досвідом з іншими.

Випускник школи має міцні знання і вміло користується ними. Знання та вміння отримані учнем тісно взаємопов'язані з його ціннісними орієнтирами. Набуті життєві компетентності випускник вміло використовує для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці. Він вміє критично мислити, логічно обґрунтовувати позицію, виявляти ініціативу, творити, вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення.

Наш випускник – це передусім людина творча, з великим потенціалом саморозвитку та самореалізації, широким спектром особистості:

- випускник школи добре проінформована особистість;
- прагне до самоосвіти та вдосконалення;
- готовий брати активну участь у суспільно-культурному житті громади, держави;
- є свідомим громадянином, готовим відповідати за свої вчинки;
- свідомо ставиться до свого здоров'я та довкілля;
- мислить креативно, використовуючи увесь свій творчий потенціал.

Випускник компетентний у ставленні до життя — реалізує себе через самопізнання, саморозуміння та інтелектуальну культуру.

Випускник початкових класів має знання, уміння та навички, передбачені стандартом початкової освіти. Він упевнений у собі, старанний, працелюбний, самостійний, дисциплінований, вмотивований на досягнення успіху, вміє слухати і чути, критично мислити і має почуття самоконтролю, навички навчальної діяльності, культуру поведінки і мови, основи особистої гігієни і здорового способу життя.

Випускник базової середньої освіти володіє певними якостями і вміннями на рівні вимог державних стандартів базової освіти, успішно засвоює загальноосвітні програми з усіх предметів навчального плану; має систему розумових навичок (порівняння, узагальнення, аналіз, синтез, класифікацію, визначення головного); володіє основами комп'ютерної грамотності; знає свої громадянські права і вміє їх реалізувати; оцінює свою діяльність з погляду моральності та етичних цінностей; дотримується правил культури поведінки і спілкування; веде здоровий спосіб життя; готовий до форм і методів навчання, використовуваних у старших класах.

Випускник повної загальної середньої освіти має міцні знання на рівні вимог державних освітніх стандартів, що забезпечує вступ до закладу вищої освіти та подальше успішне навчання; володіє іноземною мовою на базовому рівні; має високий рівень комп'ютерної грамотності (програмування, навички технічного обслуговування); володіє культурою інтелектуальної діяльності; знає і поважає культуру України та інших народів; поважає свою й чужу гідність, права, свободи інших людей; дотримується правил культури поведінки і спілкування; має почуття соціальної відповідальності; веде здоровий спосіб життя; володіє способами отримання інформації; прагне духовного і соціального добробуту.

Наш випускник - свідомий громадянин і патріот своєї країни, готовий до сміливих і успішних кроків у майбутнє.

Цілі та задачі освітнього процесу школи

Цілі та задачі освітнього процесу на кожному рівні реалізації освітніх програм повинні бути обумовлені «моделлю» випускника, призначенням і місцем школи в освітньому просторі міста, області.

Перед школою поставлені такі цілі освітнього процесу:

1. Забезпечити засвоєння учнями обов'язкового мінімуму змісту початкової, базової середньої та повної загальної середньої освіти на рівні вимог державного освітнього стандарту;
2. Гарантувати наступність освітніх програм усіх рівнів;
3. Створити основу для адаптації учнів до життя в суспільстві, для усвідомленого вибору та наступного засвоєння професійних освітніх програм;
4. Формувати позитивну мотивацію учнів до навчальної діяльності;

5. Забезпечити соціально-педагогічні відносини, що зберігають фізичне, психічне та соціальне здоров'я учнів;
6. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників шляхом своєчасного та якісного проходження курсів перепідготовки;
7. Проведення атестації та сертифікації педагогів;
8. Цілеспрямоване вдосконалення навчально-матеріальної бази.

Освітня програма та її реалізація

Згідно зі Статутом Черкаська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №30 Черкаської міської ради Черкаської області має тип І-ІІІ ступенів і таку структуру закладу загальної середньої освіти:

- школа І ступеню (1-4 класи);
- школа ІІ ступеню (5-9 класи);
- школа ІІІ ступеню (10-11 класи).

Освітня програма школи розрахована на 5-ти денний робочий тиждень. Навчальні заняття у школі починаються о 8 год. 30 хвилин. Тривалість уроків у 1-х класах – 35 хвилин, у 2-4-х класах - 40 хвилин, 5-11 класи - 45 хвилин. Школа працює в одну зміну. Для учнів 1-4 класів організовано групи подовженого дня. Загальний обсяг навчального навантаження на учня відповідає санітарно-гігієнічним нормам, установленим Міністерством охорони здоров'я України. Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження на учнів.

Відповідно до Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів (додаток 2 до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 06.03.2002 р. за № 229/6517, із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти

№ 572 від 09.10.2002 наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту № 921 від 17.08.2012 наказом Міністерства освіти і науки № 401 від 08.04.2016) клас ділиться на групи під час вивчення базових предметів за умови більше 27 учнів у класі, під час проведення практичних занять з інформатики з використанням комп'ютерів за умови не менше 8 учнів у групі.

Мова навчання – українська.

У 2023/2024 навчальному році у закладі загальної середньої освіти Черкаська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №30 Черкаської міської ради Черкаської області функціонуватиме 30 класів, у яких навчатиметься 870 учнів.

Відповідно до статті 16 Закону України «Про повну загальну середню освіту», 2022/2023 навчальний рік розпочинається у День знань – 01 вересня 2023 року і закінчується не пізніше 01 липня 2024 року. Триває не менше 175 навчальних днів. Тривалість канікул протягом навчального року становить не менше 30 календарних днів.

З урахуванням місцевих особливостей та кліматичних умов за погодженням з департаментом освіти та гуманітарної політики можуть змінюватись структура навчального року та графік учнівських канікул.

**Освітня програма початкової освіти
I ступеня
Черкаської загальноосвітньої школи I-III ступенів №30
Черкаської міської ради Черкаської області**

Освітня програма освіти першого ступеня

Освітня програма вводиться в дію з 1 вересня 2023-2024 н.р., передбачає досягнення учнями результатів навчання (компетентностей), визначених Державним стандартом.

Кількість учнів початкової школи - 360, 12 класів. Середня наповнюваність – 30.

Структура, логіка та зміст освітніх програм відповідає Типовим навчальним планам, затвердженим наказами Міністерства освіти і науки України:

Початкова освіта здобувається протягом чотирьох років. Освітній процес організовується за такими циклами:

- перший цикл початкової освіти - адаптаційно-ігровий (1-2 роки навчання);
- другий цикл початкової освіти - основний (3-4 роки навчання).

Освітня програма для початкової школи, розроблена відповідно до Типової освітньої програми під керівництвом Б. Шияна, включає в себе 2 цикли:

- цикл I (2 класи – 2 а, б, в);
- цикл II (4 класи - 4 а, б, в)

Освітня програма для початкової школи, розроблена відповідно до Типової освітньої програми під керівництвом О. Я. Савченко, включає в себе 2 цикли:

- цикл I (1 класи – 1 а, 1 б);
- цикл II (3 класи - 3 а, б, в)

Учні 1-В класу навчаються за освітньою програмою наукового проєкту «Інтелект України», який розроблений відповідно до Типової освітньої програми (наказ МОН України від 03.02.2021р. № 140).

Цикл I (2 а, б, в класи), розроблений відповідно до Типової освітньої програми під керівництвом Шияна

У першому циклі (2 класи) освітній процес організовується із застосуванням діяльнісного підходу на інтегрованій основі та з переважанням ігрових методів. Вимоги до обов'язкових результатів навчання визначаються з урахуванням компетентнісного підходу.

Основою формування ключових компетентностей є досвід здобувачів освіти, їх потреби, які мотивують до навчання, знання та вміння, які формуються в різному освітньому середовищі (школі, родині), різноманітних соціальних ситуаціях та обумовлюють формування ставлення до них.

Освітню програму для учнів початкової школи укладено за освітніми галузями, кожна з яких має свою мету, завдання та реалізовується через змістовні лінії:

Мовно-літературна, у тому числі:

Рідномовна освіта (українська мова) (МОВ)

Метою рідномовної освіти для загальної середньої освіти є розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому і суспільному житті, у міжкультурному діалозі, бачити її передумовою життєвого успіху; плекання здатності спілкуватися рідною мовою (якщо вона не українська); формування шанобливого ставлення до культурної спадщини; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** рідномовної освіти у початковій школі є:

- виховання стійкої мотивації до читання та прагнення вдосконалювати своє мовлення;

- сприяння індивідуальному самовияву учнів та взаємодії між ними через розвиток комунікативних умінь, зокрема діалогічного мовлення, театралізацію;
- розвиток умінь вдумливого читання і базових правописних умінь;
- збагачення духовного світу учнів через естетичне сприймання творів художньої літератури та медіапродуктів;
- розвиток уяви та творчого мислення учнів за допомогою творів літератури та мистецтва, медіатекстів, театралізації, гри;
- формування умінь опрацьовувати тексти різних видів (художні, науково-популярні, навчальні, медіатексти);
- розвиток здатності спостерігати за мовними явищами, експериментувати зі звуками, словами, фразами, зокрема і в мовних іграх, для опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;
- створення сприятливого мовного середовища у школі, зокрема й через пізнання сучасної дитячої літератури різної тематики та жанрів.

Відповідно до окреслених завдань, у початковому курсі рідномовної освіти виокремлено такі **змістові лінії**: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовлення», «Театралізуємо».

Комунікативна компетентність виявляється в безпосередньому та опосередкованому спілкуванні.

Для формування комунікативної компетентності в умовах безпосереднього спілкування програма пропонує розгортати навчальну діяльність у межах змістової лінії **«Взаємодіємо усно»** (мовець / слухач – слухач / мовець). Ця змістова лінія передбачає залучення учнів до дій зі сприймання, перетворення, виокремлення, аналізу й інтерпретації, оцінювання та використання усної інформації в реальній мовленнєвій практиці (бесіда, дискусія у класі, мікродискусія в групі, обговорення в парі тощо).

Для становлення комунікативної компетентності в умовах опосередкованого спілкування (на відстані у просторі та часі) запропоновано змістові лінії **«Читаємо»** (читач – автор), **«Взаємодіємо письмово»** (автор – читач), **«Досліджуємо медіа»** (читач / глядач / слухач – автор). Ці змістові лінії забезпечують здобуття досвіду опосередкованого спілкування, опанування кола знань (понять, уявлень) та вмінь, що дають змогу учням удосконалювати комунікативну компетентність.

Змістова лінія **«Читаємо»** спрямована на розвиток мотивації дітей до читання, залучення їх до читацької діяльності, яка ґрунтується на учнівській ініціативності та самостійності у доборі текстів для читання та інтерпретації прочитаного. Під час читання учні розвивають уміння сприймати та аналізувати текст, оцінювати прочитане та перетворювати інформацію, уявляти, мислити творчо.

Змістова лінія **«Взаємодіємо письмово»** передбачає залучення учнів до реальної писемної практики, зокрема за допомогою цифрових пристроїв та в режимі онлайн. Результатом такої роботи є базові вміння створювати писемні висловлювання у реальному та віртуальному просторі та редагувати їх.

Змістова лінія **«Досліджуємо медіа»** передбачає ознайомлення школярів з основами медіаграмотності. Діти формують уявлення про межу між реальним світом і світом мас-медіа. Вони вчаться інтерпретувати, аналізувати, оцінювати медіатексти (фільм, мультфільм, реклама, фотографія тощо) та створювати прості медіапродукти. Змістова лінія **«Досліджуємо медіа»** пропонує інструмент для активного критичного освоєння комунікативного медіасередовища.

Змістова лінія **«Досліджуємо мовлення»** забезпечує дослідження мовних закономірностей і формування на цій основі свідомих мовленнєвих умінь (орфоепічних, лексичних, граматичних, правописних, стилістичних, словотвірних). Також у межах цієї змістової лінії учні опановують

виражальні засоби художніх текстів, що в цілому сприяє творенню індивідуального стилю мовлення.

Змістова лінія «**Театралізуємо**» слугує розвитку комунікативних умінь учнів, зокрема вміння моделювати різні ситуації спілкування, обирати відповідні комунікативні стратегії, досліджувати несловесні засоби спілкування. Увага до несловесних засобів приділятиметься і в змістових лініях «Взаємодіємо усно» та «Досліджуємо медіа», а сам прийом театралізації може використовуватися й у змістовій лінії «Читаємо».

Специфіка змістової лінії «**Театралізуємо**» пов'язана з формуванням уявлення про театр як місце, де учні здобувають досвід співчуття та співпереживання. Тому в межах змістової лінії «Театралізуємо» учні досліджують чужу (глядач) та власну (актор) експресію. Ця змістова лінія передбачає залучення учнів до сценічної творчості, в умовах якої школярі набувають акторського досвіду, зокрема імпровізації, що забезпечує розвиток у дитини емоційного інтелекту, творчого мислення, самосвідомості й самоєфективності, уміння мобілізувати інших, ініціативності, уміння долати бар'єри, пов'язані з неоднозначністю, невизначеністю та ризиками, співпрацювати з іншими особами.

Іншомовна освіта (англійська мова) (ІНО)

Освітню програму з іншомовної освіти створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою іншомовної освіти для загальної середньої освіти є формування іншомовної комунікативної компетентності для безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування, що забезпечує розвиток інших ключових компетентностей і задоволення різних життєвих потреб дитини.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** іншомовної освіти у початковій школі є:

- здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених цією програмою;
- розуміти на слух зміст автентичних текстів;
- читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту;
- здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань;
- адекватно використовувати досвід, набутий під час вивчення рідної мови та інших навчальних предметів;
- використовувати в разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів;
- критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб;
- висловлювати свої думки, почуття та ставлення;
- ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування;
- обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб;
- ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов.

Зміст навчання забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах опанування іноземної мови в контексті міжкультурної парадигми, що передбачає ознайомлення з культурою народу, чю мову вивчають учні. Такий підхід зумовлює формування готовності до міжкультурної комунікації в межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою. На кінець 2-го класу учні загальноосвітніх навчальних закладів досягають рівня Pre-A1, а на кінець 4-го класу – рівня A1. Ці рівні характеризують результати навчальних досягнень в кожному виді мовленнєвої діяльності та узгоджуються із «Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти».

Відповідно до мети іншомовної освіти та завдань у початковій школі, виокремлено такі **змістові лінії**: «Сприймання на слух», «Зорове сприймання», «Усна взаємодія», «Усне висловлювання», «Писемна взаємодія», «Писемне висловлювання», «Онлайн взаємодія».

Іншомовна комунікативна компетентність виявляється в безпосередньому та опосередкованому міжкультурному спілкуванні. Для формування комунікативної компетентності в умовах безпосереднього спілкування програма пропонує розгортати навчальну діяльність у межах змістових ліній **«Сприймання на слух»**, **«Усна взаємодія»**, **«Усне висловлювання»**. Змістова лінія **«Сприймання на слух»** передбачає залучення учнів до дій зі сприймання коротких простих запитань, тверджень, вказівок, інструкцій та реагування на них вербально і/ або невербально. Змістова лінія **«Усна взаємодія»** спрямована на розвиток умінь розпізнавати знайомі слова повсякденного вжитку у знайомому контексті; ставити запитання та давати відповіді про себе та щоденні справи. Змістова лінія **«Усне висловлювання»** передбачає творення коротких фраз про себе, надавання базової персональної інформації (наприклад, ім'я, адреса, родина, національність).

Для становлення комунікативної компетентності в умовах опосередкованого спілкування (на відстані в просторі та часі) запропоновано змістові лінії **«Зорове сприймання»** (читач – автор), **«Писемна взаємодія»**, **«Писемне висловлювання»**, **«Онлайн взаємодія»**. Усі перелічені змістові лінії забезпечують для учня здобуття досвіду опосередкованого спілкування та опанування низки комунікативних умінь, що дасть змогу учням розвивати комунікативну компетентність. Змістова лінія **«Зорове сприймання»** передбачає сприймання та розпізнавання знайомих слів у супроводі малюнків. У рамках змістової лінії **«Писемне висловлювання»** учні навчаються писати короткі фрази для надання базової інформації. Результатом опрацювання змістової лінії **«Онлайн взаємодія»** є оволодіння вміннями встановлювати базовий соціальний контакт онлайн, вживаючи найпростіші ввічливі форми вітання та прощання, та розміщувати прості твердження про себе у форматі онлайн.

Математична (МАО)

При конструюванні програми головний акцент зроблено на реалізацію компетентнісного підходу у викладанні математики. Визначальними у структурі програми є обов'язкові та очікувані результати навчання на кінець другого та четвертого класів.

Такий підхід дає можливість чітко бачити, якими компетентностями мають оволодіти молодші школярі на першому та другому циклах початкової освіти, а вчитель не мусить концентрувати свою увагу на вивченні однакового для всіх обсягу і змісту матеріалу, залишаючи за собою право його вибору з урахуванням вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб учнів шляхом розроблення власної освітньої програми.

Метою математичної освітньої галузі Стандарт визначає «розвиток математичного мислення дитини, здатностей розуміти й оцінювати математичні факти й закономірності, робити усвідомлений вибір, розпізнавати в повсякденному житті проблеми, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів, моделювати процеси та ситуації для вирішення проблем».

У відповідності із загальними цілями найважливішими **завданнями** навчання математики можуть бути:

- формування здатності розпізнавати серед повсякденних проблем ті, які можна розв'язати із застосуванням математичних методів та способів;
- розвиток уміння здійснювати дослідження, аналіз, планування послідовності дій для розв'язання повсякденних проблем математичного змісту, зокрема й сюжетних задач;
- формування та розвиток усвідомлених і міцних обчислювальних навичок;
- вироблення вміння описувати побачене, почуте, прочитане за допомогою простих математичних моделей;
- формування відповідального ставлення щодо висування гіпотез, їх оцінки, доведення або спростування, обґрунтування свого вибору;

- вироблення досвіду дослідження просторових відношень, форм об'єктів навколишнього світу, конструювання площинних та об'ємних геометричних фігур;

- вироблення вміння сприймати, перетворювати та оцінювати отриману інформацію, використовуючи різні джерела, у тому числі й засоби інформаційно-комунікаційних технологій.

У початковому курсі математичної освіти відповідно до зазначеної мети і сформульованих завдань виділено такі змістові лінії: «**Лічба**», «**Числа. Дії з числами**», «**Вимірювання величин**», «**Просторові відношення. Геометричні фігури**», «**Робота з даними**».

У межах змістових ліній «**Лічба**», «**Числа. Дії з числами**» здійснюється формування поняття числа, насамперед, розуміння учнями принципу утворення різних видів чисел (натуральних одноцифрових, натуральних багатоцифрових, дробових тощо) та способів виконання дій з цими числами – порівняння, додавання, віднімання, множення та ділення. Крім того, розгортається робота з дослідження законів і властивостей, способів виконання арифметичних дій під час розв'язання повсякденних проблем математичного змісту, зокрема й сюжетних задач.

У рамках змістової лінії «**Вимірювання величин**», опираючись на суб'єктний досвід та навички дослідницької роботи, молодші школярі вчать *вимірювати величини* довжини, маси, температури, часу, місткості (об'єму) за допомогою підручних засобів і вимірювальних приладів, оперувати грошима.

Разом з тим, учні виконують перетворення, порівняння, додавання і віднімання іменованих чисел, розв'язують повсякденні проблеми математичного змісту, в тому числі й сюжетні задачі, використовуючи різні одиниці вимірювання величин.

У процесі навчальної роботи з різного роду величинами виокремлюється також і *робота з геометричним матеріалом*, дослідження просторових відношень та геометричних фігур різних форм, конструювання площинних та об'ємних фігур з підручного матеріалу, створення макетів реальних та уявних об'єктів різних конструкцій, виконання простих завдань, описаних у математичних текстах, в т.ч. й сюжетних задачах геометричного змісту (змістова лінія «**Просторові відношення. Геометричні фігури**»).

Формування в учнів умінь аналізувати повсякденні проблеми математичного змісту потребує оволодіння ними *математичним моделюванням* як прийомом *діяльності* при дослідженні реальних об'єктів і процесів та при розв'язуванні навчально - пізнавальних і практико зорієнтованих задач, використовуючи різні джерела інформації, в тому числі й засоби інформаційно-комунікаційних технологій.

З прикладами так званих «фізичних» моделей школярі зустрічаються ще в дошкільні: іграшки, що оточують дитину, фотографія людини, глобус та ін., а математичне моделювання – це створення моделей та їх дослідження засобами математики.

З 1-го класу учнів варто привчати до роботи з різного виду *простими математичними моделями*, оскільки вони так чи інакше допомагають виділити, впорядкувати, проаналізувати та зафіксувати дані (подані в умові задачі, зібрані за допомогою опитувальника тощо). Ця робота розгортається у межах змістової лінії «**Робота з даними**».

Таким чином, упродовж двох циклів навчання математики у поєднанні з іншими освітніми галузями у здобувачів початкової освіти здійснюватиметься формування знань, умінь, ставлень, що є сутністю компетентнісного підходу, для забезпечення подальшої здатності успішно навчатися, усвідомлюючи роль математичних знань та умінь в особистому і суспільному житті людини.

Природнича (ПРО)

Метою природничої освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування наукового мислення та культури дослідження; розвиток системних уявлень про цілісність та розмаїття природи, утвердження принципів сталого розвитку, ефективної, безпечної і природоохоронної поведінки в дошкільні.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** природничої освітньої галузі у початковій школі є:

- виховання любові та шанобливого ставлення до природи рідного краю, України, планети Земля;
- формування екологічно й етично обґрунтованої поведінки у природі, залучення до участі у природоохоронних акціях;
- розвиток зацікавлення до пізнання природи, оволодіння способами навчально-пізнавальної діяльності, елементарними дослідницькими вміннями (через експерименти, спостереження);
- поступове формування уявлень про природничо-наукову картину світу через поглиблення початкових знань про природні об'єкти і явища, взаємозв'язки в системі «нежива природа – жива природа», про залежність людини від стану навколишнього середовища та її вплив на нього.

Відповідно до зазначених мети і завдань, виокремлено такі **змістові лінії**: «Я пізнаю природу», «Я у природі», «Я у рукотворному світі».

Змістова лінія **«Я пізнаю природу»** спрямована на формування дослідницьких умінь школярів через підтримку допитливості та інтересу до спостережень, експериментів та моделювання для пошуку відповідей на запитання про навколишній світ.

Змістова лінія **«Я у природі»** передбачає розвиток уявлень молодших школярів про об'єкти та явища природи, встановлення зв'язків між неживою і живою природою, формування бережливого ставлення до природи; вироблення навичок екологічно доцільної поведінки в довкіллі.

Змістова лінія **«Я в рукотворному світі»** спрямована на формування загальних уявлень про світ, створений людиною, понять про взаємозв'язки людини і природи, слугує джерелом натхнення для пошуку та втілення дитячих винахідницьких ідей та проєктів.

Провідна роль у вивченні природничої освітньої галузі належить дослідженням (спостереженням, експериментам), екскурсіям, природоохоронній та проєктній діяльності школярів.

Технологічна (ТЕО)

Метою технологічної освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування в учня/учениці здатності до зміни навколишнього світу засобами сучасних технологій без шкоди для середовища, до використання технологій для власної самореалізації, культурного й національного самовияву.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** технологічної освітньої галузі у початковій школі є:

- залучення учнів до різних видів діяльності, формування вмінь для створення виробу від творчого задуму до його втілення в готовий результат;
- формування в учнів культури праці та побуту, навичок раціонального ведення домашнього господарства, задоволення власних потреб та потреб інших, відповідальності за результати власної діяльності;
- формування вміння ефективно використовувати природні матеріали з турботою про навколишнє середовище;
- створення умов для практичного і творчого застосування традицій і сучасних ремесел.

Зміст технологічної освітньої галузі в початкових класах структурується за такими **змістовими лініями**: «Технічна творчість і техніка», «Світ технологій», «Світ ремесел», «Побут».

Змістові лінії, які систематизують очікувані результати навчання, спрямовані на формування ключових компетентностей учнів.

Змістова лінія **«Технічна творчість і техніка»** спрямована на залучення учнів до творчої діяльності у процесі конструювання та моделювання під час самостійної або колективної роботи

з конструктором. Процес конструювання з готових деталей (моделей) конструктора має на меті сприяти розвитку просторової уяви й елементів творчого та технічного мислення учнів, через читання і зіставлення малюнків, графічних зображень, за якими учні складатимуть конструкції. Учні виконуватимуть макетування об'ємних моделей транспортних засобів, будинків, веж, роботів тощо.

Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до деталей конструкторів, відповідних графічних зображень схем для конструювання простих моделей; матеріалів для виготовлення та оздоблення виробу

Змістова лінія «Світ технологій» має на меті формувати в учнів здатність планувати власну діяльність у процесі вивчення конструкційних матеріалів – від розпізнавання їх на дотик до аргументованого добору для створення виробу, виконувати найпростіші способи їх обробки. Важливою умовою засвоєння цієї лінії є формування в учнів здатності розуміти і дотримуватися послідовності у виготовленні виробів, аргументувати обрану послідовність у роботі. У процесі роботи з матеріалами провідними операціями будуть: різання ножицями, склеювання, зв'язування стрічок тощо.

Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до матеріалів, технологічних карток (схем), необхідних для виготовлення виробу, інструментів та пристосувань, довідникових посібників (книжки з ілюстраціями до творів, набори малюнків до мультфільмів тощо). Організація екскурсій на виробничі об'єднання, перегляд та обговорення відеофільмів про виробництво. Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюється повторне та економне використання матеріалів.

Змістова лінія «Світ ремесел» має на меті формувати в учнів ставлення до творів декоративно-ужиткового мистецтва та ремесел як культурної спадщини українського народу, а також вміння створювати та оздоблювати прості вироби за зразком чи власним задумом, із застосуванням традиційних ремесел або технік декоративно-ужиткового мистецтва. У процесі роботи провідними операціями будуть: різання ножицями, склеювання, зв'язування, різьблення, ліплення тощо.

Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до виробів, виготовлених традиційними та сучасними ремеслами; матеріалів, інструментів та пристосувань, каталогів, фотографій тощо. Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюються технології традиційних та сучасних ремесел. Відвідування (реально чи віртуально) майстерень народних умільців, музеїв декоративно-ужиткового мистецтва.

Змістова лінія «Побут» має на меті формувати практичні навички організації власної життєдіяльності, розв'язувати практичні завдання у власному побуті, планувати та реалізовувати найпростіші трудові дії (ремонт іграшок, книжок, догляд за рослинами, домашніми тваринами; приготування страв за рецептами; догляд за одягом та взуттям).

Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до матеріалів, інструментів та пристосувань; об'єктів (іграшок, книжок тощо). Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюються найпростіші дії щодо самостійності в побуті.

Технологічна освітня галузь базується на практичній діяльності учнів. На кожному занятті передбачено виконання практичної роботи. Об'єкти праці для виготовлення учитель/ учителька добирає, спираючись на побажання учнів.

Інформатична (ІФО)

Метою інформатичної освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування в учня/ учениці здатності до вирішення проблем із використанням цифрових пристроїв, інформаційно-комунікаційних технологій та критичного мислення для розвитку, творчого самовираження, власного та суспільного добробуту; безпечна та відповідальна діяльність в інформаційному суспільстві.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** інформатичної освітньої галузі у

початковій школі є:

- формування відповідальної позиції цифрового громадянина, навичок безпечного й етичного користування цифровими пристроями та мережами;
- формування початкових умінь розрізняти інформацію різних видів та працювати з нею за допомогою цифрових пристроїв чи без них;
- формування початкових умінь визначати, знаходити та зберігати інформацію, необхідну для розв'язання життєвих проблем (навчання, гри тощо), за допомогою цифрових пристроїв, мереж та без них, самостійно та під час групової взаємодії; розрізняти правдиву і неправдиву інформацію різних видів;
- налагодження комунікації за допомогою цифрових пристроїв та мереж для спільної творчості, співпраці, навчання, гри;
- формування початкових умінь створювати електронні тексти (зображення, відео, звуки, програми тощо) за допомогою цифрових пристроїв;
- формування вмінь презентувати себе, власну творчість, ідеї, створені продукти та інші результати індивідуальної та групової діяльності за допомогою цифрових пристроїв.

Реалізація поставленої мети та завдань у початковій школі відбувається за **змістовими лініями** “Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)”, “Моя цифрова творчість”, “Комунікація та співпраця”, “Я і цифрові пристрої”, “Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві”.

У рамках змістової лінії **“Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)”** формуються початкові вміння розпізнавати, знаходити, свідомо відбирати, зберігати та опрацьовувати просту інформацію за допомогою цифрових пристроїв та без них. Розпізнавання правдивої і неправдивої інформації в усіх її виявах (текст, зображення, звук тощо) необхідне для формування критичного мислення, що сприяє безпеці в інформаційному просторі дитини. Початкові уявлення про моделі реалізуються через визначення істотних і неістотних властивостей об'єктів та створення на основі цього простих моделей об'єктів.

Змістова лінія **“Моя цифрова творчість”** розкривається через практичну діяльність (індивідуальну і групову) зі створення простих інформаційних продуктів (програм, текстів, зображень, відео, звуків, тощо) за допомогою цифрових пристроїв та програм для творчого самовираження, презентації себе і продуктів власної діяльності, вирішення завдань інших освітніх галузей.

В основі змістової лінії **“Комунікація та співпраця”** – ознайомлення із доступними для дитини засобами цифрової та безпосередньої комунікації для гри, спілкування, навчання, отримання нової інформації; використання безпечного онлайнного чи офлайнного середовища для цього. В умовах роботи у групі учні мають навчитися окреслювати цілі індивідуальної та групової діяльності, розподіляти ролі в межах групи, оцінювати здобутий результат, аналізувати помилки та усувати їх, доброзичливо взаємодіяти безпосередньо та в мережах.

Змістова лінія **“Я і цифрові пристрої”** реалізовується через усвідомлення і розпізнавання тих завдань, які можна розв'язати за допомогою цифрових пристроїв, виходячи з їхніх функціональних можливостей (фотографувати, записувати, слухати, відображати, опрацьовувати інформацію тощо). До основних умінь, які формуються через цю змістову лінію, належать розпізнавання простих програмних і технічних несправностей та вміння усувати їх самостійно чи з допомогою дорослих, розуміти обмеження та переваги пристроїв стосовно виконуваних завдань, усвідомлювати, що машини можуть імітувати інтелектуальну діяльність. Ця змістова лінія охоплює вміння організовувати власний робочий простір на фізичному та простому програмному рівні для збереження здоров'я, доброго самопочуття та ефективної діяльності учня/учениці.

Змістову лінію **“Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві”** спрямовано на створення безпечних умов для учня / учениці під час роботи з цифровими пристроями і в

мережах, що передбачає захист особистої інформації, формування принципів етичного, доброзичливого та відповідального спілкування через мережі, навички і можливості захисту власного інформаційного простору, фізичного та психологічного здоров'я. У рамках цієї змістової лінії в учнів формується відповідальне та шанобливе ставлення до власної та чужої інформаційної діяльності, яке на рівні початкової школи виявляється, зокрема, і через зазначення власного авторства, посилання на авторство інших, а також через усвідомлення шкоди від списування.

Вказані змістові лінії передбачають можливу інтеграцію інформатичної освітньої галузі з іншими освітніми галузями через розв'язування дослідницьких завдань, формування наскрізних умінь учнів, інформатичної грамотності та культури.

Соціальна і здоров'язбережувальна (СЗО)

Метою соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі для загальної середньої освіти є становлення самостійності учня / учениці, його / її соціальної залученості та активності через формування здорового способу життя, розвиток підприємливості, здатності до співпраці в різних середовищах, впевненості в собі та доброчесності для безпеки, добробуту та сталого розвитку.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі у початковій школі є:

- формування у школярів стійких переконань щодо цінності життя, здоров'я і безпеки для себе і тих, хто його / її оточує;
- виховання дбайливого та усвідомленого ставлення до власного здоров'я і безпеки;
- розвиток потреби самопізнання та самовдосконалення;
- формування в учнів сталої мотивації до здорового способу життя;
- формування свідомого прагнення дотримуватися безпечної, здорової та етичної поведінки для поліпшення добробуту;
- розвиток уміння ухвалювати рішення в повсякденних ситуаціях з користю для безпеки та здоров'я;
- сприяння індивідуальному розвитку самостійності, підприємливих якостей та поведінки свідомого споживача;
- формування вміння вчитися без шкоди для здоров'я;
- створення сприятливого безпечного та здорового середовища в школі.

Зміст соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі структуровано за трьома **змістовими лініями**: «Безпека», «Здоров'я», «Добробут».

Змістова лінія **«Безпека»** передбачає розвиток умінь безпечної поведінки вдома, школі та у природному й техногенному середовищі, прогнозування наслідків небезпечних дій, визначення впливів на вибір безпечної поведінки, дотримання правил (дорожнього руху, використання побутової техніки і побутової хімії тощо) та відповідального ставлення до особистої безпеки й безпеки інших.

Змістова лінія **«Здоров'я»** спрямована на формування в учнів здоров'язбережувальної компетентності і поведінки через набуття навичок здорового способу життя, розвиток позитивної самооцінки, критичного мислення, умінь ухвалювати зважені рішення, відповідально ставитися до власного здоров'я та здоров'я тих, хто поряд, і протидіяти негативним соціальним чинникам.

Змістова лінія **«Добробут»** забезпечує розвиток етичної поведінки в соціумі, вміння вчитися і формування позитивного ставлення до навчання, усвідомлення важливості здорового способу життя для добробуту, розвиток підприємливості і споживчої культури для оптимального використання ресурсів та забезпечення добробуту, орієнтацію учнів на відповідальне ставлення до безпеки та здоров'я як до найважливіших життєвих цінностей.

Навчальний матеріал змістових ліній реалізується наскрізно в кожній темі через взаємодоповнення і взаємодоповнення.

Громадянська та історична (ГІО)

Метою громадянської та історичної освітньої галузі для загальної середньої освіти є створення умов для формування в учня / учениці початкової школи власної ідентичності та готовності до змін через усвідомлення своїх прав і свобод, осмислення зв'язків між історією і теперішнім життям; плекання активної громадянської позиції на засадах демократії та поваги до прав людини, набуття досвіду співжиття за демократичними процедурами.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** громадянської та історичної освіти у початковій школі є:

- здобуття знань про сучасність і минуле своєї родини, місцевої громади, Батьківщини, людства, формування відповідного віковим можливостям розуміння змісту пам'ятних для себе та для громадян України подій;

- сприяння початковому усвідомленню власної гідності, цінності свободи і прав людини, своєї належності до родини, місцевої та шкільної громад, українського народу, вироблення відповідального ставлення до власної діяльності та діяльності інших;

- формування умінь орієнтуватися в історичному часі та соціальному просторі, знаходити та опрацьовувати доступну для себе суспільну інформацію, пояснювати її зміст та передавати породжені нею враження і думки;

- удосконалення набутих дітьми в дошкільному віці позитивних моделей поведінки у громадських місцях та опанування нових, пов'язаних із діяльністю школяра / школярки;

- розвиток здатності обстоювати власну думку та приймати інших, вирізняти вияви нерівності, несправедливості та дискримінації;

- створення умов для набуття успішного досвіду конструктивної взаємодії та громадянської поведінки, формування емоційно-ціннісного компоненту громадянської культури особистості.

Для формування ідентичності та громадянської компетентності учнів програма пропонує опанувати потрібні для цього знання і вміння, виробляти навички громадянської поведінки та виховувати громадянські чесноти в межах таких **змістових ліній**: «Я – Людина», «Я серед людей», «Моя культурна спадщина», «Моя шкільна і місцева громади», «Ми – громадяни України. Ми – європейці».

Змістова лінія **«Я – Людина»** передбачає залучення учня / учениці до опрацювання та використання для самоідентифікації елементарної інформації про людину як унікальну у Всесвіті істоту, яка творить себе як особистість, формує свій характер і розвиває цінні якості у процесі пізнавальної і трудової діяльності. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє самопізнанню учнів, усвідомленню власних потреб, уподобань, здібностей та інтересів, заохочує обирати цілі особистісного зростання (бути відповідальним, чесним тощо), допомагає початковому усвідомленню гідності та неповторності будь-якої людини.

Змістова лінія **«Я серед людей»** забезпечує усвідомлення ролі зв'язків, які існують між людьми, значення рідні, друзів, приятелів, спільнот, з якими дитина себе ідентифікує. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє набуттю досвіду громадянської поведінки та свідомому виборі норм і моделей поведінки, часто за певними взірцями.

Змістова лінія **«Моя культурна спадщина»** дає змогу учнівству усвідомити свою вкоріненість у національну, а також рідну за етнічним походженням культуру, в європейську цивілізацію. Учні/ учениці отримують можливість дослідити місцеві пам'ятки, пізнати традиції та минуле своєї родини, рідної етнічної групи, нації. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє розумінню значущості та різноманітності культурних надбань людства, формуванню умінь пізнавати минуле.

Змістова лінія **«Моя шкільна і місцева громади»** забезпечує розуміння учнем/ ученицею базових норм шкільного та місцевого громадського життя, дає йому/ їй змогу посилено долучатися до їх відтворення та модернізації. Пізнання шкільних і місцевих традицій,

ознайомлення з громадянськими вчинками земляків, діяльністю шкільної адміністрації, місцевих органів влади та добровільних асоціацій, зорієнтованих на громадські справи, сприяє набуттю учнями первинного досвіду громадянської дії, демократичної поведінки та конструктивної взаємодії, впливає на формування емоційно-ціннісного компонента громадянської культури дитини. Навчання в межах цієї змістової лінії забезпечує вироблення вмінь висловлювати та обстоювати свою думку та приймати інших, висувати власні ініціативи, планувати й організовувати посильні для дітей молодшого шкільного віку громадські справи.

Змістова лінія *«Ми – громадяни України. Ми – європейці»* дає учневі / учениці елементарні уявлення про національну символіку та державні атрибути України, націю (народ), державу, політику, владу, ключові події в історії України, підводить до прийняття демократичних цінностей та ідей євроатлантичної інтеграції Батьківщини. У межах цієї змістової лінії на прикладі відомих історичних постатей та національних героїв школярі усвідомлюють цінності патріотизму, активної громадянської позиції, самоповаги та ін.

Змістові лінії громадянської та історичної освітньої галузі у початковій школі мають бути реалізовані оптимальними для кожного елемента змісту та навчальної цілі інтерактивними методами, із використанням інформаційних технологій.

Мистецька (МІО)

Метою навчання мистецтва для загальної середньої освіти є формування культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва та художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті; плекання пошани до національної і світової мистецької спадщини.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** навчання мистецтва у початковій школі є:

- збагачення духовного світу учня / учениці під час сприймання мистецтва та художньої творчості; виховання шани до національної і світової культурної спадщини;
- набуття досвіду творення художніх образів через опанування елементарними мистецькими вміннями; розвиток загальних і спеціальних мистецьких здібностей;
- розкриття творчого потенціалу особистості; стимулювання художньо-образного мислення, художніх інтересів; виховання естетичного смаку; сприяння творчому самовияву та розвитку індивідуального стилю учня / учениці через мистецтво;
- розвиток уміння інтерпретувати твори мистецтва, висловлювати враження та особистісне ставлення до них; засвоєння початкових знань про види мистецтва, особливості їхньої художньо-образної мови, зокрема у взаємозв'язках;
- формування вміння презентувати й оцінювати власну творчість, плекання потреби у самовдосконаленні;
- формування вміння взаємодіяти з іншими через мистецтво, виявляти зв'язки мистецтва з природним і соціокультурним середовищем;
- виховання здатності застосовувати мистецтво для отримання задоволення та емоційного самопізнання.

Реалізація поставленої мети та завдань здійснюється за **змістовими лініями**: «Художньо-практична діяльність», «Сприймання та інтерпретація мистецтва», «Комунікація через мистецтво», які окреслюють рамкову модель досягнення загальних цілей мистецької освітньої галузі.

Змістова лінія *«Художньо-практична діяльність»* націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне засвоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовияву. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виражальні засоби для творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення доквілля, а також формування уявлень про можливість і способи впливати на емоційний стан завдяки мистецькій діяльності.

Змістова лінія *«Сприймання та інтерпретація мистецтва»* спрямована на пізнання

цінностей, що несуть твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення, а також формування уявлень про можливість і способи впливати на свій емоційний стан завдяки сприйманню творів мистецтва.

Реалізація змістової лінії *«Комунікація через мистецтво»* націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема в різних культурно-мистецьких заходах, обговореннях тощо.

Мистецька освітня галузь може реалізуватися через інтегровані предмети або предмети за окремими видами мистецтва: наприклад, музичне мистецтво, образотворче мистецтво тощо за умови реалізації упродовж циклу навчання всіх очікуваних результатів галузі.

Фізкультурна (ФІО)

Освітню програму фізкультурної освітньої галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою цієї галузі для загальної середньої освіти є формування в учня / учениці стійкої мотивації до занять фізичною культурою і спортом та життєво необхідних рухових умінь і навичок для збереження власного здоров'я, розширення функціональних можливостей організму.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** фізкультурної освітньої галузі у початковій школі є:

- розширення рухового досвіду, вдосконалення навичок життєво необхідних рухових умінь та навичок, використання їх у повсякденній та ігровій діяльності;
- розширення функціональних можливостей організму через цілеспрямований розвиток фізичних якостей і природних здібностей;
- збереження та зміцнення здоров'я школярів;
- формування загальних уявлень про фізичну культуру, її значення в житті людини, збереженні та зміцненні здоров'я;
- формування основ здорового способу життя і створення умов для покращення фізичного і психоемоційного стану;
- формування практичних навичок щодо самостійних занять фізичними вправами та проведення активного відпочинку;
- розвиток комунікативних умінь під час занять фізичною культурою;
- формування морально-вольових якостей та позитивного ставлення до занять фізичною культурою і спортом;
- усвідомлення ролі занять спортом і Олімпійського руху для формування самоповаги, впевненості в собі, прагнення досягати успіху, дотримуючись принципів чесної гри;
- збільшення обсягу рухової активності, яка приносить радість дитині;
- формування творчих здібностей засобами фізичної культури.

Освітня програма фізкультурної освітньої галузі для 1-4 класів охоплює такі **змістові лінії**: «Базова рухова активність», «Ігрова та змагальна діяльність учнів (рухливі ігри та естафети)», «Турбота про стан здоров'я та безпеку».

Змістова лінія *«Базова рухова активність»* охоплює такі види діяльності, які спрямовані на формування життєво необхідних рухових умінь і навичок.

Змістова лінія *«Ігрова та змагальна діяльність учнів (рухливі ігри та естафети)»* пов'язана з опануванням рухливих ігор та естафет, що задовольняє потребу в руховій активності та сприяє формуванню комунікативних здібностей.

Змістова лінія «Турбота про стан здоров'я та безпеку» спрямована на формування свідомого ставлення до власного здоров'я та вмінь безпечної поведінки в процесі фізкультурної діяльності.

Предметом навчання у початковій школі в галузі фізичного виховання є **рухова активність із загальноосвітньою спрямованістю**.

Нові підходи до змісту занять фізичною культурою повинні орієнтувати вчителів не тільки на фізичну підготовленість, а й на розвиток особистості, на індивідуальне сприймання навчального матеріалу. Розв'язання цих завдань допускає відхід від жорсткої регламентації занять, підвищення їхньої емоційної насиченості, максимальної різноманітності форм, методів та засобів фізичного виховання, широкого використання інноваційних технологій фізичного виховання.

Освітня програма початкової школи закладу:

- визначає загальний обсяг навчального навантаження першого циклу початкової освіти, його розподіл між освітніми галузями за роками навчання;

- містить навчальний план (**додаток 2**)

- містить опис форм організації освітнього процесу та **очікувані результати навчання здобувачів освіти;**

- визначає інструментарій **вимірювання результатів навчання** здобувачів освіти;

- **визначає вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття початкової освіти.**

Загальний обсяг навчального навантаження першого циклу початкової освіти (1-2 роки навчання) складає: для учнів 2 класу – 25 годин/тиждень (875 годин/рік). Його розподіл між освітніми галузями за роками навчання окреслено у навчальному плані для 2-х класів (додаток 1-2). Освітній процес у закладі організовується в межах навчального року, що розпочинається у День знань - 1 вересня, триває не менше 175 навчальних днів і закінчується не пізніше 1 липня наступного року, за п'ятиденним навчальним тижнем. Безперервна навчальна діяльність учнів не перевищує 35 хвилин (для 1 року навчання), 40 хвилин (для 2 року навчання). Тривалість канікул протягом навчального року становить не менше 30 календарних днів.

Навчальний план (**додаток 2**) ґрунтується на Типовому навчальному плані для 2 класів початкової школи з українською мовою навчання Типової освітньої програми. Навчальний план дає цілісне уявлення про зміст і структуру першого рівня освіти, встановлює погодинне співвідношення між окремими предметами за роками навчання, визначає гранично допустиме тижневе навантаження учнів, передбачає реалізацію освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти через структурування змісту початкової освіти на засадах інтегрованого підходу у навчанні.

Рекомендовані форми організації освітнього процесу. Очікувані результати навчання, окреслені в межах кожної галузі, досягаються через використання інтерактивних форм і методів навчання - дослідницькі, інформаційні, мистецькі проекти, сюжетно-рольові ігри, інсценізації, моделювання, ситуаційні вправи, екскурсії, дитяче волонтерство тощо.

Основними аспектами організації освітнього процесу та його планування є:

- навчальні завдання і час на їхнє виконання визначаються відповідно до (із урахуванням) індивідуальних особливостей школярів;

- обсяг домашніх завдань обмежено (домашні завдання з 2 класу);

- навчання організовується через діяльність, ігрові методи як у класі, так і поза його межами;

- учитель має свободу вибору (створення) навчальних програм у межах стандарту освіти;

- здійснюється описове формувальне оцінювання, традиційних оцінок немає; найважливіше завдання вчителя – підтримувати в кожному учневі впевненість і мотивацію до пізнання.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти. Відповідно до мети та загальних

цілей, окреслених у Державному стандарті початкової освіти, програмою визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної галузі. Очікувані результати навчання здобувачів освіти подано за змістовими лініями і співвіднесено за допомогою індексів з обов'язковими результатами навчання першого циклу, визначеними Державним стандартом початкової освіти.

Змістові лінії кожної освітньої галузі в межах I циклу реалізуються паралельно та розкриваються через «Пропонований зміст», який окреслює можливий навчальний матеріал, на підставі якого будуть формуватися очікувані результати навчання та відповідні обов'язкові результати навчання.

Оскільки освітня програма ґрунтується на компетентнісному підході, теми/тези рубрики «Пропонований зміст» не передбачають запам'ятовування учнями визначень термінів і понять, а активне конструювання знань та формування умінь, уявлень через досвід практичної діяльності.

Вимірювання результатів навчання здобувачів освіти відбувається шляхом:

- *формульованого оцінювання*, яке допомагає відстежувати особистісний розвиток здобувачів освіти і хід опанування ними навчального досвіду як основи компетентності, вибудовувати індивідуальну освітню траєкторію особистості;

- *підсумкового (тематичного та завершального) оцінювання*, під час якого навчальні досягнення здобувачів освіти співвідносяться з очікуваними результатами навчання, визначеними освітньою програмою.

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття початкової освіти. Початкова освіта здобувається, як правило, з шести років. Діти, яким на початок навчального року виповнилося сім років, повинні розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року. Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття початкової освіти з іншого віку.

Цикл II (4 а, б, в класи), розроблений відповідно до Типової освітньої програми під керівництвом Шияна Р.Б.

Навчання у 4 класі (**додаток 4**) відзначається переходом до другого циклу початкової освіти — основного, що передбачає певні зміни у підходах до навчання, виховання та розвитку учнів, оцінювання їхніх навчальних досягнень. У той же час в організації освітнього процесу зберігається наступність з попереднім циклом навчання: проводяться ранкові зустрічі, реалізується інтегрований підхід до організації змісту навчання, застосовується формульоване та підсумкове оцінювання навчальних досягнень учнів із використанням компетентнісних завдань.

Домашні завдання мають диференційований характер і пропонуються учням із метою самовдосконалення з урахуванням результатів формульованого оцінювання. Можливим варіантом домашнього завдання може бути ознайомлення з довідковими матеріалами в бібліотеці, інтерв'ю батьків тощо.

Планування процесу навчання здійснюється вчителем у довільній формі на основі типових освітніх та модельних навчальних програм, що конкретизують навчальний зміст та розподіл конкретних очікуваних результатів навчання.

Загальний обсяг навчального навантаження другого циклу початкової освіти (3-4 роки навчання) складає: для учнів 4 класу – 26 годин/тиждень (910 годин/рік). Детальний розподіл між освітніми галузями за роками навчання окреслено у навчальному плані для 4-х класів (**додаток 4**).

Перелік та пропонований зміст освітніх галузей. Типову освітню програму укладено

за такими освітніми галузями, кожна з яких має свою мету, завдання та реалізовується через змістовні лінії.

Мовно-літературна, зокрема:

Українська мова і література

Освітню програму з рідномовної освіти створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою мовно-літературної освітньої галузі є розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому і суспільному житті, у міжкультурному діалозі, бачити її передумовою життєвого успіху; плекання здатності спілкуватися рідною мовою; формування шанобливого ставлення до культурної спадщини; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** мовно-літературної освітньої галузі у початковій школі є:

- виховання стійкої мотивації до читання та прагнення вдосконалювати своє мовлення;
- сприяння індивідуальному самовияву учнів та взаємодії між ними через розвиток комунікативних умінь, зокрема діалогічного мовлення, театралізацію;
- розвиток умінь вдумливого читання і базових правописних умінь;
- збагачення духовного світу учнів через естетичне сприймання творів художньої літератури та медіапродуктів;
- розвиток уяви та творчого мислення учнів за допомогою творів літератури та мистецтва, медіатекстів, театралізації, гри;
- формування умінь опрацьовувати тексти різних видів (художні, науково-популярні, навчальні, медіатексти);
- розвиток здатності спостерігати за мовними явищами, експериментувати зі звуками, словами, фразами, зокрема і в мовних іграх, для опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;
- створення сприятливого мовного середовища у школі, зокрема й через пізнання сучасної дитячої літератури різної тематики та жанрів.

Відповідно до окреслених завдань, у мовно-літературній освітній галузі виокремлено такі **змістові лінії**: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовлення», «Театралізуємо».

Комунікативна компетентність, зокрема вільне володіння українською мовою та спілкування мовою, виявляється в безпосередньому та опосередкованому спілкуванні.

Для формування комунікативної компетентності в умовах безпосереднього спілкування програма пропонує розгортати навчальну діяльність у межах змістової лінії **«Взаємодіємо усно»** (мовець / слухач - слухач / мовець). Ця змістова лінія передбачає залучення учнів до дій зі сприймання, перетворення, виокремлення, аналізу й інтерпретації, оцінювання та використання усної інформації в реальній мовленнєвій практиці (бесіда, дискусія у класі, мікродискусія в групі, обговорення в парі тощо).

Для становлення комунікативної компетентності в умовах опосередкованого спілкування (на відстані у просторі та часі) запропоновано змістові лінії

«Читаємо» (читач - автор), «Взаємодіємо письмово» (автор - читач),

«Досліджуємо медіа» (читач / глядач / слухач - автор). Ці змістові лінії забезпечують здобуття досвіду опосередкованого спілкування, опанування кола знань (понять, уявлень) та вмінь, що дають змогу учням удосконалювати комунікативну компетентність.

Змістова лінія «Читаємо» спрямована на розвиток мотивації дітей до читання, залучення їх до читацької діяльності, яка ґрунтується на учнівській ініціативності та самостійності у доборі текстів для читання та інтерпретації прочитаного. Під час читання учні розвивають уміння

сприймати та аналізувати текст, оцінювати прочитане та перетворювати інформацію, уявляти, мислити творчо.

Змістова лінія «**Взаємодіємо письмово**» передбачає залучення учнів до реальної писемної практики, зокрема за допомогою цифрових пристроїв та в режимі онлайн. Результатом такої роботи є базові вміння створювати писемні висловлювання у реальному та віртуальному просторі та редагувати їх.

Змістова лінія «**Досліджуємо медіа**» передбачає ознайомлення школярів з основами медіаграмотності. Діти формують уявлення про межу між реальним світом і світом мас-медіа. Вони вчаться інтерпретувати, аналізувати, оцінювати медіатексти (фільм, мультфільм, реклама, фотографія тощо) та створювати прості медіапродукти. Змістова лінія «Досліджуємо медіа» пропонує інструмент для активного критичного освоєння комунікативного медіасередовища.

Змістова лінія «**Досліджуємо мовлення**» забезпечує дослідження мовних закономірностей і формування на цій основі свідомих мовленнєвих умінь (орфоепічних, лексичних, граматичних, правописних, стилістичних, словотвірних). Також у межах цієї змістової лінії учні опановують виражальні засоби художніх текстів, що в цілому сприяє творенню індивідуального стилю мовлення.

Змістова лінія «**Театралізуємо**» слугує розвитку комунікативних умінь учнів, зокрема вміння моделювати різні ситуації спілкування, обирати відповідні комунікативні стратегії, досліджувати несловесні засоби спілкування. Увага до несловесних засобів приділятиметься і в змістових лініях «Взаємодіємо усно» та

«Досліджуємо медіа», а сам прийом театралізації може використовуватися й у змістовій лінії «Читаємо».

Специфіка змістової лінії «**Театралізуємо**» пов'язана з формуванням уявлення про театр як місце, де учні здобувають досвід співчуття та співпереживання. Тому в межах змістової лінії «Театралізуємо» учні досліджують чужу (глядач) та власну (актор) експресію. Ця змістова лінія передбачає залучення учнів до сценічної творчості, в умовах якої школярі набувають акторського досвіду, зокрема імпровізації, що забезпечує розвиток у дитини емоційного інтелекту, творчого мислення, ініціативності, самосвідомості й самоефективності, уміння мобілізувати інших, долати бар'єри, пов'язані з неоднозначністю, невизначеністю та ризиками, співпрацювати з іншими особами.

Іншомовна освіта (ІНО)

Освітню програму з іншомовної освіти створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою іншомовної освіти є формування іншомовної комунікативної компетентності для безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування, що забезпечує розвиток інших ключових компетентностей і задоволення різних життєвих потреб дитини.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** іншомовної освіти у початковій школі є:

- здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених цією програмою;
- розуміти на слух зміст автентичних текстів;
- читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту;
- здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань;
- адекватно використовувати досвід, набутий під час вивчення рідної мови та інших навчальних предметів;
- використовувати в разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів;
- критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб;
- висловлювати свої думки, почуття та ставлення;

- ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування;
- обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб;
- ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов.

Зміст навчання забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах опанування іноземної мови в контексті міжкультурної парадигми, що передбачає ознайомлення з культурою народу, чію мову вивчають учні. Такий підхід зумовлює формування готовності до міжкультурної комунікації в межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою. На кінець 4-го класу учні загальноосвітніх навчальних закладів досягають рівня А1. Ці рівні характеризують результати навчальних досягнень у кожному виді мовленнєвої діяльності та узгоджуються із «Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти».

Відповідно до мети іншомовної освіти та завдань у початковій школі, виокремлено такі **змістові лінії**: «Сприймання на слух», «Зорове сприймання», «Усна взаємодія», «Усне висловлювання», «Писемна взаємодія», «Писемне висловлювання», «Онлайн взаємодія».

Іншомовна комунікативна компетентність виявляється в безпосередньому та опосередкованому міжкультурному спілкуванні. Для формування комунікативної компетентності в умовах безпосереднього спілкування програма пропонує розгортати навчальну діяльність у межах змістових ліній «Сприймання на слух»,

«Усна взаємодія», «Усне висловлювання». Змістова лінія «Сприймання на слух» передбачає залучення учнів до дій зі сприймання коротких простих запитань, тверджень, вказівок, інструкцій та реагування на них вербально і/ або невербально. Змістова лінія «Усна взаємодія» спрямована на розвиток умінь розпізнавати знайомі слова повсякденного вжитку у знайомому контексті; ставити запитання та давати відповіді про себе та щоденні справи. Змістова лінія «Усне висловлювання» передбачає творення коротких фраз про себе, надавання базової персональної інформації (наприклад, ім'я, адреса, родина, національність).

Для становлення комунікативної компетентності в умовах опосередкованого спілкування (на відстані у просторі та часі) запропоновано змістові лінії «Корове сприймання» (читач — автор), «Писемна взаємодія», «Писемне висловлювання», «Онлайн взаємодія». Усі перелічені змістові лінії забезпечують для учнів здобуття досвіду опосередкованого спілкування та опанування низки комунікативних умінь, що дасть змогу розвивати комунікативну компетентність. Змістова лінія «Корове сприймання» передбачає сприймання та розпізнавання знайомих слів у супроводі малюнків. У рамках змістової лінії «Писемне висловлювання» учні навчаються писати короткі фрази для надання базової інформації. Результатом опрацювання змістової лінії «Онлайн взаємодія» є оволодіння вміннями встановлювати базовий соціальний контакт онлайн, вживаючи найпростіші ввічливі форми вітання та прощання, та розміщувати прості твердження про себе у форматі онлайн.

Математична (МАО)

Освітня програма з математики спрямована на формування в учнів математичної компетентності, реалізацію мети та загальних цілей освітньої галузі, визначених у Державному стандарті початкової освіти (далі Стандарт).

Метою математичної освітньої галузі є розвиток математичного мислення дитини, здатностей розуміти й оцінювати математичні факти й закономірності, робити усвідомлений вибір, розпізнавати в повсякденному житті проблеми, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів, моделювати процеси та ситуації для вирішення проблем.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** математичної освітньої галузі у початковій школі є:

- формування здатності розпізнавати серед повсякденних проблем ті, які можна розв'язати із застосуванням математичних методів та способів;
- розвиток уміння здійснювати дослідження, аналіз, планування послідовності дій для розв'язання повсякденних проблем математичного змісту, зокрема й сюжетних задач;
- формування та розвиток усвідомлених обчислювальних навичок;
- вироблення вміння описувати побачене, почуте, прочитане за допомогою простих математичних моделей;
- формування відповідального ставлення щодо висування гіпотез, їх оцінювання, доведення або спростування, обґрунтування свого вибору;
- набування досвіду дослідження просторових відношень, форм об'єктів навколишнього світу, конструювання площинних та об'ємних геометричних фігур;
- розвиток уміння сприймати, перетворювати та оцінювати здобуту інформацію, використовуючи різні джерела, зокрема й засоби інформаційно- комунікаційних технологій.

У початковому курсі математичної освіти, відповідно до окресленої мети і сформульованих завдань, визначено такі *змістові лінії*: «Лічба», «Числа. Дії з числами», «Вимірювання величин», «Просторові відношення. Геометричні фігури», «Робота з даними».

У межах змістових ліній *«Лічба»*, *«Числа. Дії з числами»* здійснюється формування поняття числа, насамперед через розуміння принципу утворення різних видів чисел (натуральних одноцифрових, натуральних багатоцифрових, дробових тощо) та способів виконання дій із цими числами — порівняння, додавання, віднімання, множення та ділення. Крім того, розгортається робота з дослідження законів і властивостей, способів виконання арифметичних дій під час розв'язання повсякденних проблем математичного змісту, зокрема й сюжетних задач.

У рамках змістової лінії *«Вимірювання величин»*, спираючись на суб'єктний досвід та допитливість, молодші школярі вчать *вимірювати величини* (довжина, маса, температура, час, місткість (об'єм) за допомогою підручних засобів та вимірювальних приладів, а також оперувати грошима.

Водночас учні виконують перетворення, порівняння, додавання і віднімання іменованих чисел, розв'язують повсякденні проблеми математичного змісту, в тому числі й сюжетні задачі, використовуючи різні одиниці вимірювання величин. У процесі навчальної роботи з різними величинами виокремлюються також і *робота з геометричним матеріалом*, дослідження просторових відношень та геометричних фігур різних форм, конструювання площинних та об'ємних фігур з підручного матеріалу, створенні макетів реальних та уявних об'єктів різних конструкцій, виконанні простих завдань, описаних у математичних текстах, зокрема й сюжетних задачах геометричного змісту (змістова лінія *«Просторові відношення. Геометричні фігури»*).

У межах змістової лінії *«Робота з даними»* формуються початкові вміння для опрацювання даних (визначення, впорядкування, аналіз та фіксація), поданих в умові задачі чи зібраних за допомогою опитувальника тощо).

У рамках усіх змістових ліній здійснюється формування в учнів початкових умінь із математичного моделювання, зокрема під час передбачення ймовірного результату, дослідження реальних об'єктів та процесів, розв'язування навчально- пізнавальних і практико зорієнтованих задач тощо.

Природнича (ПРО)

Освітню програму природничої освітньої галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою природничої освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування наукового мислення та культури дослідження; розвиток системних уявлень про цілісність та розмаїття природи, утвердження принципів сталого розвитку, ефективної, безпечної і природоохоронної поведінки в довіллі.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** природничої освітньої галузі у початковій школі є:

- виховання любові та шанобливого ставлення до природи рідного краю, України, планети Земля;
- формування екологічно й етично обґрунтованої поведінки у природі, залучення до природоохоронних акцій;
- розвиток зацікавлення до пізнання природи, оволодіння способами навчально-пізнавальної діяльності, елементарними дослідницькими вміннями (через експерименти, спостереження);
- поступове формування уявлень про природничо-наукову картину світу через поглиблення початкових знань про природні об'єкти і явища, взаємозв'язки в системі «нежива природа жива природа», про залежність людини від стану навколишнього середовища та її вплив на нього.

Відповідно до зазначених мети і завдань, виокремлено такі **змістові лінії**: «Я пізнаю природу», «Я у природі», «Я у рукотворному світі».

Змістова лінія «**Я пізнаю природу**» спрямована на формування дослідницьких умінь школярів через підтримку допитливості та інтересу до спостережень, експериментів та моделювання для пошуку відповідей на запитання про навколишній світ.

Змістова лінія «**Я у природі**» передбачає розвиток уявлень молодших школярів про об'єкти та явища природи, встановлення зв'язків між неживою і живою природою, формування бережливого ставлення до природи; вироблення навичок екологічно доцільної поведінки в довкіллі.

Змістова лінія «**Я в рукотворному світі**» спрямована на формування загальних уявлень про світ, створений людиною, понять про взаємозв'язки людини і природи, слугує джерелом натхнення для пошуку та втілення дитячих винахідницьких ідей та проєктів.

Провідна роль у вивченні природничої освітньої галузі належить дослідженням (спостереженням, експериментам), екскурсіям, природоохоронній та проєктній діяльності школярів.

Технологічна (ТЕО)

Освітню програму технологічної освітньої галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою технологічної освітньої галузі є формування в учня/ учениці здатності до зміни навколишнього світу засобами сучасних технологій без шкоди для середовища, до використання технологій для власної самореалізації, культурного й національного самовияву.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** технологічної освітньої галузі у початковій школі є:

- залучення учнів до різних видів діяльності, формування вмінь для створення виробу від творчого задуму до його втілення в готовий результат;
- формування в учнів культури праці та побуту, навичок раціонального ведення домашнього господарства, задоволення власних потреб та потреб інших, відповідальності за результати власної діяльності;
- формування вміння ефективно використовувати природні матеріали з турботою про навколишнє середовище;
- створення умов для практичного і творчого застосування традицій і сучасних ремесел.

Зміст технологічної освітньої галузі в початкових класах структурується за такими **змістовими лініями**: «Технічна творчість і техніка», «Світ технологій», «Світ ремесел», «Побут».

Змістові лінії, які систематизують очікувані результати навчання, спрямовані на формування ключових компетентностей учнів.

Змістова лінія «Технічна творчість і техніка» спрямована на залучення учнів до творчої діяльності у процесі конструювання та моделювання під час самостійної або колективної роботи з конструктором. Процес конструювання з готових деталей (моделей) конструктора має на меті сприяти розвитку просторової уяви й елементів творчого та технічного мислення учнів, через читання і зіставлення малюнків, графічних зображень, за якими учні складатимуть конструкції. Учні виконуватимуть макетування об'ємних моделей транспортних засобів, будинків, веж, роботів тощо.

Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до деталей конструкторів, відповідних графічних зображень схем для конструювання простих моделей; матеріалів для виготовлення та оздоблення виробу.

Змістова лінія «Світ технологій» має на меті формувати в учнів здатність планувати власну діяльність у процесі вивчення конструкційних матеріалів — від розпізнавання їх на дотик до аргументованого добору для створення виробу, виконувати найпростіші способи їх обробки. Важливою умовою засвоєння цієї лінії є формування в учнів здатності розуміти і дотримуватися послідовності у виготовленні виробів, аргументувати обрану послідовність у роботі. У процесі роботи з матеріалами провідними операціями будуть: різання ножицями, склеювання, зв'язування стрічок тощо.

Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до матеріалів, технологічних карток (схем), необхідних для виготовлення виробу, інструментів та пристосувань, довідникових посібників (книжки з ілюстраціями до творів, набори малюнків до мультфільмів тощо). Організація екскурсій на підприємства, перегляд та обговорення відеофільмів про виробництво. Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюється повторне та економне використання матеріалів.

Змістова лінія «Світ ремесел» має на меті формувати в учнів ставлення до творів декоративно-ужиткового мистецтва та ремесел як до культурної спадщини українського народу, а також вміння створювати та оздоблювати прості вироби за зразком чи власним задумом, із застосуванням традиційних ремесел або технік декоративно-ужиткового мистецтва. У процесі роботи провідними операціями будуть: різання ножицями, склеювання, зв'язування, різьблення, ліплення тощо.

Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до виробів, виготовлених традиційними та сучасними ремеслами; а також до матеріалів, інструментів та пристосувань, каталогів, фотографій тощо. Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюються технології традиційних та сучасних ремесел. Відвідування (реально чи віртуально) майстерень народних умільців, музеїв декоративно-ужиткового мистецтва.

Змістова лінія «Побут» має на меті формувати практичні навички організації власної життєдіяльності, розв'язувати практичні завдання у власному побуті, планувати та реалізовувати найпростіші трудові дії (ремонт іграшок, книжок, догляд за рослинами, домашніми тваринами; приготування страв за рецептами; догляд за одягом та взуттям).

Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до матеріалів, інструментів та пристосувань; об'єктів (іграшок, книжок тощо). Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюються найпростіші дії щодо самостійності в побуті.

Технологічна освітня галузь базується на практичній діяльності учнів. На кожному занятті передбачено виконання практичної роботи. Об'єкти праці для виготовлення учитель/ учителька добирає, спираючись на побажання учнів.

Інформатична (ІФО)

Освітню програму цієї галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою інформатичної освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування в учня/ учениці здатності до вирішення проблем із використанням цифрових пристроїв,

інформаційно-комунікаційних технологій та критичного мислення для розвитку, творчого самовираження, власного та суспільного добробуту; безпечна та відповідальна діяльність в інформаційному суспільстві.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** інформатичної освітньої галузі у початковій школі є:

- формування відповідальної позиції цифрового громадянина, навичок безпечного й етичного користування цифровими пристроями та мережами;
- формування початкових умінь розрізняти інформацію різних видів та працювати з нею за допомогою цифрових пристроїв чи без них;
- формування початкових умінь визначати, знаходити та зберігати інформацію, необхідну для розв'язання життєвих проблем (навчання, гри тощо), за допомогою цифрових пристроїв, мереж та без них, самотійно та під час групової взаємодії; розрізняти правдиву і неправдиву інформацію різних видів;
- налагодження комунікації за допомогою цифрових пристроїв та мереж для спільної творчості, співпраці, навчання, гри;
- формування початкових умінь створювати електронні тексти (зображення, відео, звуки, програми тощо) за допомогою цифрових пристроїв;
- формування вмінь презентувати себе, власну творчість, ідеї, створені продукти та інші результати індивідуальної та групової діяльності за допомогою цифрових пристроїв.

Реалізація поставленої мети та завдань у початковій школі відбувається за **змістовими лініями**: “Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)”, “Моя цифрова творчість”, “Комунікація та співпраця”, “Я і цифрові пристрої”, “Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві”. У рамках змістової лінії **“Я у світі інформації (Дані. інформація. Моделі)”** формуються початкові вміння розпізнавати, знаходити, свідомо відбирати, зберігати та опрацьовувати просту інформацію за допомогою цифрових пристроїв та без них. Розпізнавання правдивої і неправдивої інформації в усіх її виявах (текст, зображення, звук тощо) необхідне для формування критичного мислення, що сприяє безпеці в інформаційному просторі дитини. Початкові уявлення про моделі реалізуються через визначення істотних і неістотних властивостей об'єктів та створення на основі цього простих моделей об'єктів.

Змістова лінія **“Моя цифрова творчість”** розкривається через практичну діяльність (індивідуальну і групову) зі створення простих інформаційних продуктів (програм, текстів, зображень, відео, звуків, тощо) за допомогою цифрових пристроїв та програм для творчого самовираження, презентації себе і продуктів власної діяльності, вирішення завдань інших освітніх галузей.

В основі змістової лінії **“Комунікація та співпраця”** ознайомлення із доступними для дитини засобами цифрової та безпосередньої комунікації для гри, спілкування, навчання, отримання нової інформації; використання безпечного онлайнного чи офлайнного середовища для цього. В умовах роботи у групі учні мають навчитися окреслювати цілі індивідуальної та групової діяльності, розподіляти ролі в межах групи, оцінювати здобутий результат, аналізувати помилки та усувати їх, доброзичливо взаємодіяти безпосередньо та в мережах.

Змістова лінія **“Я і цифрові пристрої”** реалізовується через усвідомлення і розпізнавання тих завдань, які можна розв'язати за допомогою цифрових пристроїв, виходячи з їхніх функціональних можливостей (фотографувати, записувати, слухати, відображати, опрацьовувати інформацію тощо). До основних умінь, які формуються через цю змістову лінію, належать розпізнавання простих програмних і технічних несправностей та вміння усувати їх самотійно чи з допомогою дорослих, розуміти обмеження та переваги пристроїв стосовно виконуваних завдань, усвідомлювати, що машини можуть імітувати інтелектуальну діяльність. Ця змістова лінія охоплює вміння організовувати власний робочий простір на фізичному та простому

програмному рівні для збереження здоров'я, доброго самопочуття та ефективної діяльності учня/учениці.

Змістову лінію *Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві* спрямовано на створення безпечних умов для учня / учениці під час роботи з цифровими пристроями і в мережах, що передбачає захист особистої інформації, формування принципів етичного, доброзичливого та відповідального спілкування через мережі, навички і можливості захисту власного інформаційного простору, фізичного та психологічного здоров'я. У рамках цієї змістової лінії в учнів формується відповідальне та шанобливе ставлення до власної та чужої інформаційної діяльності, яке на рівні початкової школи виявляється, зокрема, і через зазначення власного авторства, посилання на авторство інших, а також через усвідомлення шкоди від списування.

Вказані змістові лінії передбачають можливу інтеграцію інформатичної освітньої галузі з іншими освітніми галузями через розв'язування дослідницьких завдань, формування наскрізних умінь учнів, інформатичної грамотності та культури.

Соціальна і здоров'язбережувальна (СЗО)

Освітню програму цієї галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі є становлення самостійності учня / учениці, його / її соціальної залученості та активності через формування здорового способу життя, розвиток підприємливості, здатності до співпраці в різних середовищах, впевненості в собі та доброчесності для безпеки, добробуту та сталого розвитку.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі у початковій школі є:

- формування у школярів стійких переконань щодо цінності життя, здоров'я і безпеки для себе і тих, хто його / її оточує;
- виховання дбайливого та усвідомленого ставлення до власного здоров'я і безпеки;
- розвиток потреби самопізнання та самовдосконалення;
- формування в учнів сталої мотивації до здорового способу життя;
- формування свідомого прагнення дотримуватися безпечної, здорової та етичної поведінки для поліпшення добробуту;
- розвиток умінь ухвалювати рішення в повсякденних ситуаціях з користю для безпеки та здоров'я;
- сприяння індивідуальному розвитку самостійності, підприємливих якостей та поведінки свідомого споживача;
- формування вміння вчитися без шкоди для здоров'я;
- створення сприятливого безпечного та здорового середовища в школі.

Зміст соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі структуровано за трьома **змістовими пініями**: «Безпека», «Здоров'я», «Добробут».

Змістова лінія **«Безпека»** передбачає розвиток навичок безпечної поведінки вдома, школі та у природному і техногенному середовищі, прогнозування наслідків небезпечних дій, визначення впливів на вибір безпечної поведінки, дотримання правил (дорожнього руху, використання побутової техніки і побутової хімії тощо) та відповідального ставлення до особистої безпеки й безпеки інших.

Змістова лінія **«Здоров'я»** спрямована на формування в учнів здоров'язбережувальної компетентності і поведінки через набуття навичок здорового способу життя, розвиток позитивної самооцінки, критичного мислення, умінь ухвалювати зважені рішення, відповідально ставитися до власного здоров'я та здоров'я тих, хто поряд, і протидіяти негативним соціальним чинникам.

Змістова лінія **«Добробут»** забезпечує розвиток етичної поведінки в соціумі, вміння вчитися і формування позитивного ставлення до навчання, усвідомлення важливості здорового способу життя для добробуту, розвиток підприємливості і споживчої культури для оптимального

використання ресурсів та забезпечення добробуту.

Навчальний матеріал змістових ліній реалізується наскрізно в кожній темі через взаємоінтеграцію і взаємодоповнення.

Громадянська та історична (ГІО)

Освітню програму громадянської та історичної освітньої галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою громадянської та історичної освітньої галузі є створення умов для формування в учня / учениці власної ідентичності та готовності до змін через усвідомлення своїх прав і свобод, осмислення зв'язків між історією і теперішнім життям; плекання активної громадянської позиції на засадах демократії та поваги до прав людини, набуття досвіду співжиття за демократичними процедурами.

Відповідно до окресленої мети, головними завданнями громадянської та історичної освіти у початковій школі є:

- здобуття знань про сучасність і минуле своєї родини, місцевої громади, Батьківщини, людства, формування відповідного віковим можливостям розуміння змісту пам'ятних для себе та для громадян України подій;
- утвердження власної гідності, формування цінності свободи і прав людини, усвідомлення своєї належності до родини, місцевої та шкільної громад, українського народу, вироблення відповідального ставлення до власної діяльності та діяльності інших;
- формування умінь орієнтуватися в історичному часі та соціальному просторі, знаходити та опрацьовувати доступну для себе суспільну інформацію, пояснювати її зміст та передавати породжені нею враження і думки;
- удосконалення набутих дітьми в дошкільному віці позитивних моделей поведінки у громадських місцях та опанування нових, пов'язаних із діяльністю школяра / школярки;
- розвиток здатності обстоювати власну думку та приймати інших, вирізняти вияви нерівності, несправедливості та дискримінації;
- створення умов для набуття успішного досвіду конструктивної взаємодії та громадянської поведінки.

Для формування ідентичності та громадянської компетентності учнів програма пропонує опанувати потрібні для цього знання, вміння та навички громадянської поведінки та виховувати громадянські чесноти в межах таких **змістових ліній**: «Я Людина», «Я серед людей», «Моя культурна спадщина»,

«Моя шкільна і місцева громади», «Ми — громадяни України. Ми — європейці».

Змістова лінія «Я — **Людина**» передбачає залучення учня / учениці до опрацювання та використання для самоідентифікації елементарної інформації про людину як унікальну у Всесвіті істоту, яка творить себе як особистість, формує свій характер і розвиває цінні якості у процесі пізнавальної і трудової діяльності. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє самопізнанню учнів, усвідомленню власних потреб, уподобань, здібностей та інтересів, заохочує обирати цілі особистісного зростання (бути відповідальним, чесним тощо), допомагає утверджувати гідність та неповторність будь-якої людини.

Змістова лінія «**Я серед людей**» забезпечує усвідомлення ролі зв'язків, які існують між людьми, значення рідні, друзів, приятелів, спільнот, із якими дитина себе ідентифікує. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє набуттю досвіду громадянської поведінки та свідомому виборі норм і моделей поведінки, часто за певними взірцями.

Змістова лінія «**Моя культурна спадщина**» дає змогу учнівству усвідомити вкоріненість у національну, а також рідну за етнічним походженням культуру, власну належність до європейської цивілізації. Учні/ учениці отримують можливість дослідити місцеві пам'ятки, пізнати традиції та минуле своєї родини, рідної етнічної групи, нації. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє розумінню значущості та різноманітності культурних надбань людства,

формуванню умінь пізнавати минуле.

Змістова лінія *«Моя шкільна і місцева громади»* забезпечує розуміння учнем/ ученицею базових норм шкільного та місцевого громадського життя, дає йому/ їй змогу посилено долучатися до їх відтворення та модернізації. Пізнання шкільних і місцевих традицій, ознайомлення з громадянськими вчинками земляків, діяльністю шкільної адміністрації, місцевих органів влади та добровільних асоціацій, зорієнтованих на громадські справи, сприяє набуттю учнями первинного досвіду громадянської дії, демократичної поведінки та конструктивної взаємодії. Навчання в межах цієї змістової лінії, забезпечує вироблення вмінь висловлювати та обстоювати свою думку та приймати інших, висувати власні ініціативи, планувати й організовувати посильні для дітей молодшого шкільного віку громадські справи. Змістова лінія *«Ми — громадяни України. Ми — Європейці»* дає учневі / учениці елементарні уявлення про національну символіку та державні атрибути України, націю (народ), державу, політику, владу, ключові події в історії України, підводить до прийняття демократичних цінностей та ідей євроатлантичної інтеграції Батьківщини. У межах цієї змістової лінії на прикладі відомих історичних постатей та національних героїв школярі усвідомлюють цінності патріотизму, активної громадянської позиції, самоповаги та ін.

Змістові лінії громадянської та історичної освітньої галузі у початковій школі мають бути реалізовані оптимальними для кожного елементу змісту та навчальної цілі інтерактивними методами, із використанням інформаційних технологій.

Мистецька (МІО)

Освітню програму цієї галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою навчання мистецтва є формування культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва та художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті; плекання пошани до національної і світової мистецької спадщини.

Відповідно до окресленої мети, головними завданнями навчання мистецтва у початковій школі є:

- збагачення духовного світу учня / учениці під час сприймання мистецтва та художньої творчості; виховання шани до національної і світової
- культурної спадщини;
- набуття досвіду творення художніх образів через опанування елементарними мистецькими вміннями; розвиток загальних і спеціальних мистецьких здібностей;
- розкриття творчого потенціалу особистості; стимулювання художньо- образного мислення, художніх інтересів; виховання естетичного смаку; сприяння творчому самовияву та розвитку індивідуального стилю учня / учениці через мистецтво;
- розвиток уміння інтерпретувати твори мистецтва, висловлювати враження та особистісне ставлення до них; засвоєння початкових знань про види мистецтва, особливості їхньої художньо-образної мови, зокрема у взаємозв'язках;
- формування вміння презентувати й оцінювати власну творчість, плекання потреби у самовдосконаленні;
- формування вміння взаємодіяти з іншими через мистецтво, виявляти зв'язки мистецтва з природним і соціокультурним середовищем;
- виховання здатності застосовувати мистецтво для отримання задоволення та емоційного самопізнання.

Реалізація окресленої мети та завдань здійснюється за *змістовими пініями*:

«Художньо-практична діяльність», *«Сприймання та інтерпретація мистецтва»*,
«Комунікація через мистецтво».

Змістова лінія *«Художньо-практична діяльність»* націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне засвоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовияву.

Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виражальні засоби для творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення довкілля, а також формування уявлень про можливість і способи впливати на емоційний стан завдяки мистецькій діяльності.

Змістова лінія «*Сприймання та інтерпретація мистецтва*» спрямована на пізнання цінностей, що несуть твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення, а також формування уявлень про можливість і способи впливати на свій емоційний стан завдяки сприйманню творів мистецтва.

Реалізація змістової лінії «*Комунікація через мистецтво*» націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема в різних культурно-мистецьких заходах, обговореннях тощо.

Мистецька освітня галузь може реалізуватися через інтегровані предмети або предмети за окремими видами мистецтва: наприклад, музичне мистецтво, образотворче мистецтво тощо за умови реалізації упродовж циклу навчання всіх очікуваних результатів галузі.

Фізкультурна (ФІО)

Освітню програму фізкультурної освітньої галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою цієї галузі є формування в учня / учениці стійкої мотивації до занять фізичною культурою і спортом та життєво необхідних рухових умінь і навичок для збереження власного здоров'я, розширення функціональних можливостей організму.

Відповідно до окресленої мети, головними завданнями фізкультурної освітньої галузі у початковій школі є:

- розширення рухового досвіду, вдосконалення навичок життєво необхідних рухових умінь та навичок, використання їх у повсякденній та ігровій діяльності;
- розширення функціональних можливостей організму через цілеспрямований розвиток фізичних якостей і природних здібностей;
- збереження та зміцнення здоров'я школярів;
- формування загальних уявлень про фізичну культуру, її значення в житті людини, збереженні та зміцненні здоров'я;
- формування основ здорового способу життя і створення умов для покращення фізичного і психоемоційного стану;
- формування практичних навичок щодо самостійних занять фізичними вправами та проведення активного відпочинку;
- розвиток комунікативних умінь під час занять фізичною культурою;
- формування морально-вольових якостей та позитивного ставлення до занять фізичною культурою і спортом;
- збільшення обсягу рухової активності, яка приносить радість дитині;
- формування творчих здібностей засобами фізичної культури.

Освітня програма фізкультурної освітньої галузі для 1-4 класів охоплює такі *змістові лінії*: «Базова рухова активність», «Ігрова та змагальна діяльність учнів (рухливі ігри та естафети)», «Турбота про стан здоров'я та безпеку».

Змістова лінія «*Базова рухова активність*» містить види діяльності, спрямовані на формування життєво необхідних рухових умінь і навичок.

Змістова лінія «*Ігрова та змагальна діяльність учнів (рухливі ігри та естафети)*» пов'язана з опануванням рухливих ігор та естафет, які б задовольняли потребу учнів у руховій

активності та сприяли б формуванню комунікативних здібностей.

Змістова лінія **«Піклування про стан здоров'я та безпеку»** спрямована на формування свідомого ставлення до власного здоров'я та вмінь безпечної поведінки в процесі фізкультурної діяльності.

Предметом навчання у початковій школі в галузі фізичного виховання ***Е рухова активність із загальноосвітньою спрямованістю.***

Задекларовані тут підходи до змісту занять фізичною культурою орієнтують

учителів не тільки на фізичну підготовленість, а й на розвиток особистості, індивідуальне сприймання навчального матеріалу. Розв'язання цих завдань допускаю відхід від жорсткої регламентації занять, підвищує їхню емоційну насиченість, забезпечує максимальну різноманітність форм, методів та засобів фізичного виховання, широке використання інноваційних технологій фізичного виховання.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти. Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті початкової освіти, програмою визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної галузі. Очікувані результати навчання здобувачів освіти подано за змістовими лініями і співвіднесено за допомогою індексів з обов'язковими результатами навчання, визначеними Державним стандартом початкової освіти.

Змістові лінії кожної освітньої галузі в межах циклу реалізуються паралельно та розкриваються через «Пропонований зміст», який окреслює можливий навчальний матеріал, на підставі якого будуть реалізовані очікувані результати навчання та відповідні обов'язкові результати навчання.

Оскільки освітня програма ґрунтується на компетентнісному підході, теми/тези рубрики «Пропонований зміст» не передбачають запам'ятовування учнями визначень термінів і понять, а активне конструювання знань, розвиток умінь та формування уявлень через досвід практичної діяльності.

Рекомендовані форми організації освітнього процесу. Очікувані результати навчання, окреслені в межах кожної галузі, досягаються через використання інтерактивних форм - дослідницькі, інформаційні, мистецькі проекти; сюжетно-рольові ігри, ситуаційні вправи, екскурсії, дитяче волонтерство тощо. Автономія вчителя у виборі форми організації освітнього процесу забезпечується академічною свободою. Вчитель має право на вільний вибір методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі. Основними аспектами організації освітнього процесу та його планування є:

- навчальний матеріал інтегрується в змісті споріднених предметів;
- навчання організовується через групову, кооперативну та індивідуальну форми організації освітньої діяльності;
- у процесі навчання використовуються методи, які вчать робити самостійний вибір, пов'язувати вивчене з практичним життям, враховують індивідуальність учня;
- домашні завдання мають диференційований характер, пропонуються учням із метою самовдосконалення з урахуванням результатів формувального оцінювання;
- здійснюється описове формувальне та підсумкове оцінювання навчальних досягнень учнів із використанням компетентнісних завдань;
- державна підсумкова атестація як моніторинг якості освітньої діяльності закладу.

Форми оцінювання здобувачів початкової освіти. Навчальні досягнення учнів у 3-4-му класах підлягають формувальному та підсумковому (тематичному та завершальному) оцінюванню.

Формувальне оцінювання має на меті:

- відстежувати навчальний поступ учнів;
- вибудовувати індивідуальну траєкторію розвитку дитини;
- діагностувати досягнення на кожному з етапів навчання;

- вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню;
- аналізувати реалізацію освітньої програми та Державного стандарту початкової освіти, ухвалювати рішення щодо корегування навчальної програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб дитини;

- запобігати побоюванням дитини помилитися;
- плекати впевненість у власних можливостях і здібностях.

Орієнтирами для оцінювання навчальних досягнень учнів (формульованого і підсумкового) є окреслені в освітній програмі очікувані результати навчання, об'єднані за галузями та проіндексовані відповідно до обов'язкових результатів навчання Державного стандарту початкової освіти .

Очікувані результати навчання слід використовувати для:

- встановлення цілей уроку, окремих видів діяльності учнів, вправ тощо;
- постійного спостереження за навчальним поступом учня/ учениці з боку вчителів, батьків і самих учнів;
- поточного, зокрема й формульованого, оцінювання;
- підсумкового оцінювання (для другого циклу навчання).

Спостереження за навчальним поступом учнів та оцінювання цього поступу розпочинається з перших днів навчання дитини у школі і триває постійно. Невід'ємною частиною цього процесу є формування здатності учнів самостійно оцінювати свій поступ.

У 4 класах рекомендуємо дотримуватись алгоритму діяльності вчителя під час організації формульованого оцінювання та використовувати інструментарій формульованого оцінювання, що було запропоновано у методичних рекомендаціях щодо орієнтовних вимог до оцінювання навчальних досягнень учнів (наказ Міністерства освіти і науки України від 20.08.2018 № 924).

<p><i>виконує</i> загальнорозвивальні вправи без предметів на місці; вправи для верхніх кінцівок і плечового поясу; згинання та розгинання верхніх кінцівок, колові рухи руками у фронтальній та сагітальній площині; загальнорозвивальні вправи в русі: різновиди ходьби, бігу, стрибків; вправи на координацію; загальнорозвивальні вправи з предметами [1 ФІО 1.1]; [1 МАО 2.2];</p>	<p>Вправи для формування постави і профілактики плоскостопості.</p>
<p><i>виконує</i> пересування на лижах: організовуючі команди і прийоми, пересування, повороти * [1 ФІО 1.1]; [1 МАО 3.2]; <i>виконує</i> вправи у воді, плавання *[1 ФІО 1.1]; <i>дотримується правил</i> безпечної поведінки для себе та однокласників у воді [1 ФІО 3.2]</p>	<p>Вправи для оволодіння навичками пересувань на лижах. Вправи для оволодіння навичками плавання. * Правила безпечної поведінки на воді.</p>
Ігрова та змагальна діяльність	
<p><i>бере участь</i> у рухливих іграх та естафетах, виконуючи різні ролі в процесі рухливих ігор [1 ФІО 1.3]; [1 ФІО 3.1]; [1 ФІО 3.3]; <i>дотримується правил</i> безпечної поведінки для себе та однокласників у процесі рухової та змагальної діяльності [1 ФІО 3.2].</p>	<p>Рухливі ігри та естафети. Правила безпечної поведінки в процесі рухової та змагальної діяльності.</p>

*

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЕКТУ «ІНТЕЛЕКТ УКРАЇНИ»

1-В клас

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма початкової школи для 1 класу (далі — Програма) науково-педагогічного проекту «Інтелект України» (далі — Проект) розроблена з метою виконання Закону України «Про освіту», Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87, розпоряджень Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», від 13.12.2017 р. № 903-р «Про затвердження плану заходів на 2017–2029 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», наказів Міністерства освіти і науки України від 03.02.2021 р. №140 «про внесення змін до наказу МОН України від 02 листопада 2016 року №1319 та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів МОН України», від 13.07.2017 р. № 1021 «Про організаційні питання запровадження Концепції Нової української школи у загальноосвітніх навчальних закладах I ступеня» та від 14.08.2017 р. № 1171 «Про завершення I етапу всеукраїнського експерименту за темою «Реалізація компетентнісного підходу в науково-педагогічному проекті «Інтелект України» на базі загальноосвітніх навчальних закладів» та на основі типової освітньої програми «Інтелект України».

Відповідно до Закону України «Про освіту» (стаття 33) Програма визначає:

- вимоги до дітей, які можуть розпочати навчання за цією Програмою;
- перелік освітніх компонентів та їх логічну послідовність, що презентовано в органічній єдності та взаємозв'язку концептуальних засад, цілей, змісту, методів, форм і засобів освітнього процесу в початковій школі Проекту, а також освітніх програм для 1-х класів з мовно-літературної (українська мова і література, іншомовна освіта), математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної та здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної освітніх галузей;
- загальний обсяг навчального навантаження учнів 1-х класів Проекту й очікувані результати навчальної діяльності учнів 1-х класів.

Освітню програму схвалює педагогічна рада та затверджує керівник закладу, після чого програма набуває чинності. Освітня програма оприлюднюється на офіційному веб-сайті.

Вимоги до дітей, які можуть розпочати навчання за Програмою

Зарахування учнів до проектного класу відбувається відповідно до чинного законодавства на підставі заяв батьків або осіб, які їх замінюють. Згідно із Законом України «Про освіту» початкова освіта в Проекті розпочинається переважно із шести років. Діти, яким на 1 вересня поточного навчального року виповнилося сім років, можуть навчатися в проектних класах цього ж навчального року. Діти, яким на 1 вересня поточного навчального року не виповнилося шести років, можуть розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року на бажання батьків або осіб, які їх замінюють.

Перелік освітніх компонентів системи початкової освіти в Проекті

Згідно із Законом України «Про освіту» початкова освіта в Проекті як перший рівень повної загальної середньої освіти, що відповідає першому рівню Національної рамки кваліфікацій, забезпечує, зокрема, наступність із дошкільним періодом і здатність дитини виконувати під керівництвом учителя прості завдання в типових ситуаціях у чітко визначеній структурованій сфері навчання, а також готовність дитини до навчання на наступному рівні (Закон України «Про освіту», стаття 10).

Цілями початкової освіти в Проекті визнано всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей і наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості й допитливості. Зазначені цілі досягаються через модернізацію початкової освіти в Проекті на засадах компетентнісного підходу, концептуальною метою якого є становлення учня як суб'єкта життєдіяльності завдяки сформованості системи взаємопов'язаних ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей. Компетентність трактуємо відповідно до Закону України «Про освіту» (стаття 1) як інтегровану якість особистості, що являє собою динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

Компетентнісна початкова освіта в Проекті: *втілює* в життя основні положення **компетентнісного підходу** та розпочинає процес формування в учнів молодшого шкільного віку ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей. Під ключовими розуміємо компетентності, що виявляються в здатності людини до ефективної життєдіяльності в усіх сферах людського буття; під загальнопредметними — компетентності, що допомагають особистості успішно опанувати предмети певної освітньої галузі; під предметними — компетентності, що забезпечують повноцінне засвоєння учнями змісту конкретних навчальних предметів. Як органічно взаємопов'язані складові будь-якої компетентності розглядаємо: знання; інтелектуальні та практичні вміння й навички (зокрема, такі наскрізні вміння, як читання з розумінням, висловлення власної думки усно й письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, конструктивне керування емоціями, оцінювання ризиків, прийняття рішень, розв'язування проблем, здатність співпрацювати з іншими людьми (Закон України «Про освіту», стаття 1)); ставлення та цінності. До **ключових** відносимо такі **компетентності**:

- вільне володіння державною мовою, та іноземною мовою;
- математичну компетентність;
- компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій;
- інноваційність;
- екологічну компетентність;
- інформаційно-комунікаційну компетентність;
- навчання протягом життя;
- громадянські та соціальні компетентності;
- культурну компетентність;
- підприємливість і фінансову грамотність (Закон України «Про освіту», стаття 12);

У Проекті реалізується *системна модель формування в учнів ключових компетентностей*, яка дозволяє повною мірою задіяти потенціал закладу освіти завдяки поєднанню предметно-тематичної, міжпредметної та виховної моделей.

Зокрема, формування соціальної та громадянської компетентностей учнів 1-х проектних класів відбувається під час ранкових зустрічей, роботи дитячих організацій, клубів тощо (виховна модель), на годинах спілкування, на уроках «Я пізнаю світ» (предметно-тематична модель, оскільки набуття учнями означених компетентностей належить до провідних цілей цього навчального предмета) та під час вивчення всіх інших дисциплін Типового навчального плану (міжпредметна модель, що реалізується через технологію ціннісного насичення кожного уроку);

моделюється й впроваджується в освітню практику на засадах синергетичного підходу як нелінійна система відкритого типу, здатна до самоорганізації. Відкритість освіти виявляється в доцільності її розбудови на основі органічного поєднання різних методологій і підходів, освітніх технологій і методик, а також їх компонентів; нелінійність — у необхідності конструювання освітньої системи як гнучкого багатоваріантного системного утворення з правом вибору

суб'єктами освітнього процесу одного/декількох варіантів його організації, у тому числі й за індивідуальною освітньою траєкторією; здатність до самоорганізації — у переважанні технологій інтерактивного навчання, підвищенні ролі самоосвіти.

Зміст початкової освіти в Проєкті визначено відповідно до дидактичних основ конструювання змісту освіти. Згідно з *принципом відповідності змісту освіти формаційним і цивілізаційним тенденціям розвитку людства взагалі й українського суспільства зокрема* як вихідні розглядаємо основні положення постнекласичної парадигми освіти, в якій концептуальною освітньою метою визнається створення умов для самоактуалізації та творчої самореалізації особистості в складному, нелінійному, нестабільному світі. Аксиологічними імперативами державної освітньої політики в постнекласичній парадигмі є органічне поєднання технократизму з гуманістичними пріоритетами та культуроцентричністю, яка репрезентує такі типові риси культурної особистості: духовність, національну свідомість, культурну толерантність, позитивне мислення, розвинений емоційний інтелект тощо.

У зв'язку з вищезазначеним реалізація компетентнісної моделі освіти в Проєкті передбачає, з одного боку, упровадження *STEM-освіти* як провідного тренду модернізації національних освітніх систем, метою якої є підготовка фахівців у галузі converging NBIC-технологій — ядра 6-го технологічного укладу, а з іншого — формування в учнів соціальної, громадянської, державницької та культурної компетентностей, позитивного мислення й емоційного інтелекту (EQ).

Як концептуальні засади *STEM-освіти*, що реалізуються в Проєкті, визначаємо низку взаємопов'язаних положень.

1. STEM-освіта має бути неперервною: розпочинатися в дошкільному віці й тривати протягом усього життя. Раннє залучення дитини до STEM-освіти не лише сприяє розвитку креативного мислення та формуванню дослідницької компетентності, а й поліпшує соціалізацію особистості, оскільки розвиває комунікативні компетентності під час роботи в команді.

2. STEM-освіта є «містком» між навчанням учнів/студентів та їхньою кар'єрою.

3. Мета STEM-освіти в системі загальної середньої освіти — розвивати в учнів інтерес до навчальних предметів природничо-математичного циклу, а також формувати в них систему взаємопов'язаних компетентностей, зокрема концептуальної (розуміння природничо-наукових і математичних концепцій, операцій та відношень), стратегічної (здатність формулювати й розв'язувати наукові, технічні та технологічні проблеми), когнітивної (здатність логічно мислити, пояснювати, аргументувати, а також здатність до рефлексії), операційної (здатність охайно та гнучко виконувати операції), аксіологічної (здатність розглядати об'єкт як корисний одночасно зі здатністю вірити у власну ефективність).

4. Характерними для STEM-освіти в системі загальної середньої освіти є:

- фундаментація освіти, що виявляється в поглибленому вивченні предметів природничо-математичного циклу;

- інтегроване навчання за темами, а не за предметами, що здійснюється на засадах міждисциплінарного та проектного підходів;

- навчання на основі власних відкриттів, спрямоване на формування в учнів дослідницької компетентності, опанування учнями алгоритму розв'язання винахідницьких задач, інноваційної стратегії розробки проєктів;

- практична спрямованість навчання (на основі здобутих знань учні на уроках створюють прототипи/моделі реальних об'єктів, процесів або продукти сучасної індустрії);

- посилена увага до вивчення англійської мови, оскільки найбільш значущі наукові друковані та Інтернет-ресурси публікуються саме цією мовою.

5. STEM-освіта може реалізовуватися як під час уроку, так і в позаурочний час. Найоптимальнішим є органічне поєднання обох підходів.

Згідно з принципом єдності *змістового та процесуально-діяльнісного (методи, форми, засоби освітнього процесу) компонентів освіти* й відповідно до основних положень Концепції «Нова українська школа», Закону України «Про освіту», Державного стандарту початкової освіти в освітньому процесі 1-х проектних класів реалізуються:

- кооперативне навчання;
- робота в парах або групах («ажурна пилка», «алфавіт», «брейнстормінг», «броунівський рух», «виклик», «дерево припущень», «діалог», «карусель», «синтез думок», «тонкі та товсті запитання», «учитель», «шість капелюхів»); технології навчання в грі;
- дискусія («дебати у форматі Карла Поппера», «метод прес», «обери позицію», «парламентські слухання», «ток-шоу»);
- метод проектів;
- тренінги (соціально-психологічні тренінги, тренінги особистісного зростання),
- інтерактивні освітні технології та технології критичного мислення, що спрямовані на становлення учнів як суб'єктів успішної та щасливої життєдіяльності, патріотів України, активних членів громадянського суспільства, які сповідують традиційні й новітні демократичні цінності, ідеї позитивного мислення, а також здатні самостійно та критично мислити, працювати в команді, ефективно взаємодіяти з іншими людьми;
- *технологія STEM-освіти* як провідного тренду модернізації національних освітніх систем високорозвинених країн, метою якої є підготовка фахівців у галузі converging NBIC-технологій;

- *технологія раціонального читання*, метою якої є формування в учнів таких наскрізних умінь, означених у Законі України «Про освіту» (стаття 12), як читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно й письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, а також спроможність опрацьовувати значний обсяг наукової та навчальної інформації за обмежений час. Сутність цих технологій полягає в системній роботі над формуванням в учнів:

1) технічної складової читання за допомогою комплексу спеціальних вправ, що спрямовані на підвищення темпу читання вголос, розширення обсягу симультанного сприйняття одиниць тексту й удосконалення процесів запам'ятовування;

2) здатності розуміти прочитане, критично осмислювати й оцінювати інформацію завдяки вправам «Ключові слова», «Питайлик», «Техніка аргументації»;

3) спроможності переказувати текст, виділяючи інформацію, яку необхідно запам'ятати, та запам'ятовувати її, висловлювати усно та письмово власну думку щодо прочитаного, обґрунтовуючи її, завдяки комплексу вправ, зокрема «Учитель», «Броунівський рух», «Дебати»;

4) уміння створювати на основі прочитаного власні есе, тексти-розповіді, текстописи, тексти-міркування; *технологія повного засвоєння навчальних одиниць*, що ґрунтується на методиці повного засвоєння знань, умінь і навичок у когнітивній, чуттєвій і психомоторній сферах Дж. Керролла і Б. Блума, теорії поетапного формування розумових дій П. Гальперіна, методі інтервального повторення Г. Еббінгауза; *технологія збагачення освітнього процесу*, що ґрунтується на тріадній моделі збагачення Дж. Рензулі (Schoolwide Enrichment Triad Model). Відповідно до цієї моделі в Проекті передбачено систему заходів, що спрямовані на формування в учнів дослідницької компетентності в єдності всіх її компонентів, створення умов для розвитку в учнів особистісних якостей (креативності, цілеспрямованості, наполегливості, відданості справі, впевненості у власних силах тощо), пізнавальних процесів та уваги, здатності до ефективно навчально-пізнавальної діяльності, опанування учнями на теоретичному й практичному рівнях теорії розв'язання винахідницьких задач.

Відповідно до Державного стандарту початкової освіти формування в учнів початкової школи 11 ключових компетентностей, що зазначені в Законі України «Про освіту» (стаття 12), здійснюється за такими *освітніми галузями*:

1. Мовно-літературна освітня галузь.
2. Математична освітня галузь.
3. Природнична освітня галузь.
4. Технологічна освітня галузь.
5. Інформатична освітня галузь.
6. Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь.
7. Громадянська та історична освітня галузь.
8. Мистецька освітня галузь.
9. Фізкультурна освітня галузь.

Для кожної з наведених освітніх галузей відповідно до *принципу наступності та перспективності окремих рівнів освіти* визначено мету, завдання й загальні результати І циклу початкової освіти, що відображені в освітніх програмах відповідних освітніх галузей.

Загальний обсяг навчального навантаження учнів 1-х класів

Загальний обсяг навчального навантаження учнів 1-класів визначено відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти гранично допустиме тижневе навантаження становить: 1 клас — 20 год/тижд.

Очікувані результати навчання випускників проектного класу у повному обсязі реалізують вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів молодшого шкільного віку після першого циклу початкової освіти, що визначені Державним стандартом початкової освіти. Вони презентовані в освітніх програмах відповідних освітніх галузей, а встановлення ступеня їх досягнення учнями 1 проектного класу здійснюється відповідно до Державного стандарту початкової освіти за допомогою формульованого оцінювання, що має на меті:

- супроводжувати навчальний поступ учнів;
- вибудовувати індивідуальну траєкторію розвитку учнів;
- діагностувати досягнення на кожному з етапів навчання;
- вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню;
- аналізувати хід реалізації освітньої програми й ухвалювати рішення щодо корегування програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб учнів;
- підтримувати бажання навчатися та прагнути максимально можливих результатів;
- запобігати побоюванням помилитися;
- плекати впевненість у власних можливостях і здібностях;
- виховувати ціннісні якості особистості.

Упродовж навчання в початковій школі учні опановують способи самоконтролю, саморефлексії та самооцінювання, що сприяє стимулюванню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин і корекції в знаннях, уміннях, навичках. Навчальні досягнення учнів у 1-х класах підлягають формульованому (вербальному) оцінюванню.

Проектний клас працює за авторськими навчально-методичними комплектами (навчальна програма, методичні рекомендації для вчителя, посібники, зошити з друкованою основою, мультимедійні засоби навчання тощо), що реалізують навчально-виховні завдання Проекту відповідно до вікових можливостей дітей молодшого шкільного віку, мають відповідний гриф Міністерства освіти і науки України та видаються позабюджетним коштом.

Права й обов'язки учасників освітнього процесу в проектних класах визначаються Законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», статутом закладу загальної середньої освіти та правилами внутрішнього трудового розпорядку.

За учнями, які навчаються в проектному класі, зберігається право вільного переходу до класу, що працює за іншими освітніми програмами Нової української школи.

За умови ліквідації проектного класу учням гарантується дотримання їхніх прав та інтересів відповідно до чинного законодавства з питань освіти.

Підвищення кваліфікації вчителів проектних класів з видачею документів про підвищення кваліфікації встановленого зразка буде проведено тренерами в терміни, встановлені наказом Міністерства освіти і науки України від 15.01.2018 р. № 34 «Про деякі організаційні питання щодо підготовки педагогічних працівників для роботи в умовах Нової української школи».

Мінімальні вимоги до оснащення навчальних кабінетів проектних класів початкової школи встановлено наказом Міністерства освіти і науки України від 13.07.2017 р. № 1021 «Про організаційні питання запровадження Концепції Нової української школи у загальноосвітніх навчальних закладах I ступеня». Згідно з рішенням місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування або на бажання батьків навчальні кабінети можуть забезпечуватися й іншим обладнанням з коштів, не заборонених законодавством України.

Навчальний план
початкової школи науково-педагогічного проекту
«Інтелект України»
1 клас

Навчальний план початкової школи з українською мовою навчання розроблено на основі Базового навчального плану для закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання Державного стандарту початкової освіти.

У навчальному плані використано надану Державним стандартом початкової освіти можливість здійснення повної або часткової інтеграції різних освітніх галузей.

Мета і завдання *мовно-літературної освітньої галузі (українська мова і література)* реалізуються через навчальні предмети «Українська мова»

(1 клас — 6 год/тижд.) і «Я пізнаю світ» (1- клас — 1 год/тижд.).

Іношомовна освіта як органічна складова мовно-літературної освітньої галузі представлена навчальним предметом «Іноземна мова» (1-клас — 2 год/тижд.);

Мета і завдання *математичної освітньої галузі* реалізуються через навчальні предмети «Математика» (1- клас — 3 год/тижд.) і «Я пізнаю світ» (1 клас — 1 год/тижд.);

Мета і завдання *природничої освітньої галузі* реалізуються через навчальний предмет «Я пізнаю світ» (1 клас — 2 год/тижд.).

Мета і завдання *мистецької освітньої галузі* реалізуються через навчальні предмети «Мистецтво» (1- клас — 1 год/тижд.) і «Я пізнаю світ» (1- клас — 1 год/тижд.); *інформатичної* — завдяки вивченню предмета «Інформатика» *фізкультурної* — через навчальні предмети «Фізична культура» (1- клас — 2 год/тижд.) і «Я пізнаю світ» (1-клас — 1 год/тижд.).

Включення до навчального предмета «Я пізнаю світ» однієї години фізкультурної галузі забезпечує належний рівень рухової активності учнів та дає можливість інтегровано реалізувати здоров'язбережувальну мету освіти завдяки систематичному виконанню різноманітних вправ для психологічного розвантаження, зняття перевтоми, а також для профілактики найпоширеніших відхилень у здоров'ї молодших учнів — порушення зору, постави тощо.

Навчальний план початкової школи Проекту містить *інваріантну* складову, обов'язкову для виконання.

Варіативна складова Типового навчального плану (1-клас — 1 год/тижд.) може використовуватися на підсилення предметів інваріантної складової, запровадження факультативів, курсів за вибором, індивідуальні заняття та консультації учнів.

У зв'язку зі спрямованістю науково-педагогічного проекту «Інтелект України» на реалізацію основних положень STEM-освіти, інтеграції української освіти в європейський і світовий освітній простір доцільним виявляється виділення годин варіативної складової на мовно-літературну освітню галузь (іноземна мова).

З метою посилення індивідуальної роботи з учнями відповідно до «Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах»,

затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128, поділ класів на групи здійснюється під час вивчення іноземної мови, української мови, математики й інформатики за умови відповідної кількості учнів у класі (більше 27). За рішенням місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування або за кошти, не заборонені чинним законодавством, класи можуть ділитися на групи за меншої наповнюваності або/та під час вивчення інших предметів.

Під час вивчення української мови та математики поділ на класи відбувається в процесі їх вивчення як окремих навчальних предметів (українська мова — 6 год/тижд.; математика — 3 год/тижд.) і під час їх вивчення як органічних складових інтегрованого навчального предмета «Я пізнаю світ» (українська мова — 1 год/тижд.; математика — 1 год/тижд.). У разі поділу класу на групи під час вивчення української мови/математики в класному журналі на запис уроків української мови/математики як окремого предмета й української мови/математики в інтегрованому курсі відводяться окремі сторінки для кожної групи.

У проектних класах на бажання батьків може проводитися навчання учнів за індивідуальною освітньою траєкторією, гурткові, факультативні, індивідуальні та секційні заняття, а також відбуватися організація освітнього процесу в режимі школи повного дня за умов їх відповідності чинному ДСанПіНу й за рахунок коштів, не заборонених законодавством України.

Ураховуючи особливості організації освітнього процесу в Проекті, у 1-х класах функціонують групи подовженого дня, що комплектуються за принципом «клас–група».

Навчальний план початкової школи Проекту зорієнтований на роботу закладу освіти за 5-денним навчальним тижнем.

Мовно-літературна освітня галузь (українська мова та література)

Мова — унікальне явище культури, що є не тільки засобом спілкування, а й засобом засвоєння, зберігання й передачі знань, досвіду поколінь, віддзеркалення ментальності народу, його душею. У мові виявляється свідомість як окремої людини, так і нації загалом. Відповідно до Державного стандарту початкової освіти **метою** мовно-літературної освітньої галузі (українська мова та література) у науково-педагогічному проекті «Інтелект України» визнано формування в учнів 1-х класів системи ключових компетентностей (комунікативної, громадянської, соціальної, культурної, навчання протягом життя тощо), загальнопредметних (мовленнєвої, мовної, читацької тощо) і предметних (компетентностей у галузі фонетики, орфоепії, орфографії, лексикології, будови слова, морфології, синтаксису, стилістики, культури мовлення, теорії та історії літератури тощо) в органічній єдності всіх їх компонентів — цінностей і ставлень, знань, умінь і навичок, досвіду діяльності, а також наскрізних умінь (читання з розумінням, висловлення власної думки усно й письмово, критичного та системного мислення, здатності логічно обґрунтовувати позицію, творчості, ініціативності, конструктивного керування емоціями, здатності співпрацювати з іншими людьми).

Загальні результати опанування учнями змісту мовно-літературної галузі (українська мова та література)

Відповідно до окресленої мети і завдань мовно-літературної освіти учнів 1-х класів виокремлено такі **змістові лінії**: «Взаємодію усно», «Читаю», «Взаємодію письмово», «Досліджую мовні та мовленнєві явища».

До провідних завдань змістової лінії **«Взаємодію усно»** належить формування в учнів усної комунікативної компетентності як органічної складової соціальної компетентності, а саме: цінностей, ставлень, знань, умінь, навичок і досвіду ефективного усного спілкування (слухання, монологічного та діалогічного мовлення).

Змістова лінія **«Читаю»** передбачає формування в учнів компетентності в галузі раціонального читання як інтегрованого особистісного утворення, що виявляється в розвитку мотивації до читацької діяльності, розумінні цінності читання в житті людини, наявності знань

щодо особливостей читацької діяльності та шляхів підвищення її ефективності, здатності читати швидко з повним розумінням прочитаного та запам'ятовувати важливу інформацію, в умінні свідомо обирати тексти для читання, переказувати їх, аналізувати та інтерпретувати як у логічному, так і в емоційно-чуттєвому контекстах, у спроможності до літературної та інших видів творчості з урахуванням ідей, ставлень, міркувань, емоцій, що викликані прочитаним.

Змістова лінія «*Взаємодію письмово*» спрямована на формування в учнів компетентності в галузі писемного мовлення, що виявляється в їхньому прагненні та здатності створювати письмові висловлення (зокрема, онлайн-повідомлення) відповідно до норм літературної мови та з урахуванням їхньої мети, адресата, особливостей різних типів і жанрів, а також редагувати письмові тексти.

Змістова лінія «*Досліджую мовні та мовленнєві явища*» спрямована на формування в учнів прагнення та здатності вивчати мовлення як процес використання мови під час спілкування й удосконалювати власне мовлення, аналізуючи здобуту інформацію, а також досліджувати українську мову як засіб людського спілкування і галузь наукового знання, використовуючи результати дослідження у власній мовленнєвій діяльності.

Змістові лінії реалізуються через навчальний предмет «Українська мова» (1 клас — 6 год/тижд.) та інтегрований курс «Я пізнаю світ», в якому на мовнолітературну освітню галузь (українська мова та література) у 1 класі відведено по 1 год/тижд. Загальна кількість навчальних годин, що виділяються на мовнолітературну освітню галузь (українська мова та література), — 7 год/тижд.

На уроках української мови і предмета «Я пізнаю світ» реалізуються інтерактивні освітні технології та технології критичного мислення, STEM-освіти, раціонального читання, повного засвоєння навчальних одиниць, збагачення освітнього процесу.

Результати навчання і пропонований зміст 1-й класи

Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
1. Змістова лінія «Взаємодію усно»	
Здобувач освіти: сприймає усну інформацію; перепитує, виявляючи увагу; доречно реагує	Здобувач освіти: - після одного прослуховування тексту, звучання якого триває 2–3 хв, <i>відповідає</i> на запитання, що відображають складові фактичного змісту тексту (хто? що? де? коли?) та послідовність подій; <i>демонструє</i> навички активного слухання під час діалогічного мовлення
Здобувач освіти: відтворює основний зміст усного повідомлення відповідно до мети; на основі почутого малює/добирає ілюстрації; передає інформацію графічно	Здобувач освіти: - усно <i>переказує</i> сприйняті на слух тексти обсягом 40–50 слів з опорною на допоміжні матеріали (план, ілюстрації, опорні слова, словосполучення); - <i>відтворює</i> після одного прослуховування зміст інструкції, що стосується виконання навчальних дій чи ігрових завдань; <i>малює</i> та <i>добирає</i> ілюстрації до почутого; <i>презентує</i> почуту інформацію у вигляді схематичних малюнків і таблиць; <i>відтворює, розігрує</i> діалоги з аудіовізуальних фрагментів

<p>Здобувач освіти: виокремлює цікаву для себе інформацію; передає її іншим</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>розповідає</i>, що саме зацікавило в повідомленні; - <i>ініціює</i> та <i>підтримує</i> дискусію, що спрямована на обговорення цікавих моментів усного повідомлення; <i>використовує</i> алгоритм наведення аргументації; <i>дотримується</i> правил ведення дискусії</p>
<p>Здобувач освіти: висловлює думки щодо усного повідомлення, простого тексту, медіатексту; намагається пояснити свої вподобання; звертається до дорослих за підтвердженням правдивості інформації</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>висловлює</i> власну думку про персонажів, факти, події в почутій інформації, <i>обґрунтовує</i> її; <i>знаходить</i> джерела інформації (зокрема, <i>вертається</i> до авторитетних дорослих), щоб мати змогу критично оцінити почуте</p>
<p>Здобувач освіти: висловлює власні погляди на предмет обговорення; намагається зробити так, щоб висловлення було зрозумілим і цікавим для інших; правильно вимовляє та наголошує загальноживані слова у своєму висловленні</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>висловлює</i> в коректній формі власні погляди на предмет обговорення; <i>дотримується</i> правил наведення аргументів, щоб переконати присутніх; <i>використовує</i> характерні для розмовного стилю мовні засоби; правильно <i>вимовляє</i> та <i>наголошує</i> загальноживані слова у своєму висловленні; правильно <i>називає</i> слова, вимову та правопис яких треба запам'ятати</p>
<p>Здобувач освіти: розпізнає емоції своїх співрозмовників, використовує відомі словесні й несловесні засоби для передавання емоцій та настрою; розпізнає образні вислови і пояснює, що вони допомагають уявити; створює прості медіапродукти</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>розпізнає</i> власні емоції та емоції співрозмовників; - <i>демонструє</i> вміння передати емоції та настрої за допомогою вербальних і невербальних засобів; - <i>визначає</i> в медіапродуктах образні вислови й пояснює їх значення; <i>створює</i> прості медіапродукти</p>

Пропонований зміст

Спілкування в житті людини. Мовлення, мова та мовні одиниці

Спілкування як процес передачі інформації

Інформація як сукупність відомостей або повідомлень про щось. Раціональні методи сприйняття, запам'ятовування, розуміння та відтворення інформації.

Мовлення як процес використання мови під час спілкування. Види мовлення.

Мова, мовні одиниці. Слово як основна одиниця мови. Лексичне значення слова. Речення. Логічний наголос у реченні. Складання речень за малюнками. Текст. Переказ тексту. Опис, розповідь, міркування, есе.

Усне монологічне мовлення

Сприйняття усного монологічного мовлення: поняття «слухати» й «чути». Правила ефективного сприйняття усного монологічного мовлення (виділення ключових слів; створення піктограм або схематичних малюнків; формулювання основних ідей; аналіз тексту за допомогою

технології критичного мислення; обґрунтування особистісного ставлення до сприйнятої інформації).

Говоріння як складова усного монологічного мовлення. Культура мовлення та її складові. Норми української літературної мови. Мовленнєвий етикет. Словесні формули вираження ввічливості. Норми спілкування з людьми різного віку. Форми звертання до знайомих і незнайомих людей. **Культура діалогу**

Поняття про діалогічне мовлення. Вербальні та невербальні засоби діалогічного мовлення. Активне (рефлексивне) слухання. Емоційний інтелект і позитивне мислення, їх роль у діалогічному мовленні.

Дискусія. Правила ведення дискусії. Правила наведення аргументів.

Контактне й дистантне спілкування

Риторика — наука про красномовство. Мовні засоби. Прислів'я, фразеологізми й цитати, їх роль в усному мовленні. Невербальні засоби впливу на слухачів. Чіткість і правильність вимови звуків, виразність, інтонація, дихання, сила голосу, темп мовлення.

Контактне спілкування. Вербальні та невербальні засоби контактного спілкування.

«Золоті» правила контактного спілкування.

Дистантне спілкування. Інформація в медіапросторі. Аудіальні й аудіовізуальні медіа. Етика спілкування телефоном і в Інтернеті. Критичне мислення — умова безпеки в медіапросторі. Види медіапродуктів. Умови та засоби створення власних медіа продуктів.

2. Змістова лінія «Читаю»

<p>Здобувач освіти: сприймає текст: передбачає за обкладинкою, заголовком та ілюстраціями, про що йтиметься в дитячій книжці; читає вголос правильно, свідомо, цілими словами нескладні за змістом і формою тексти; виявляє розуміння фактичного змісту прочитаного</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>передбачає</i> за обкладинкою, заголовком та ілюстраціями, про що йтиметься в дитячій книжці; - <i>читає</i> вголос цілими словами правильно, свідомо та виразно (темп читання — 70 і більше слів/хв); - <i>знаходить</i> у тексті незнайомі слова, <i>пояснює</i> їх значення, використовуючи матеріал відповідних словників; <i>відповідає</i> на запитання за змістом прочитаного; <i>ставить</i> запитання за змістом прочитаного; <i>знаходить</i> відповідні уривки тексту за відеофрагментами, ілюстраціями, піктограмами та ключовими словами й висловами; - <i>відтворює</i> послідовність подій у тексті; <i>відтворює</i> зміст тексту за планом; <i>пояснює</i> інформацію, подану в графічному вигляді</p>
<p>Здобувач освіти: аналізує та інтерпретує текст: визначає жанр художнього твору, тему й головну думку, зокрема в простих медіатекстах; розрізняє головне і другорядне в тексті; пов'язує інформацію з тексту з відповідними життєвими ситуаціями</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>демонструє</i> знання особливостей окремих фольклорних і літературних видів і жанрів, необхідних для аналізу та інтерпретації літературних творів (загадка, прислів'я, скороговка, вірш, акровірш, пісня, літературна й народна казки, побутові казки, казки про тварин, чарівні казки, оповідання, художнє та науковопопулярне оповідання);</p>

	<p><i>визначає жанр літературного твору, доводить коректність власної позиції; досліджує особливості казки, вірша, оповідання, загадки, скоромовки, забавлянки тощо; визначає заголовок, тему, основну думку, сюжет, персонажів твору, доводить коректність власної позиції; демонструє знання літературознавчих понять, необхідних для аналізу й інтерпретації літературних творів (заголовок, тема, основна думка, сюжет, персонажі твору); розрізняє головне і другорядне в літературному творі; - пояснює зв'язок між окремими повідомленнями в тексті; демонструє літературознавчі знання щодо засобів художньої виразності (епітети, порівняння); висловлює та обґрунтовує власне ставлення до твору й літературних персонажів; розповідає про вчинки персонажів, події, що описані в літературному творі, пояснює вчинки персонажів на основі змісту тексту та власного досвіду, доводить коректність власної думки; наводить приклади з власного життя та життя інших людей, що, на його думку, співзвучні з літературним твором; словесно моделює власну поведінку на прикладі вчинків персонажів</i></p>
<p>Здобувач освіти: збагачує естетичний та емоційночуттєвий досвід: розповідає про власні почуття та емоції від прочитаного тексту; відтворює емоції літературних персонажів під час інсценізації</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>розповідає</i> про свої враження (почуття та емоції) від змісту прочитаного художнього тексту; <i>зіставляє</i> пережиті під час читання почуття та емоції з власним емоційночуттєвим досвідом</p>
<p>Здобувач освіти: оцінює текст: висловлює власні вподобання щодо змісту прочитаних творів, літературних персонажів, намагається пояснити, що подобається, а що ні; висловлює думки з приводу простих медіатекстів</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>пояснює</i>, що у творі подобається, а що ні (учинки, мовлення персонажа, описи тощо); <i>пояснює</i> зв'язок тексту із власним досвідом, навколишнім світом і раніше прочитаними текстами;- <i>пояснює</i> роль ілюстрацій, таблиць, графіків, схем для глибшого розуміння змісту тексту; <i>висловлює</i> думку про те, як факти, ідеї прочитаного можуть допомогти в конкретних життєвих ситуаціях; - <i>обирає</i>, до кого з дорослих можна звернутися, аби впевнитися в правдивості прочитаної інформації</p>

<p>Здобувач освіти: обирає тексти для читання: обирає книжку для читання; пояснює власний вибір</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>обирає</i> тексти (книжки) для читання, <i>може пояснити</i> власний вибір; <i>розрізняє</i>, з яких елементів складається книжка, та <i>пояснює</i>, яку інформацію вони передають; - <i>описує</i> обкладинки книжок, які подобаються; <i>добирає</i> тексти на запропоновану тему</p>
<p>Здобувач освіти: перетворює інформацію: на основі тексту малює/добирає ілюстрації, фіксує інформацію графічно</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>малює</i> або <i>добирає</i> ілюстрації до художнього тексту, створює аплікації, ліпить (наприклад, персонажів казок тощо); - <i>подає</i> інформацію графічно (схеми, таблиці, діаграми); <i>добирає</i> відповідні твори мистецтва, співзвучні з текстом</p>
<p>Здобувач освіти: читає творчо: експериментує з текстом (змінює кінцівку, місце подій, імпровізує з репліками під час театралізації тощо)</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>фантазує</i> на основі прочитаного: <i>придумує</i> іншу кінцівку літературного твору, <i>змінює</i> місце подій, <i>додає</i> нових персонажів; <i>читає</i> за ролями фрагменти літературного твору</p>

Пропонований зміст

Фольклор — світ народної мудрості та фантазії

Поняття «фольклор». Основні ознаки фольклору.

Література та її види

Художня, довідкова, науково-популярна, наукова література.

Фольклорний і літературний твори як єдине ціле

Заголовок, тема, основна думка, сюжет, персонажі твору.

Характеристика окремих фольклорних і літературних жанрів

Загадка, прислів'я, скоромовка, вірш, акровірш, пісня, літературна і народна казки, побутові казки, казки про тварин, чарівні казки, оповідання, художнє та науково-популярне оповідання.

Засоби художньої виразності Епітет, порівняння.

Тексти зі щоденного життя

Записки від батьків, однокласників, учителя. Електронна пошта, інструкції, анкети, запрошення, привітання, подяки, кулінарні рецепти, оголошення тощо.

Аналіз художнього тексту

Місце і час подій, персонажі (вчинки, мотиви поведінки, думки, емоції), конфлікт або проблема, розвиток подій, розв'язка конфлікту.

Зв'язок змісту твору з відповідними життєвими ситуаціями.

Жанрові ознаки твору. Тема, основна думка.

Роль заголовка.

Автор та оповідач. Аналіз вчинків персонажів (причини й наслідки).

Власне ставлення до вчинків. **Стратегії вдумливого читання**

Перед читанням (визначення мети читання, прогнозування змісту); під час читання (розуміння лексики, створення в уяві картин за змістом, прогнозування розвитку подій, відповідь

на запитання, поставлені перед читанням); після читання (зв'язок зображених подій з подіями власного життя, формування власного погляду на твір).

Мова художнього твору

Діалоги, монологи, оповідач, засоби художньої виразності в тексті (епітет, порівняння), пряме й переносне значення слів у художньому тексті.

Слова та вирази, які характеризують персонажа, події.

Вірш. Рима, ритм, настрої у вірші.

Сила й тон голосу, темпоритм під час читання вірша. Емоційний вплив.

Інтерпретація художнього тексту

Виразне читання, театралізація, читання в ролях, творчий переказ, створення власного тексту за аналогією, продовження тексту.

Запитання до окремих абзаців і до тексту. **Емоційний вплив творів на читача**

Настрої, почуття, які виникли під час читання твору; порівняння їх з почуттями, що викликали події власного життя. Улюблений твір, улюблений персонаж

3. Змістова лінія «Взаємодію письмово»	
<p>Здобувач освіти: створює невеликі та нескладні за змістом письмові висловлення, записує їх, дотримуючись техніки письма й культури оформлення письмових робіт, ураховує мету й адресата висловлення; дотримується норм літературної мови, користується орфографічним словником; правильно записує слова, що пишуться так, як вимовляються; пише рукописними буквами розбірливо, удосконалює графічні навички письма</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>дотримується</i> правил гігієни письма; <i>пише</i> друковані, рукописні рядкові та великі букви українського алфавіту, <i>зберігає</i> правильну форму, ширину, висоту букв; <i>поєднує</i> букви під час написання слів, використовуючи природні способи поєднань (верхнє, нижнє й середнє);</p>
<p>Здобувач освіти: обмінюється короткими письмовими повідомленнями</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>відновлює</i> деформований текст; <i>перевіряє</i>, чи є в написаному тексті помилки на вивчені правила, виправляє їх; <i>удосконалює</i> з допомогою вчителя власний текст (лексика, форми слова, будова речення)</p>

Пропонований зміст

Комунікативна спрямованість процесу письма

Відомості про письмо як засіб спілкування на відстані та в часі.

Загальне ознайомлення з історією письма.

Малюнкове письмо давніх народів (на рівні оповідань).

Графіка, орфографія, пунктуація Буква як знак звука. Алфавіт.

Велика буква в іменах людей, кличках тварин і географічних назвах (зокрема, у назвах країн, міст, річок).

Правила оформлення висловлення на письмі (велика буква на початку речення, крапка, знак оклику, знак питання в кінці речення, правила переносу слів, окреме написання слів-помічників і слів-назв).

Правила оформлення діалогу на письмі.

Орфографічний словник як джерело для перевірки орфограм.

Будова словника та прийоми роботи з ним.

Друкований текст — зразок орфографічних написань.

Редагування як спосіб удосконалення тексту.

Жанри писемного мовлення

Лист, оголошення, подяка тощо як писемні висловлення.

Учасники безпосереднього спілкування та оповідач.

Текст-розповідь.

Текст-опис.

Текст-міркування.

Частини тексту: зачин, основна частина, кінцівка.

Тема тексту та його головна думка.

Назва тексту. Назва тексту як відображення теми. Назва тексту як відображення головної думки.

Спілкування за допомогою цифрових пристроїв

Складання записок, адресованих батькам, однокласникам, учителю, що містять якусь інформацію, прохання тощо. Використання в них слів увічливості та графічних зображень (смайлів).

4. Змістова лінія «Досліджую мовні та мовленнєві явища»

Здобувач освіти:

досліджує мовні явища: спостерігає за власним мовленням і мовленням інших; відкриває деякі закономірності щодо співвіднесеності звуків і букв, значення слів, їх граматичної форми та ролі в реченні

Здобувач освіти:

- *розповідає* про мову як засіб людського спілкування; *називає* рідну мову та державну; *вирізняє* українську мову серед інших мов; *спостерігає* за звучанням і написанням слів у споріднених мовах, виявляючи спільне й відмінне; - *виділяє* та *називає* звуки як одиниці мови; *розрізняє* поняття «буква» і «звук»; *пояснює* співвідношення між звуками й буквами в складі/слові; *розрізняє* голосні й приголосні звуки за способом вимовлення та за звучанням; *поєднує* окремі звуки в склади; *поділяє* на склади слова з двох-трьох складів; *спостерігає* за роботою мовленнєвих органів та правильно *вимовляє* приголосні звуки [дж], [дз], [дз'], [ц], [ц'], [ч] та [г] і [г]; *розрізняє* позиції позначення звуків на письмі буквами *я, ю, є*; *розрізняє* дзвінки та глухі приголосні звуки, правильно їх *вимовляє* в складах; *розрізняє* тверді, м'які та пом'якшені приголосні звуки, *позначає* м'якість приголосних знаком м'якшення на письмі; *пояснює* зміну лексичного значення слів за умови заміни звуків; *поділяє* слова на склади для переносу та переносить їх; *визначає* наголос у словах; *розпізнає* слова з апострофом, правильно їх *читає* та *записує* під диктування; *будує* звукову модель слова; *відтворює*

нескладні за написанням слова за фонетичною транскрипцією; *характеризує* звуки під час фонетичного розбору слова; *передає* назви літер алфавіту в правильному порядку; *розташовує* слова за алфавітом, орієнтуючись на першу літеру; *знаходить* слова за алфавітом у навчальному словнику; *виділяє* слово як одиницю мовлення; *пояснює* лексичне значення загальновідомих слів; *розрізняє* старі й нові слова в нашій мові; *вирізняє* іншомовні слова; *користується* на практиці «чарівними» словами; *розпізнає* пряме й переносне значення слів; *впізнає* синоніми, антоніми й добирає їх; *ознайомлюється* з фразеологізмами та їхнім значенням, *вводить* їх у речення; *знаходить* слово в різних граматичних формах у тексті; *виділяє* основу й закінчення; *знаходить* і *добирає* спільнокореневі слова, *визначає* корінь; *визначає* префікс і суфікс у словах із прозорою будовою; *впізнає* слова як частини мови: іменники, дієслова, прикметники; *розрізняє* іменники — назви істот і неістот, власні й загальні назви; *відмінює* за зразком; *визначає* рід, число, відмінок іменників; *виокремлює* в реченнях дієслова, *розрізняє* їх число, час; правильно *вимовляє* та *записує* дієслова на *-ться, -ся*; *ставить* дієслова в початкову форму; *пояснює* роль іменника та дієслова в реченні; *впізнає* прикметник, *визначає* зв'язок з іменником, *змінює* прикметник разом з іменником за родами й числами; *утворює* прикметники із суфіксами *-ськ-, -цьк-, -зьк-*; *визначає* роль прикметника в тексті, доповнює речення прикметниками; *виокремлює* речення в тексті, *розрізняє* їх види за метою висловлювання та інтонацією; правильно *ставить* розділові знаки в кінці речень і *вживає* велику літеру в першому слові речення; *виділяє* граматичну основу речення, виражену іменником і дієсловом; *розрізняє* тексти й довільний набір речень; *визначає* зачин, основну частину, кінцівку; *виділяє* абзац у тексті й *пояснює* свій вибір; *відтворює* правила написання орфограм «Перенос слів», «Велика літера», «Ненаголошені голосні звуки», «Знак м'якшення», «Апостроф», «Правопис ненаголошених *e, u*», «Власні назви», «Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних», «Подвоєння

	<p>букв в іменниках жіночого роду на приголосний в орудному відмінку однини», «Написання частки <i>не</i> з дієсловами», «Дієслова на <i>-ться, -ися</i>», «Правопис префіксів», «Правопис суфіксів»; <i>знаходить</i> названі орфограми в тексті; <i>виправляє</i> відповідні помилки та <i>записує</i> правильно під диктування слова з цими орфограмами; <i>запам'ятовує</i> та <i>відтворює</i> написання словникових слів</p>
<p>Здобувач освіти: використовує знання з мови в мовленнєвій творчості: експериментує зі звуками, словами, фразами в мовних іграх; аналізує з допомогою вчителя мовлення літературних персонажів</p>	<p>Здобувач освіти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>будує</i> модель слова, фонетичну транскрипцію, <i>виконує</i> фонетичний аналіз слова; <i>визначає</i> наголос у дво-, трискладових словах, <i>розрізняє</i> значення однакових слів з різними наголосами; <i>утворює</i> нові слова від поданого слова; <i>розподіляє</i> ряд слів на тематичні групи, <i>доповнює</i> кожен ряд двома-трьома словами; <i>утворює</i> словосполучення іменників із прикметниками; <i>добирає</i> до відомого предмета відповідні ознаки; <i>доповнює</i> речення одним-двома словами за змістом; - <i>впізнає</i> в реченні, тексті службові слова, <i>використовує</i> їх у мовленні; <i>знаходить</i> у тексті художнього твору та мовленні персонажів синоніми, антоніми, слова з переносним значенням; <i>добирає</i> 1–3 широко вживаних у дитячому мовленні слова із заданим коренем; самостійно <i>будує</i> власне висловлення за поданим початком і малюнком (ілюстрацією, серією малюнків) на основі прослуханого тексту або випадку з життя; - <i>знаходить</i> і <i>виправляє</i> помилки на вивчені правила у власних висловленнях (усних і письмових); - <i>відрізняє</i> на слух загальноновживані українські слова від слів споріднених мов з тим самим значенням; - <i>вживає</i> українські формули мовленнєвого етикету в спілкуванні з різними людьми; <i>пояснює</i>, для чого потрібна людині мова;

Пропонований зміст

Досліджую мову та мовлення

Уявлення про мову як засіб людського спілкування. Рідна мова, державна мова. Українська мова серед інших мов світу. Рідна мова і споріднені мови. Спостереження за звучанням і написанням слів у споріднених мовах.

Досліджую фонетичні, орфоепічні та графічні явища Звуки як одиниці мовлення. Співвідношення звуків і букв.

Голосні звуки [а], [о], [у], [и], [і], [е]. Спостереження за роботою мовленнєвих органів під час вимовляння голосних звуків. Букви, що позначають голосні звуки. Позначення голосних звуків на письмі. Позначення буквами *я, ю, є* двох звуків.

Приголосні звуки. Спостереження за роботою мовленнєвих органів (язик, губи, зуби) під час вимовляння приголосних звуків. Позначення приголосних звуків на письмі.

Буквосполучення *дж*, *дз*.

Дзвінки та глухі приголосні звуки. Практичне засвоєння й удосконалення нормативної (неоглушеної) вимови дзвінких приголосних у кінці слова й складу.

Тверді, пом'якшені та м'які приголосні звуки. Позначення твердості та м'якості приголосних звуків на письмі. Знак м'якшення. Подовжені м'які та пом'якшені приголосні звуки.

Апостроф. Удосконалення вимови слів з апострофом перед *я*, *ю*, *є*, *ї*. Записування слів з апострофом під диктування та правильне їх читання (твердо вимовляючи приголосні звуки [б], [п], [в], [м], [ф], [р] перед сполученнями [йа], [йу], [йе], [йі]).

Склад. Вимовляння слів, «розтягуючи» їх по складах (ба-бу-ся). Перенесення частин слів з рядка в рядок по складах. Правила перенесення слів зі збігом двох і кількох приголосних звуків. Правила перенесення частин слів з літерами *й* та *ь* усередині слів. Наголос. Вправляння у вимовлянні слів, в яких учні припускаються помилок у наголошуванні. Вимова та правопис ненаголошених *е*, *и*.

Звукова модель слова. Фонетична транскрипція. Фонетичний розбір слова.

Алфавіт. Алфавітні назви літер. Розташування слів за алфавітом з орієнтацією на першу літеру. Уміння користуватися алфавітом у роботі з навчальним словником.

Досліджую лексичні явища

Слово як одиниця мовлення. Лексика та лексичне значення слова. Однозначні та багатозначні слова. Старі й нові слова в нашій мові. Іншомовні слова в українській мові.

«Чарівні» слова. Слова з прямим і переносним значенням. Групи слів за значенням. Синоніми, антоніми, омоніми. Фразеологізми.

Досліджую будову слова

Основа і закінчення слова. Корінь. Спільнокореневі слова. Префікс. Суфікс.

Досліджую морфологічні явища

Морфологія. Поняття про частини мови. Самостійні та службові частини мови.

Іменник як самостійна частина мови. Іменники □ назви істот і неістот. Іменники власні й загальні назви. Відмінювання іменників — зміна за формою. Відмінки іменників. Рід іменників. Число іменників.

Дієслово як самостійна частина мови. Дієслова на *-ться*, *-шся*. Неозначена форма дієслова.

Зміна дієслів за числами. Теперішній, майбутній і минулий часи дієслів.

Прикметник. Роль прикметника в реченні. Творення прикметників за допомогою суфіксів *-ськ-*, *-цьк-*, *-зьк-*. Змінювання прикметника за родами й числами разом з іменником.

Зв'язок прикметника з іменником у словосполученнях і реченнях.

Досліджую синтаксичні явища

Речення. Види речень за метою висловлювання (розповідні, питальні, спонукальні). Види речень за інтонацією (окличні та неокличні). Розділові знаки в кінці речення (. ? !), велика літера в першому слові речення.

Грамматична основа речення: підмет і присудок. Другорядні члени речення.

Досліджую стилістичні явища

Текст. Заголовок тексту. Будова тексту (зачин, основна частина, кінцівка). Абзац, його позначення. Удосконалення текстів шляхом заміни в них окремих слів, що повторюються, на близькі за значенням.

Досліджую орфографічні явища

Поняття про орфографію, орфограму. Орфограма «Перенос слів». Орфограма «Велика літера». Орфограма «Ненаголошені голосні звуки». Орфограма «Знак м'якшення». Орфограма «Апостроф». Орфограма «Правопис ненаголошених *е*, *и*». Орфограма «Власні назви». Орфограма «Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних». Орфограма «Подвоєння букв

в іменниках жіночого роду на приголосний в орудному відмінку однини». Орфограма «Написання частки *не* з дієсловами». Орфограма «Дієслова на *-ться, -шся*». Орфограма «Правопис префіксів». Орфограма «Правопис суфіксів». Словникові слова

Математична освітня галузь

Освітню програму цієї галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою математичної освіти в Проекті є формування в учнів математичної компетентності в єдності взаємопов'язаних компонентів (знань, умінь і навичок, цінностей і ставлень), інших ключових компетентностей і наскрізних умінь; розвиток математичних здібностей, логічного мислення, креативності, здатності використовувати здобуті знання в повсякденному житті.

Згідно з Державним стандартом початкової освіти до загальних результатів математичної освітньої галузі в Проекті віднесено здатність учня/учениці:

- 1) досліджувати ситуації та виокремлювати проблеми, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів;
- 2) моделювати процеси й ситуації, розробляти стратегії (плани) дій для розв'язування різноманітних задач;
- 3) критично оцінювати дані, процес та результат розв'язання навчальних і практичних задач;
- 4) застосовувати досвід математичної діяльності для пізнання навколишнього світу.

Відповідно до мети й завдань математичної освітньої галузі визначено такі **змістові лінії**: «Математика навколо мене», «Вивчаю математичні процеси та явища», «Критично оцінюю дані та власну математичну діяльність», «Досліджую навколишній світ засобами математики».

Згідно з Державним стандартом початкової освіти провідними цілями змістової лінії **«Математика навколо мене»** визнано: формування в учнів 1–2 класів стійкого інтересу до математики, уявлення про математику як частину загальнолюдської культури, як метод пізнання навколишнього світу, розуміння значущості математики для подальшого суспільного прогресу; створення умов для формування логічного й абстрактного мислення дітей; забезпечення їхнього інтелектуального розвитку. Досягнення цих цілей виявляється, зокрема, у здатності дітей розпізнавати серед ситуацій зі свого життя ті, які потребують перелічування об'єктів, вимірювання величин, обчислення; аналізувати проблемні ситуації зі свого життя; визначати групу пов'язаних між собою величин для розв'язання повсякденних проблем математичного змісту; прогнозувати результат виконання арифметичних дій.

Основною метою змістової лінії **«Вивчаю математичні процеси та явища»** відповідно до Державного стандарту початкової освіти визнано міцне і свідоме опанування учнями системи математичних знань, умінь і навичок, необхідних для продовження математичної освіти в основній школі та вивчення суміжних дисциплін. Показниками досягнення цієї мети є сформована у випускників 2-го класу здатність *перетворювати* отриману інформацію у схему, таблицю, схематичний рисунок; *обирати* послідовність дій для розв'язання проблемної ситуації та числові дані, необхідні й достатні для відповіді на конкретне запитання; *визначати* дію/дії для розв'язання проблемної ситуації та *виконувати* її/їх.

Змістова лінія **«Критично оцінюю дані та власну математичну діяльність»** передбачає формування в учнів 1–2 класів критичного й логічного мислення, що виявляється у сформованості у випускників 2-го класу здатності *визначати*, чи достатньо даних для розв'язання проблемної ситуації; *з'ясувати*, чи існує інший шлях розв'язування проблемної ситуації; *перевіряти* правильність результату арифметичної дії; *знаходити* помилки та *виправляти* їх.

Реалізація ключової мети змістової лінії **«Досліджую навколишній світ засобами математики»** — створення умов для розвитку математичних здібностей учнів — вимагає

розв'язання таких взаємопов'язаних завдань, визначених Державним стандартом початкової освіти: формування в дітей здатності *визначати* істотні, спільні й відмінні ознаки об'єктів навколишнього світу; *порівнювати, об'єднувати* їх у групу і *розподіляти* на групи за спільною ознакою; *лічити* об'єкти, *позначати* числом результат лічби; *порівнювати* числа та впорядковувати їх; *конструювати* площинні та об'ємні фігури з підручного матеріалу, *створювати* макети реальних та уявних об'єктів; *вимірювати* величини за допомогою підручних засобів і вимірювальних приладів.

Змістові лінії реалізуються через навчальний предмет «Математика» (1–класи — 3 год/тижд.) та інтегрований курс «Я пізнаю світ», в якому на математичну освітню галузь у 1-му класі відведено 1 год/тижд.

На уроках математики та предмета «Я пізнаю світ» реалізуються інтерактивні освітні технології та технології критичного мислення, STEM-освіти, раціонального читання, повного засвоєння навчальних одиниць, збагачення освітнього процесу, що охарактеризовані на с. 6–7 цієї програми.

Результати навчання і пропонований зміст 1-й класи

Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
1. Змістова лінія «Математика навколо мене»	
<p>Здобувач освіти: розпізнає серед ситуацій зі свого життя ті, які потребують перелічування об'єктів, вимірювання величин, обчислення</p>	<p>Здобувач освіти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>складає</i> задачі певного виду (прості, складені, обернені) на основі ситуацій зі свого життя; <i>обґрунтовує</i> свою думку, <i>називаючи</i> вид і структурні елементи задачі — умову й запитання, числові дані та шукане; <i>пояснює</i>, що в умові задачі містяться числові дані, а запитання вказує на шукане; <i>читає</i> задачу з відповідною інтонацією (робить паузу між умовою й запитанням); <i>знаходить</i> серед ситуацій зі свого життя ті, що пов'язані з лічбою об'єктів; <i>доводить</i> правильність своєї думки; - <i>розкриває</i> зміст поняття «величина», «іменоване число»; <i>знаходить</i> серед ситуацій зі свого життя ті, що пов'язані з величинами та іменованими числами; <i>доводить</i> правильність своєї думки; <i>знаходить</i> серед ситуацій зі свого життя ті, що вимагають обчислення; <i>пояснює</i> відмінність між числом і цифрою; <i>розповідає</i> про натуральне число як результат лічби; <i>визначає</i> склад чисел 2–10; <i>знаходить</i> попереднє й наступне число до поданого, «сусідів числа»; <i>утворює</i> число додаванням одиниці до попереднього і відніманням одиниці від наступного до нього числа □ - <i>порівнює</i> числа різними способами — за місцем чисел у числовому ряді, за складом чисел; <i>записує</i> результат порівняння за допомогою відповідних знаків; <i>обґрунтовує</i> вибір знака під час порівняння чисел; <i>розкриває</i> позиційний принцип запису чисел; <i>перелічує</i> назви розрядів і класів; <i>визначає</i> розрядний склад чисел; <i>подає</i> число у вигляді суми розрядних доданків; <i>розуміє</i> позиційне значення цифри в записі числа; <i>розкриває</i> зміст дій додавання й віднімання, множення та ділення; <i>називає</i> компоненти та результати дій додавання й віднімання, множення та ділення; <i>називає</i> та <i>позначає</i> на письмі знаки дій додавання й віднімання, множення та ділення, порівняння; - <i>розуміє</i> число «нуль» як кількісну характеристику порожньої множини, як результат

	віднімання рівних чисел; знає таблиці додавання та віднімання одноцифрових чисел з переходом та без переходу через десяток, множення чисел 2–10, таблиці ділення на числа 2–10; - перелічує властивості дій множення й ділення на 1, 10, 100, множення на нуль, множення нуля на число, ділення нуля на число, ділення рівних чисел; розуміє, що ділення на нуль неможливе; пояснює сутність ділення на вміщення й ділення на рівні частини; розрізняє числові рівності й нерівності; читає й записує числові рівності, числові нерівності; пояснює, що рівності й нерівності можуть бути істинними та хибними; - розповідає про числові та буквені вирази; пояснює можливість позначення числа буквою; пояснює, що таке рівняння
Здобувач освіти: аналізує проблемні ситуації зі свого життя; визначає групу пов'язаних між собою величин для розв'язання повсякденних проблем математичного змісту	Здобувач освіти: - <i>аналізує</i> проблемні ситуації зі свого життя, які можна розв'язати математичними методами; <i>доводить</i> правильність власної позиції; <i>розуміє</i> , що числове значення виразу зі змінною залежить від значень, яких набуває змінна
Здобувач освіти: прогнозує результат виконання арифметичних дій	Здобувач освіти: - <i>прогнозує</i> результат додавання й віднімання, множення та ділення

Пропонований зміст

Задачі

Поняття «задача». Структурні елементи задачі: дані й шукане. Зв'язок умови й запитання. Прості задачі на знаходження суми, різниці двох чисел, збільшення та зменшення числа на кілька одиниць, різницеве порівняння, знаходження невідомого доданка, зменшуваного, від'ємника, на розкриття змісту множення, ділення, на збільшення або зменшення числа в кілька разів, на кратне порівняння чисел. Задачі на знаходження ціни, кількості та вартості товару. Задачі на знаходження маси. Задачі на ділення на рівні частини та на вміщення.

Ознайомлення зі складеною задачею як такою, яку не можна розв'язати однією арифметичною дією.

Задачі на знаходження третього доданка, на знаходження числа за сумою двох інших, на знаходження суми трьох доданків.

Обернена задача.

Задачі з логічним навантаженням.

Величини

Довжина, маса, місткість, час і грошові одиниці як властивості предметів навколишнього світу.

Іменовані числа.

Лічба предметів. Натуральні числа й нуль

Лічба предметів. Натуральні числа й нуль. Склад чисел 2–10.

Нумерація чисел

Число та цифра. Натуральні числа. Число «нуль» як кількісна характеристика порожньої множини.

Попереднє та наступне число до даного, «сусіди числа».

Позиційний принцип запису чисел. Назви розрядів і класів. Розряди та класи. Розрядний склад числа. Розрядні доданки. Нумерація чисел у межах 1 000.

Арифметичні дії

Зміст дій додавання й віднімання, множення та ділення. Знаки арифметичних дій. Назви компонентів і результатів дій додавання, віднімання, множення й ділення.

Таблиці додавання та віднімання одноцифрових чисел з переходом і без переходу через десяток, множення чисел 2–10, таблиці ділення на числа 2–10.

Закони додавання та множення.

Властивості множення й ділення на 1, 10, 100; множення на нуль, множення нуля на число; ділення нуля на число. Неможливість ділення на нуль. Ділення рівних чисел. Сутність ділення на вміщення й ділення на рівні частини.

Вирази, рівняння, нерівності

Числові рівності й нерівності: істинні та хибні.

Математичні вирази. Числові та буквені вирази. Порівняння математичних виразів. Рівняння. Нерівності

2. Змістова лінія «Вивчаю математичні процеси та явища»	
Здобувач освіти: перетворює інформацію (почуту, побачену, прочитану) у схему, таблицю, схематичний рисунок	Здобувач освіти: - <i>моделює</i> подану інформацію за допомогою відрізків, графів, таблиць, схематичних рисунків; <i>складає</i> сюжетні задачі за рисунками, схемами, виразами; - <i>ілюструє</i> відношення різницевого та кратного порівняння за допомогою рисунків, схем; <i>розуміє</i> операції додавання й віднімання, множення та ділення за допомогою рисунків, схем
Здобувач освіти: обирає послідовність дій для розв'язання проблемної ситуації	Здобувач освіти: - <i>знає</i> порядок роботи над задачею, зміст її окремих етапів; <i>застосовує</i> взаємозв'язок між діями додавання та віднімання, множення й ділення в обчисленнях; - <i>застосовує</i> в обчисленнях переставний, розподільний і сполучний закони додавання та множення; <i>застосовує</i> правило порядку виконання дій у виразах без дужок і з дужками
Здобувач освіти: обирає числові дані, необхідні й достатні для відповіді на конкретне запитання; визначає дію/дії для розв'язання проблемної ситуації, виконує її/їх	Здобувач освіти: - <i>визначає</i> числові й буквені дані, необхідні й достатні для відповіді на запитання задачі; <i>розв'язує</i> прості задачі на знаходження суми, різниці двох чисел; на збільшення та зменшення числа на кілька одиниць, різницеве порівняння; на знаходження невідомого доданка, зменшуваного, від'ємника; на розкриття змісту множення, ділення; на збільшення або зменшення числа в кілька разів, на кратне порівняння чисел; задачі, що подані в непрямій формі; <i>розв'язує</i> обернені задачі; задачі на 2–3 дії (додавання й віднімання), що є комбінаціями простих задач тих видів, які вже вивчили; усно <i>формулює</i> повну відповідь на запитання задачі; - <i>записує</i> розв'язування задачі: умову задачі в стислому вигляді, розв'язання задачі, коротку відповідь; - <i>обчислює</i> значення виразів (з дужками та без них) на 2–3 дії одного або різних ступенів; <i>порівнює</i> математичні вирази на основі порівняння їх значень; - <i>обґрунтовує</i> вибір дії, за допомогою якої розв'язується задача; <i>застосовує</i> в обчисленнях правила знаходження невідомого доданка, зменшуваного, від'ємника, множника, діленого, дільника; <i>обґрунтовує</i> сутність розв'язування рівняння, знаходження коренів рівняння;

	<i>пояснює</i> , що рівняння може мати один корінь, безліч коренів або не мати коренів
--	--

Пропонований зміст

Задачі

Етапи роботи над задачею: ознайомлення з текстом задачі, виділення з нього умови та запитання, числових даних і шуканого, об'єкта (об'єктів) задачі. Аналіз задачі. Допоміжна модель задачі: короткий запис, моделювання ситуації, що описана, за допомогою схематичних рисунків, підбір і обґрунтування арифметичної дії для розв'язування задачі, запис розв'язання, формулювання й запис відповіді задачі.

Арифметичні дії

Переставний, розподільний, сполучний закони додавання та множення. Взаємозв'язок дій додавання й віднімання, множення та ділення. Прийоми додавання й віднімання в межах 1 000. Додавання суми до числа. Віднімання суми від числа. Правила знаходження невідомого доданка, зменшуваного, від'ємника, множника, діленого, дільника.

Вирази, нерівності, рівняння

Порядок виконання дій у виразах без дужок і з дужками. Обчислення значень виразів зі змінною на одну та дві дії.

Рівняння та його розв'язування. Знаходження коренів рівняння. Кількість розв'язків рівняння: один, безліч, жодного.

3. Змістова лінія «Критично оцінюю дані та власну математичну діяльність»	
Здобувач освіти: визначає, чи достатньо даних для розв'язання проблемної ситуації	Здобувач освіти: - <i>аналізує</i> текст задачі з метою визначення наявності всіх даних для її розв'язування; <i>розуміє</i> , що для відповіді на запитання задачі може бракувати числових даних; <i>моделює</i> відношення кратного порівняння чисел; <i>перетворює</i> хибні числові рівності та нерівності в істинні; - <i>розкриває суть</i> алгоритму розв'язування винахідницьких задач, виявляє суперечності
Здобувач освіти: з'ясовує, чи існує інший шлях розв'язування проблемної ситуації	Здобувач освіти: - <i>розв'язує</i> складені задачі за планом, за діями з поясненням, за допомогою виразу; <i>використовує</i> , якщо можливо, різні способи розв'язування задач; <i>обирає</i> доцільний спосіб обчислення для конкретного випадку; <i>порівнює</i> математичні вирази різними способами, зокрема на основі перетворення суми однакових доданків у добуток, переставного та сполучного законів додавання/множення; для розв'язування нестандартних задач <i>застосовує</i> метод міркувань без виконання арифметичних дій, метод добору; - <i>застосовує</i> метод організованого перебору варіантів, табличний метод, метод графів, метод міркувань, метод міркувань від супротивного, метод схематичного малюнка для розв'язування комбінаторних задач

Здобувач освіти: зіставляє одержаний результат із прогнозованим	Здобувач освіти: - <i>передбачає</i> приблизний результат розв'язування задачі; <i>добирає</i> доцільний спосіб обчислення для конкретного випадку; <i>визначає</i> та <i>моделює</i> ідеальний кінцевий результат
Здобувач освіти: перевіряє правильність результату арифметичної дії; знаходить помилки та виправляє їх	Здобувач освіти: - <i>перевіряє</i> різні способи розв'язування задачі; - <i>перевіряє</i> додавання відніманням, а віднімання — додаванням; множення — діленням, а ділення — множенням; <i>обґрунтовує</i> результат порівняння чисел і величин; <i>визначає</i> істинні та хибні рівності й нерівності;

Пропонований зміст

Задачі

Розв'язування простих та складених задач, комбінаторних задач і задач із логічним навантаженням різними способами. Перевірка правильності розв'язання задачі.

Арифметичні дії, вирази, рівняння

Залежність результатів арифметичних дій від зміни одного з компонентів за сталого іншого компонента.

Перевірка правильності виконання дій додавання й віднімання, множення та ділення.

Перевірка правильності розв'язання рівняння, знаходження розв'язків нерівності. Залежність результату множення й ділення від зміни одного з компонентів за сталого іншого компонента.

4. Змістова лінія «Досліджую навколишній світ засобами математики»

Здобувач освіти: визначає істотні, спільні й відмінні ознаки об'єктів навколишнього світу; порівнює, об'єднує в групу і розподіляє на групи за спільною ознакою	Здобувач освіти: - <i>визначає</i> множину як сукупність предметів, що мають спільну ознаку; <i>розпізнає</i> предмети за розміром, формою, призначенням, кольором тощо; <i>визначає</i> спільні та відмінні ознаки об'єктів навколишнього світу; <i>уживає</i> в мовленні слова «кожний», «крім», «один із», «хоча б один», «усі», «деякі»; <i>порівнює</i> предмети за вказаними ознаками; <i>пояснює</i> зміст сполучників «і» та «або»; <i>будує</i> судження з використанням відповідних сполучників «і», «або», «якщо...», «то...»; <i>визначає</i> розташування предметів, чисел відносно вказаного («стоїть перед», «стоїть після», «стоїть між»; «попереду», «позаду»); <i>встановлює</i> відповідні відношення між предметами: більший, ніж; менший, ніж; найбільший; найменший; однакові; коротший, ніж; довший за; найдовший; найкоротший; однакові за довжиною тощо; <i>порівнює й впорядковує</i> предмети за розміром, довжиною, висотою, товщиною та кількістю; <i>знає</i> слова-ознаки відношень різницевого порівняння; <i>розуміє</i> сутність відношення між числами «більше на...», «менше на...»; <i>виконує</i> практичні дії для утворення множин і підмножин; <i>виконує</i> практичні дії для обчислення відстані між об'єктами, периметра об'єкта
--	---

<p>Здобувач освіти: лічить об'єкти, позначає числом результат лічби; порівнює числа в межах 100 та впорядковує їх</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>лічить</i> за правилами лічби предмети в просторі (розташовані послідовно, хаотично, по колу); <i>зіставляє</i> предметні множини за кількістю елементів способом складання пар; <i>пояснює</i> сутність кількісної та порядкової лічби; <i>визначає</i> кількість елементів сукупності (множини); <i>встановлює</i> порядковий номер об'єкта в заданому напрямку лічби; <i>вживає</i> в мовленні відповідні кількісні й порядкові числівники; <i>називає</i> числа в прямому і зворотному порядку в межах 1 000; <i>розуміє</i> десяток як лічильну одиницю; <i>лічить</i> десятками в межах мільйона</p>
<p>Здобувач освіти: обчислює усно зручним для себе способом у навчальних і практичних ситуаціях</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>застосовує</i> прийоми обчислення в межах 1 000 на основі знання нумерації чисел: додає й віднімає багатоцифрові числа; - <i>пояснює</i> сутність прийомів усного додавання й віднімання чисел частинами, порозрядного, способом округлення; - <i>застосовує</i> правила додавання числа до суми, віднімання числа від суми в обчисленнях у межах 1 000; - <i>володіє</i> обчислювальними навичками додавання й віднімання, множення та ділення</p>
<p>Здобувач освіти: орієнтується на площині і в просторі; описує або зображує схематично розміщення, напрямок і рух об'єктів</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>орієнтується</i> на площині та в просторі (на аркуші паперу, на класній дошці, у класній кімнаті, на подвір'ї тощо); <i>встановлює</i> відношення між предметами, що розміщені на площині та в просторі (лівіше, правіше, вище, нижче тощо); <i>розміщує</i> та <i>переміщує</i> предмети в заданих напрямках; <i>визначає</i> взаємне розміщення предметів; <i>креслить</i> точку, пряму, криву, промінь, відрізок, многокутники, коло; <i>будує</i> прямі лінії, промені, відрізки за допомогою лінійки; кути за допомогою косинця, транспортира; <i>позначає</i> точки й відрізки буквами</p>
<p>Здобувач освіти: розпізнає знайомі геометричні площинні та об'ємні фігури серед предметів навколишнього світу, на рисунках</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>визначає</i> форму предметів; <i>розпізнає</i> й <i>описує</i> предмети за формою; <i>розрізняє</i> геометричні фігури — пряму, криву, промінь, відрізок, круг, многокутники; <i>позначає</i> й <i>називає</i> геометричні фігури буквами латинського алфавіту; <i>називає</i> вершини та сторони многокутників;</p>
<p>Здобувач освіти: конструює площинні та об'ємні фігури з підручного матеріалу, створює макети реальних та уявних об'єктів</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>моделює</i> геометричні фігури з підручного матеріалу; - <i>конструює</i> геометричну фігуру з інших фігур — трикутників, чотирикутників тощо</p>
<p>Здобувач освіти: вимірює величини за допомогою підручних засобів і вимірювальних приладів</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>визначає</i> одиниці вимірювання довжини (сантиметр, дециметр, метр, кілометр), одиниці вимірювання маси (грам, кілограм, центнер, тонна), місткості (літр), грошові одиниці (копійка, гривня), час (секунда, хвилина, година, доба, тиждень, місяць, сезон, квартал, рік, століття) і співвідношення між ними; <i>записує</i> результати вимірювання величин; <i>перетворює</i> складені іменовані числа на прості та прості на складені; <i>порівнює</i> іменовані числа; <i>виконує</i> дії додавання, віднімання, множення й ділення з іменованими числами; <i>вимірює</i> довжину предметів; довжину відрізка за допомогою лінійки □ градусну міру кута за допомогою</p>

	<p>транспортира; <i>порівнює</i> довжини відрізків «на око», накладанням; за результатами їх вимірювання; предмети за масою «на руку»; об'єкти за місткістю; <i>визначає</i> час за годинником; <i>виконує</i> найпростіші розрахунки з використанням монет і купюр; <i>застосовує</i> правило знаходження довжини ламаної, периметра многокутника</p>
<p>Здобувач освіти: встановлює залежності між компонентами і результатом арифметичної дії</p>	<p>Здобувач освіти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>застосовує</i> взаємозв'язок між діями додавання й віднімання під час віднімання з переходом через десяток; <i>пояснює</i> залежність результатів дій додавання й віднімання від зміни одного з компонентів; залежність значення добутку від зміни одного з множників; залежність значення частки від зміни діленого або дільника

Пропонований зміст

Лічба предметів

Об'єднання предметів у групу за спільною ознакою або розбиття групи предметів на підгрупи за спільною ознакою.

Сукупність предметів зі спільною ознакою (множина).

Кількість елементів сукупності (множини). Лічба. Правила лічби. Назви чисел у межах 1 000. Лічба в межах мільйона.

Порівняння предметних множин за кількістю елементів.

Практичні дії з предметними множинами — об'єднання, вилучення. Порядкова лічба. Порядкові відношення.

Величини

Одиниці вимірювання величин.

Відношення між предметами, пов'язані з їхнім розміром, довжиною, висотою, товщиною та кількістю.

Одиниці вимірювання довжини (сантиметр, дециметр, метр, кілометр), одиниці вимірювання маси (грам, кілограм, центнер, тонна), місткості (літр), грошові одиниці (копійка, гривня), час (секунда, хвилина, година, доба, тиждень, місяць, сезон, квартал, рік, століття) і співвідношення між ними. Запис результатів вимірювання величин.

Перетворення складених іменованих чисел на прості та простих — на складені.

Порівнювання іменованих чисел.

Додавання, віднімання, множення й ділення з іменованими числами.

Вимірювання довжини предметів; відрізка за допомогою лінійки \square градусної міри кута за допомогою транспортира.

Порівнювання довжини відрізків «на око», накладанням; за результатами їх вимірювання; предметів за масою «на руку»; об'єктів за місткістю. Найпростіші розрахунки з використанням монет і купюр. Визначення часу за годинником. Знаходження периметра многокутника.

Просторові відношення. Геометричні фігури

Взаємне розміщення предметів на площині та в просторі: попереду, позаду, поруч, угорі, унизу, по центру; ліворуч, праворуч, між; під, над, на.

Напрямки руху: справа наліво, зліва направо, зверху вниз, знизу вгору.

Геометрія. Евклідова геометрія. Геометричні фігури. Геометричні поняття: точка, лінія, пряма, крива, промінь, відрізок, ламана, многокутники (трикутник, чотирикутник, п'ятикутник, шестикутник тощо), коло, круг.

Просторові фігури: куб, куля, циліндр.

Позначення точок і відрізків буквами. Вимірювання довжини відрізків. Креслення відрізків поданої довжини.

Задачі на конструювання геометричних фігур.

Паралельні та перпендикулярні прямі. Перетин прямих. Точки перетину прямих.

Кути многокутника. Прямий, гострий, тупий та розгорнутий кути. Транспортир.

Вимірювання кутів транспортиром.

Ламана, ланки ламаної. Замкнена та незамкнена ламана лінія. Довжина ламаної. Многокутник та його елементи: вершини, сторони, кути. Многокутники: трикутник, чотирикутник, п'ятикутник, шестикутник. Периметр многокутника. Правило знаходження периметра прямокутника (квадрата), трикутника. Прямокутник. Прямокутник і його елементи. Властивість протилежних сторін прямокутника. Квадрат. Побудова прямокутників. Трикутник. Трикутник і його елементи.

Коло, круг та їх елементи. Центр кола, круга, радіус, діаметр

Природнича освітня галузь

Освітню програму природничої освітньої галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Відповідно до Державного стандарту початкової освіти **метою** природничої освітньої галузі в початковій школі науково-педагогічного проекту «Інтелект України» визнано формування компетентностей у галузі природничих наук, техніки й технологій, екологічної та інших ключових компетентностей на основі опанування знань, умінь і способів діяльності, розвитку здібностей, які забезпечують успішну взаємодію з природою; формування основ наукового світогляду і критичного мислення; становлення відповідальної, безпечної і природоохоронної поведінки учнів у довкіллі шляхом усвідомлення принципів сталого розвитку. До загальних результатів мети віднесено здатність випускника/випускниці початкової школи:

1) відкривати світ природи, набувати досвіду її дослідження, шукати відповіді на запитання, спостерігати, експериментувати й моделювати, виявляти допитливість і отримувати радість від пізнання природи;

2) опрацьовувати та систематизувати інформацію природничого змісту, що отримана з доступних джерел, і подавати її в різних формах;

3) усвідомлювати розмаїття природи, взаємозв'язки її об'єктів та явищ, пояснювати роль природничих наук і техніки в житті людини, значення відповідальної діяльності в природі;

4) критично оцінювати факти, поєднувати новий досвід з набутим раніше і творчо його використовувати для розв'язання проблем природничого характеру.

Згідно з метою й завданнями природничої освітньої галузі визначено такі **змістові лінії**: «Я — дослідник», «Я у світі», «Я — винахідник».

Змістові лінії **«Я — дослідник»** і **«Я — винахідник»** спрямовуються на реалізацію одного з основних завдань *STEM-освіти* — формування в учнів дослідницької компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій як єдності концептуальної (розуміння природничо-наукових і математичних концепцій, операцій та відношень), стратегічної (здатність формулювати й розв'язувати наукові, технічні та технологічні проблеми), когнітивної (здатність логічно мислити, пояснювати, аргументувати, а також здатність до рефлексії), операційної (здатність охайно та гнучко виконувати операції), аксіологічної (здатність розглядати об'єкт як корисний одночасно зі спроможністю вірити у власну ефективність).

Робота з формування в учнів дослідницької та винахідницької компетентностей розпочинається з 1-го класу й спрямовується на забезпечення здатності здобувачів освіти формулювати запитання наукового характеру та інженерні завдання; створювати й використовувати моделі; планувати й проводити дослідження; аналізувати й інтерпретувати дані;

використовувати математичний апарат; конструювати наукові пояснення та проектувати інженерні рішення; будувати аргументи на основі фактів; отримувати, оцінювати й коректно інтерпретувати інформацію.

Визначаючи цілі, зміст, методи, форми й засоби змістової лінії «Я у світі», ми враховували те, що характерною особливістю STEM-освіти є фундаменталізація освіти, що виявляється в поглибленому вивченні учнями предметів природничоматематичного циклу, починаючи з 1-го класу, та формуванні в них знань про такі узагальнювальні (наскрізні) поняття, як закономірності, масштаб, пропорційність, величини, системи, моделі систем, матерія, енергія, структура і функції, стабільність і змінність тощо.

Змістові лінії реалізуються в повному обсязі через інтегрований навчальний предмет «Я пізнаю світ», в якому на природничу освітню галузь у 1-му класі відводиться 2 год/тижд. При цьому використовуються технології, що охарактеризовані на с. 6–7 цієї програми.

Результати навчання і пропонований зміст

1-й класи

Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
1. Змістова лінія «Я — дослідник»	
<p>Здобувач освіти: виявляє і формулює дослідницькі проблеми; обирає в найближчому оточенні те, що йому цікаво дослідити</p>	<p>Здобувач освіти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>розповідає</i> про наукові методи дослідження природи; - <i>розповідає</i> про роль органів чуття в пізнанні навколишнього світу (зір, слух, нюх, смак, дотик), обмеженість можливостей органів чуття; - <i>розповідає</i> про вимірювальні прилади; - <i>відтворює</i> інформацію про наукове дослідження в природничій галузі, його етапи; - <i>обирає</i> та <i>пояснює</i> дії для спостережень; - <i>описує</i> результати спостережень за об'єктами природи; - <i>називає</i> факти стосовно об'єктів природи, які вимагають пояснення; - <i>формулює</i> пізнавальні запитання, що дозволяють пояснити накопичені факти; <i>наводить</i> приклади проблем у довкіллі, що пов'язані з діяльністю людини
<p>Здобувач освіти: визначає мету дослідження та висуває гіпотезу; обирає та пояснює дії для спостережень і досліджень об'єктів довкілля; припускає можливі результати спостережень/дослідів</p>	<p>Здобувач освіти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>здійснює</i> пошук відповіді на поставлене запитання в наукових джерелах; - <i>розповідає</i>, що таке мета і гіпотеза дослідження; - <i>визначає</i> мету дослідження; - <i>формулює</i> гіпотезу дослідження; <i>прогнозує</i> результати спостережень/дослідів

Здобувач освіти: планує дослідження; пропонує/обирає послідовність кроків у спостереженні/ експерименті	Здобувач освіти: - <i>розповідає</i> , що таке експеримент у природничій галузі; <i>пропонує/обирає</i> послідовність кроків у спостереженні/експерименті
Здобувач освіти: спостерігає за обраними природними явищами та об'єктами; експериментує за допомогою органів чуття та найпростіших приладів; моделює	Здобувач освіти: - <i>розповідає</i> , що таке моделювання; - <i>створює</i> найпростіші моделі явищ і процесів, що досліджуються; <i>проводить</i> власні дослідження в природничій галузі відповідно до етапів наукового дослідження
Здобувач освіти: аналізує й обґрунтовує результати досліджень, формулює висновки: описує, що дізнався нового, спостерігаючи та експериментуючи	Здобувач освіти: - <i>аналізує й обґрунтовує</i> результати досліджень, <i>формулює</i> висновки; - <i>розповідає</i> , що нового дізнався, здійснюючи дослідження
Здобувач освіти: здійснює самоаналіз дослідницької діяльності: описує та пояснює те, про що дізнався; радіючи пізнанню нового, розуміє, що помилки — невід'ємна частина пізнання	Здобувач освіти: - <i>здійснює</i> самоаналіз дослідницької діяльності; - <i>виявляє</i> розуміння того, що помилки — невід'ємна частина пізнання

Пропонований зміст

Наукове дослідження в природничій галузі

Наукові методи дослідження природи (спостереження, дослід, вимірювання, експеримент).

Роль органів чуття в пізнанні навколишнього світу (зір, слух, нюх, смак, дотик).

Обмеженість можливостей органів чуття. Лупа, мікроскоп, бінокль, телескоп.

Етапи наукового дослідження в природничій галузі:

1. Спостереження й накопичення фактів. Формулювання запитань.
2. Пошук відповіді на запитання в наукових джерелах. Формулювання гіпотези.
3. Експеримент.
4. Формулювання висновків/власної наукової теорії або формулювання нової гіпотези.

Здійснюю власні дослідження

Матеріальні та нематеріальні об'єкти навколо мене. Речовини та фізичні тіла.

Якісні властивості речовин. Кількісні властивості речовин. Вимірювання власного зросту.

Вимірювання об'єму. Одиниці вимірювання. Вимірювання об'єму твердих та рідких тіл.

Мірний посуд та його виготовлення. Вимірювання маси. Одиниці вимірювання маси.

Терези. Правила зважування. Із чого складаються речовини? Створення з пластиліну моделі будови атома. Скільки речовин існує у світі? Які бувають агрегатні стани речовини? Визначення

властивостей води. Як охороняти воду? Що таке кругообіг води в природі? Розділення сумішей. Із чого складається повітря? Чому вітер дує? Що в центрі Землі? Чи виживе людство без корисних копалин? Що таке ґрунт? Як підвищити родючість ґрунту?

2. Змістова лінія «Я у світі»	
<p>Здобувач освіти: знаходить інформацію та систематизує її: знаходить інформацію на запропоновану тему</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>презентує</i> в систематизованому вигляді інформацію щодо уявлення стародавніх людей про Землю, її форму та природу, а також про відображення їхніх поглядів у казках, міфах і легендах; <i>презентує</i> в систематизованому вигляді інформацію про Землю як планету Сонячної системи, небесні тіла, Сонце як найближчу до нас зірку, про обертання Землі навколо своєї осі, рух Землі навколо Сонця, Місяць, його фази, календар; <i>презентує</i> в систематизованому вигляді інформацію про розподіл суші та води на Землі, Світовий океан і його частини, материки (континенти), півострови й острови; <i>презентує</i> в систематизованому вигляді інформацію про адміністративно-територіальний устрій України та її столицю</p>
<p>Здобувач освіти: перетворює інформацію з однієї форми в іншу: зображує інформацію про довкілля у вигляді малюнка, таблиці</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>розмальовує</i> на контурній карті суходіл та об'єкти гідросфери; <i>малює</i> в зошиті контури Атлантичного, Тихого, Індійського, Північного Льодовитого океанів, материків, <i>показує</i> їх на карті та <i>позначає</i> на контурній карті; <i>малює</i> в зошиті контури України, <i>позначає</i> на малюнку Чорне й Азовське моря, річки Дніпро, Дністер, Сіверський Донець, Карпати та Кримські гори, <i>показує</i> їх на глобусі й карті, <i>позначає</i> на контурній карті; <i>показує</i> на глобусі й карті та <i>позначає</i> на контурній карті Київ, область, в якій проживає, та обласний центр; <i>малює</i> в зошиті контури Європи, <i>позначає</i> на малюнку європейські країни (сусідів України; Німеччину, Францію тощо), <i>показує</i> їх на глобусі й карті та <i>позначає</i> на контурній карті; <i>подає</i> інформацію про географічні об'єкти, що вивчені, у таблиці</p>
<p>Здобувач освіти: виявляє взаємозв'язки в природі та зважає на них: виявляє та описує очевидні зв'язки в природі; пояснює, чому необхідно їх ураховувати в життєдіяльності людини</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>наводить</i> докази кулястої форми Землі (фотографії з космосу, навколосвітні подорожі); <i>визначає</i> час, користуючись годинником зі стрілками; <i>відтворює</i> одиниці вимірювання часу; <i>визначає</i> дні та числа, користуючись календарем; - <i>наводить</i> приклади подій, тривалість яких вимірюється роками, місяцями, днями, хвилинами; <i>демонструє</i> вміння користуватися календарем; - <i>доглядає</i> в живому куточку в класі за рослинами і тваринами</p>
<p>Здобувач освіти: групує і класифікує об'єкти довкілля: знаходить спільні й відмінні ознаки об'єктів; групує об'єкти довкілля за однією або кількома ознаками</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>називає</i> ознаки організмів; царства живої природи; ознаки подібності людини з тваринами, ознаки відмінності людини від тварин; <i>порівнює</i> об'єкти (тіла) неживої та живої природи; - <i>пояснює</i> належність рослин, тварин, грибів і бактерій до організмів; <i>розповідає</i> про суттєві ознаки тварин, <i>наводить</i> приклади; <i>розповідає</i> про диких і свійських тварин, класи тварин (комахи, риби, земноводні, плазуни, птахи, ссавці), їх основні ознаки, <i>наводить</i> приклади; <i>пояснює</i>, як тварини пристосовуються до різних умов життя; <i>називає</i> умови, що необхідні для нормального росту та розвитку рослин, і <i>розрізняє</i></p>

	<p>органи квіткових рослин; <i>наводить</i> приклади рослин, що занесені до Червоної книги України, найпоширеніших листяних і хвойних дерев, кущів, трав'янистих рослин своєї місцевості; <i>порівнює</i> дерева, кущі, трав'янисті рослини; <i>розповідає</i> про значення рослин для природи та життя людини; <i>розповідає</i> про гриби, їх суттєві ознаки, показує на світлинах та називає їстівні й отруйні гриби; - <i>розповідає</i> про бактерії, їх суттєві ознаки, наводить приклади корисних і шкідливих бактерій</p>
--	---

Пропонований зміст

Мій дім — Земля

Уявлення давніх людей про Землю та її природу. Казки, міфи, легенди. Уявлення давніх і сучасних людей про форму Землі. Земля — планета Сонячної системи. Небесні тіла (зірки, планети, супутники, комети, астероїди, метеорити, сузір'я, галактики). Сонце — найближча до нас зірка. Сонячна система. Обертання Землі навколо своєї осі. Рух Землі навколо Сонця. Зміна пір року. Місяць — природний супутник Землі. Фази Місяця. Календар. Одиниці вимірювання часу: рік, місяць, тиждень, доба, година, хвилина, секунда. Природні явища та причини їх повторюваності.

Карта і глобус як моделі Землі. Розподіл суші та води на Землі. Світовий океан.

Атлантичний, Тихий, Індійський і Північний Льодовитий океани. Моря, затоки, протоки. Материки (континенти), півострови та острови.

Земля — єдина планета Сонячної системи, на якій існує життя. Жива та нежива природа. Суттєві ознаки живого. Взаємозв'язок живої та неживої природи. Різноманіття живої природи.

Царства живої природи. Тварини — частина живої природи. Суттєві ознаки тварин. Походження свійських тварин. Значення диких і свійських тварин у природі та житті людини. Класи тварин (земноводні, комахи, риби, птахи, плазуни, ссавці), їх основні ознаки. Пристосування тварин до різних умов життя.

Людина і природа. Ознаки людини як живої істоти. Чим людина відрізняється від тварини. Біологічне, психічне та соціальне в людині.

Рослини та їх суттєві ознаки. Різноманіття рослинного світу. Деревя, кущі, трав'янисті рослини. Дикорослі та культурні рослини. Кімнатні рослини. Умови, що необхідні для нормального росту та розвитку рослин (світло, тепло, вода, повітря, ґрунт). Квіткові рослини, їх будова. Гриби, їх суттєві ознаки. Їстівні та отруйні гриби.

Бактерії, їх суттєві ознаки. Корисні та шкідливі бактерії.

Віруси, їх суттєві ознаки.

Я — українець

Фізико-географічне положення України (розташована на заході Євразії, у центральній частині Європи; вихід до Чорного й Азовського морів, через Чорне море — вихід до Атлантичного океану). Україна на фізичній карті світу. Рельєф України (Українські Карпати і Кримські гори). Річки України (Дніпро, Дністер, Сіверський Донець).

Адміністративно-територіальний устрій України. Київ — столиця України.

Україна — європейська держава. Сусіди України. Мандрівка політичною картою з України до країн Південної, Північної, Західної та Центральної Європи

3. Змістова лінія «Я — винахідник»

<p>Здобувач освіти: ідентифікує проблему шляхом співвіднесення нових фактів з попереднім досвідом; розрізняє проблеми в довідці, що пов'язані з діяльністю людини</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>аналізує</i> та <i>формулює</i> проблему винахідницької задачі; <i>наводить</i> приклади проблем у довідці, що пов'язані з діяльністю людини</p>
--	--

<p>Здобувач освіти: критично оцінює проблему: розуміє проблему, з якою стикнувся; розмірковує, що йому відомо про цю проблему, як її розв'язати</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>розповідає</i>, що таке суперечності, <i>наводить</i> приклади; - <i>формулює</i> суперечності за схемою Г. Альтшулера; на основі теорії розв'язання винахідницьких задач Г. Альтшулера <i>визначає</i> ідеальний кінцевий результат</p>
<p>Здобувач освіти: використовує наукові надбання для розв'язання проблем: наводить приклади використання винаходів людства в побуті</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>здійснює</i> пошук інформації, яка б допомогла досягти ідеального кінцевого результату, у різних джерелах; <i>визначає</i> інформацію, яка б допомогла досягти ідеального кінцевого результату; <i>визначає</i> евристичні методи, які б дозволили розв'язати винахідницьку задачу; обґрунтовує свій вибір; <i>розповідає</i>, що таке винахід та яке його значення в житті людини; <i>наводить</i> приклади використання винаходів у життєдіяльності людини</p>
<p>Здобувач освіти: генерує нові ідеї для розв'язання проблеми; пропонує різні способи використання об'єктів довкілля</p>	<p>Здобувач освіти: - <i>формулює</i> гіпотези досягнення ідеального кінцевого результату; <i>відтворює</i> алгоритм розв'язання винахідницьких задач Г. Альтшулера; <i>застосовує</i> алгоритм розв'язання винахідницьких задач під час розв'язування задач природознавчого характеру; <i>виявляє</i> раціональні способи розв'язування винахідницьких задач; <i>пропонує</i> різні способи використання об'єктів довкілля в життєдіяльності людини</p>

Пропонований зміст

Поняття про винахідництво. Теорія розв'язання винахідницьких задач Г. Альтшулера.

Методи розв'язання винахідницьких задач.

Алгоритм розв'язання винахідницьких задач Г. Альтшулера:

1. Аналіз винахідницької задачі, усвідомлення проблеми.

2. Формулювання суперечностей.

3. Визначення ідеального кінцевого результату. 4. Висування гіпотез подолання суперечностей.

4. Визначення оптимального розв'язання винахідницької задачі.

Реалізація мовно-літературної (іншомовна освіта), технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької й фізкультурної освітніх галузей у науковопедагогічному проекті «Інтелект України»

Мовно-літературна освітня галузь (і ншомовна освіта), технологічна, інформатична, соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична, мистецька й фізкультурна освітні галузі в проектних класах науково-педагогічного проекту «Інтелект України» реалізуються в повному обсязі відповідно до освітніх програм, розроблених авторським колективом учасників проекту «Нова українська школа — 2»:

- «Освітньої програми мовно-літературної освітньої галузі (іншомовна освіта)»;

- «Освітньої програми технологічної освітньої галузі»;

- «Освітньої програми інформатичної освітньої галузі»;

- «Освітньої програми соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі»;

- «Освітньої програми громадянської та історичної освітньої галузі»;

- «Освітньої програми мистецької освітньої галузі»; □ «Освітньої програми фізкультурної освітньої галузі».

Під час реалізації вищезазначених освітніх програм передбачено використання авторських та інноваційних освітніх технологій.

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА БАЗОВОЇ ШКОЛИ
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЄКТУ «ІНТЕЛЕКТ УКРАЇНИ»
Адаптаційний цикл (5 клас)**

Вступ

Освітня програма базової школи (далі — Програма) науково- педагогічного проекту «Інтелект України» (далі — Проєкт) адаптаційного циклу (5 клас) для закладу загальної середньої освіти з навчанням українською мовою.

Програма впроваджується поетапно у закладі освіти, починаючи з 2023/24 навчального року для учнів 5-Б класу.

Програма розроблена на основі Державного стандарту базової середньої освіти (далі — Державний стандарт), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898 згідно з вимогами, передбаченими [статтею 11](#) Закону України «Про повну загальну середню освіту».

Програма **містить**:

- перелік освітніх компонентів та їхню логічну послідовність, що презентовано в органічній єдності та взаємозв'язку концептуальних засад, цілей, змісту, методів, форм і засобів освітнього процесу в базовій школі Проєкту;
- вимоги до дітей, які можуть розпочати навчання за цією Програмою;
- загальний обсяг навчального навантаження учнів 5-Б класу.;
- очікувані результати навчання здобувачів освіти 5-Б проєктного класу.

Програма **включає**:

- навчальний план з розподілом годин між освітніми галузями / предметами / інтегрованими курсами;
- перелік навчальних програм, які мають використовуватися в освітньому процесі;
- опис форм організації освітнього процесу та педагогічних технологій;
- види / форми оцінювання та його інструментарій.

На основі Програми розроблено та використовується в освітній діяльності власна освітня програма. Освітня програма складена на основі типової Програми, не вимагає окремого затвердження центральним органом забезпечення якості освіти й погодження з органом управління освіти, якому підпорядковується заклад. Освітня програма закладу загальної середньої освіти набуває чинності після схвалення педагогічною радою та затвердження керівником закладу. Цю освітню програму заклад, який її використовує, оприлюднює на офіційному вебсайті.

Відповідно до законодавства та своїх установчих документів, ураховуючи особливості регіону та індивідуальні освітні потреби учнів, можна ухвалити педагогічною радою рішення про введення до освітньої програми закладу інших компонентів, які не передбачені Програмою, зокрема індивідуалізованого складника для учнів, які з об'єктивних причин бажають здобути базову середню освіту за індивідуальною формою (екстернатною (екстернатом), сімейною (домашньою), педагогічним патронажем) (Закон України «Про освіту», стаття 9), для забезпечення індивідуальної форми здобуття освіти можуть використовуватися технології дистанційного навчання (Наказ Міністерства освіти і науки України «Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти», розділ I, стаття 2), складника щодо організації освітнього процесу в позаурочний час, у режимі школи повного дня за умов відповідності чинному законодавству. Означені складники реалізуються в межах наявного фінансування або за рахунок інших коштів, не заборонених законодавством України.

Освітні компоненти в Проєкті «Інтелект України»

Перелік освітніх компонентів системи базової середньої освіти в Проєкті

Відповідно до Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту»

базова середня освіта в Проєкті як другий рівень повної загальної середньої освіти забезпечує наступність із початковою освітою і передбачає виконання учнем вимог до результатів навчання, визначених державним стандартом базової середньої освіти, а також готовність дитини до навчання на наступному рівні (Закон України «Про освіту», стаття 10, «Про повну загальну середню освіту», стаття 4).

Відповідно до дидактичних засад визначення компонентів освітнього процесу до їх переліку віднесено цілі, концептуальні засади їх досягнення, зміст, методи, форми і засоби освітнього процесу в базовій школі Проєкту.

Цілі базової середньої освіти – всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей і наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості й допитливості. Зазначені цілі досягаються через модернізацію базової середньої освіти в Проєкті на засадах компетентнісного підходу, концептуальною метою якого є становлення учня як суб'єкта життєдіяльності завдяки сформованості системи взаємопов'язаних ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей. Компетентність – це інтегрована якість особистості, що є динамічною комбінацією знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей. Вона визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та / або подальшу навчальну діяльність.

Концептуальні засади досягнення цілей базової середньої освіти: основні положення компетентнісного й особистісно- діяльнісного підходів, зокрема низка таких взаємопов'язаних положень.

Компетентнісна базова середня освіта в Проєкті:

- *втілює* в життя основні положення компетентнісного підходу та продовжує процес формування в учнів середнього шкільного віку ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей. Ключові компетентності – компетентності, що виявляються в здатності людини до ефективної життєдіяльності в усіх сферах людського буття; загальнопредметні — компетентності, що допомагають особистості успішно опановувати предмети певної освітньої галузі; предметними — компетентності, що забезпечують повноцінне засвоєння учнями змісту конкретних навчальних предметів. Як органічно взаємопов'язані складові будь-якої компетентності розглядаємо ставлення та цінності, знання; інтелектуальні та практичні вміння й навички (зокрема, такі наскрізні вміння, як читання з розумінням, висловлення власної думки усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, конструктивне керування емоціями, оцінювання ризиків, прийняття рішень, розв'язування проблем, здатність співпрацювати з іншими людьми). До ключових відносимо такі компетентності: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математичну компетентність; компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічну компетентність; інформаційно- комунікаційну компетентність; навчання протягом життя; громадянські та соціальні компетентності; культурну компетентність; підприємливість і фінансову грамотність (Закон України «Про освіту», статті 1, 12);

- *проектуються й реалізується* на засадах особистісно-діяльнісного підходу як система, що функціонує та розвивається відповідно до основних положень парадигми особистісно зорієнтованої освіти й діяльнісного підходу, зокрема принципів гуманістичної, особистісної та діяльнісної спрямованості освіти.

Унікальність Програми порівняно з іншими освітніми програми для базової школи (адаптаційний цикл, 5-Б клас) виявляється в тому, що:

1. *Базова середня освіта в Проєкті розглядається* як феномен, що функціонує та розвивається відповідно до принципів системного підходу, зокрема принципів органічної єдності педагогічної системи й середовища, цілеспрямованості, рівноважної відповідності,

оптимальності, зворотного зв'язку, єдності програмованого, рефлексивного та адаптивного видів управління тощо. Так, у Проєкті реалізується *системна модель формування в учнів ключових компетентностей*, що дозволяє повною мірою задіяти потенціал закладів загальної середньої освіти завдяки поєднанню предметно- тематичної, міжпредметної та виховної моделей. Зокрема, формування соціальної та громадянської компетентностей учнів 5 проєктному класі відбувається на годинах спілкування, на заходах і заняттях у дитячих організаціях та клубах тощо (виховна модель), на уроках інтегрованих курсів «Навчаємося разом» та «Україна і світ: вступ до історії та громадянської освіти» (предметно-тематична модель, оскільки набуття учнями означених компетентностей належить до провідних цілей цих навчальних предметів) та під час вивчення всіх інших дисциплін Типового навчального плану (міжпредметна модель, що реалізується через технологію ціннісного насичення кожного уроку).

2. *Базова середня освіта в Проєкті моделюється й упроваджується* в освітній процес на засадах синергетичного підходу як нелінійна система відкритого типу, здатна до самоорганізації. Відкритість освіти виявляється в доцільності її розбудови на основі поєднання різних методологій і підходів, освітніх технологій і методик, а також їхніх компонентів; нелінійність — у необхідності конструювання освітньої системи як гнучкого багатоваріантного системного утворення з правом вибору суб'єктами освітнього процесу одного / кількох варіантів його організації, зокрема й за індивідуальною освітньою траєкторією; здатність до самоорганізації — у переважанні технологій інтерактивного навчання, підвищенні ролі самоосвіти.

3. *Зміст базової середньої освіти в Проєкті* визначається згідно з дидактичними принципами *відповідності змісту освіти* *формаційним і цивілізаційним тенденціям розвитку людства взагалі й українського суспільства зокрема*. Тому як вихідні розглядаємо положення постнекласичної парадигми освіти, у якій концептуальною освітньою метою визнано створення умов для самоактуалізації та творчої самореалізації особистості в складному нестабільному світі. Аксіологічними імперативами державної освітньої політики в постнекласичній парадигмі є поєднання технократизму з гуманістичними пріоритетами та культуроцентричністю, яка репрезентує типові риси культурної особистості: духовність, національну свідомість, культурну толерантність, позитивне мислення, емоційний інтелект тощо. У зв'язку з вищезазначеним реалізація компетентнісної моделі освіти в Проєкті передбачає, з одного боку, упровадження STEM-освіти як провідного тренду модернізації національних освітніх систем, метою якої є підготовка фахівців у галузі converging NBIC-технологій — ядра 6-го технологічного укладу, а з іншого — формування в учнів соціальної, громадянської, державницької та культурної компетентностей, позитивного мислення й емоційного інтелекту.

4. Характерними для STEM-освіти в Проєкті є:

✓ STEM-освіта розпочинається в Проєкті в початковій школі та продовжується в базовій;

✓ STEM-освіта в Проєкті є «містком» між навчанням учнів та їхньою кар'єрою. За оцінками науковців, у майбутньому 9 із 10 найбільш затребуваних і високооплачуваних спеціальностей належатимуть до NBIC- сектора та вимагатимуть від претендентів високого рівня сформованості міждисциплінарних компетентностей у галузі STEM-дисциплін;

✓ мета STEM-освіти в Проєкті — розвивати в учнів інтерес до навчальних предметів природничо-математичного циклу, а також формувати в них систему взаємопов'язаних компетентностей, зокрема концептуальної (розуміння природничо-наукових і математичних концепцій, операцій та відношень), стратегічної (здатність формулювати й розв'язувати наукові, технічні та технологічні проблеми), когнітивної (здатність логічно мислити, пояснювати, аргументувати, а також здатність до рефлексії), операційної (здатність охайно та точно виконувати операції), аксіологічної (здатність розглядати об'єкт як корисний одночасно зі

здатністю вірити у власну ефективність);

✓ STEM-освіта в Проєкті передбачає фундаменталізацію освіти, що виявляється в поглибленому вивченні предметів природничо-математичного циклу;

✓ STEM-освіта в Проєкті здійснюється на засадах міждисциплінарного та проєктного підходів, що забезпечується завдяки інтегрованому навчанню за темами, а не за предметами, навчанню на основі власних відкриттів, спрямованому на формування в учнів дослідницької компетентності, опанування ними алгоритму розв'язання винахідницьких задач, інноваційної стратегії розробки проєктів;

✓ STEM-освіта в Проєкті реалізує дидактичний принцип практичної спрямованості навчання (на основі здобутих знань учні на уроках створюють прототипи / моделі реальних об'єктів, процесів або продукти сучасної індустрії);

✓ STEM-освіта в Проєкті передбачає посилену увагу до вивчення англійської мови, оскільки найбільш значущі наукові друковані та інтернет-ресурси публікуються саме цією мовою;

✓ STEM-освіта в Проєкті здійснюється як в урочний, так і в позаурочний час.

5. Згідно з принципом єдності змістового та процесуально-діяльнісного (методи, форми, засоби освітнього процесу) компонентів освіти й відповідно до основних положень Концепції «Нова українська школа», Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державного стандарту повної загальної середньої освіти в освітньому процесі 5 проєктному класі реалізуються:

✓ *інтерактивні освітні технології та технології критичного мислення*, зокрема кооперативне навчання, робота в парах або групах, авторські технології («Робота з множинним текстом», «Складання і розігрування діалогів», «Синтез думок», «Тонкі і товсті запитання», «Учитель», «Шість капелюхів» тощо); технологія навчання в грі; дискусія («Я — висловлювання», «Обери позицію», «Парламентські слухання», «Ток-шоу» тощо); метод проєктів; тренінги (соціально-психологічні тренінги, тренінги особистісного зростання тощо), афірмації, що спрямовані на становлення учнів як суб'єктів життєдіяльності, патріотів України, активних членів громадянського суспільства, які сповідують традиційні й новітні демократичні цінності, ідеї позитивного мислення, а також здатні самостійно та критично мислити, працювати в команді, ефективно взаємодіяти з іншими людьми;

✓ *навчання на основі власних відкриттів; проблемне навчання; запитальне навчання, розв'язання винахідницьких задач на основі теорії розв'язання винахідницьких задач Г. Альтшулера* тощо);

✓ *технологія раціонального читання*, метою якої є формування в учнів таких наскрізних умінь, означених у Законі України «Про освіту» (стаття 12), як читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, а також спроможність опрацьовувати значний обсяг наукової та навчальної інформації за обмежений час. Сутність цієї технології полягає в системній роботі над формуванням в учнів: 1) технічної складової читання за допомогою комплексу спеціальних вправ, що спрямовані на підвищення темпу читання вголос і про себе, розширення обсягу симультанного сприйняття одиниць тексту й удосконалення процесів запам'ятовування; 2) здатності розуміти прочитане, критично осмислювати й оцінювати інформацію завдяки вправам «Техніка аргументації»; 3) спроможності переказувати текст, виділяючи інформацію, яку необхідно запам'ятати, та раціонально запам'ятовувати її, висловлювати усно та письмово власну думку щодо прочитаного, обґрунтовуючи її, завдяки комплексу вправ, зокрема «Учитель» тощо; 4) уміння створювати на основі прочитаного власні есе, тексти-розповіді, тексти-описи, тексти-міркування;

✓ *технологія повного засвоєння навчальних одиниць*, що ґрунтується на таксономії Б. Блума, теорії поетапного формування розумових дій П. Г альперіна, методиці інтервальних повторень Г. Еббінгауза (застосування та створення інтелект-карт та карт знань, візуалізація інформації, «Фотоапарат», «Найрозумніший», «Великі перегони», «Коло словникових слів», «Ключові слова», «Запам'ятовую ефективно», «Актор», «Активне слухання»);

✓ *технологія збагачення освітнього процесу*, що ґрунтується на тріадній моделі збагачення Дж. Рензулі. Відповідно до цієї моделі в Проєкті передбачено систему заходів, спрямованих на створення умов для розвитку в учнів мотивації, креативності та інтелекту.

Відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти формування в учнів проєктних класів ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей здійснюється за такими *освітніми галузями*:

- 1) мовно-літературна;
- 2) математична;
- 3) природнича;
- 4) технологічна;
- 5) інформатична;
- 6) соціальна і здоров'язбережувальна;
- 7) громадянська та історична;
- 8) мистецька;
- 9) фізкультурна.

Вимоги до осіб, які можуть навчатися за Програмою

Зарахування (переведення) учнів до проєктного класу відбувається відповідно до чинного законодавства.

Навчання за Програмою можуть розпочати (продовжити) учні, які на момент зарахування (переведення) до закладу загальної середньої освіти, що забезпечує здобуття другого рівня повної загальної середньої освіти, досягли результатів навчання, визначених у Державному стандарті початкової освіти, що підтверджено відповідним документом (свідоцтвом досягнень, свідоцтвом про здобуття початкової освіти).

До здобуття другого рівня повної загальної середньої освіти адаптаційного циклу (5 клас) в Проєкті допускаються переважно учні, які здобували початкову освіту в Проєкті.

На бажання батьків (або осіб, які їх замінюють) та при наявності вільних місць можливим є перехід (вступ) учня/учениці з класів, які працюють не за освітньою програмою науково-педагогічного проєкту «Інтелект України», до проєктних класів.

У кожному індивідуальному випадку рішення приймає адміністрація закладу освіти.

Адміністрація закладу організовує проведення діагностичної перевірки рівня навчальних досягнень таких учнів. Діагностична перевірка проводиться з математики (письмово) та іноземної мови (усно та письмово).

Для проведення діагностичної перевірки наказом керівника закладу освіти створюється комісія, затверджуються склад комісії (голова та члени комісії), графік проведення й діагностичні завдання з математики та іноземної мови.

За результатами діагностичної перевірки висновки комісії оформлюються в протоколі. Зарахованим (переведеним) може бути учень / учениця, у якого(ї) діагностична перевірка виявила рівень навчальних досягнень не нижче достатнього з обох предметів. Якщо кількість бажаних перевищує кількість вільних місць, то зарахованим / переведеним буде учень / учениця, який(а) набрав(ла) більшу суму балів під час діагностичної перевірки.

На підставі висновків комісії рішення про зарахування (переведення) учня / учениці приймає керівник закладу освіти.

У разі відсутності результатів річного оцінювання з будь-яких предметів та / або

державної підсумкової атестації за рівень початкової освіти учні повинні пройти відповідне оцінювання у порядку, визначеному Порядком переведення учнів закладу загальної середньої освіти на наступний рік навчання, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 14 липня 2015 року № 762 (зі змінами), зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 30 липня 2015 року за № 924/27369, або у екстернатній формі здобуття повної загальної середньої освіти згідно до Положення про індивідуальну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2016 року № 8 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 10 липня 2019 року № 955), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 3 лютого 2016 року за № 184/28314, упродовж першого семестру навчального року.

Для проведення оцінювання (Положення про індивідуальну форму здобуття повної загальної середньої освіти, пункт 4, абзац 2) наказом керівника закладу освіти створюється комісія, затверджується її склад (голова та члени комісії), а також графік проведення оцінювання та перелік завдань з навчальних предметів.

Протокол оцінювання рівня навчальних досягнень складається за формою згідно з додатком 2 до Положення про індивідуальну форму здобуття загальної середньої освіти.

**Загальний обсяг навчального навантаження другого рівня
повної загальної середньої освіти адаптаційного циклу для 5 класу, які працюють
за науково-педагогічним проєктом «Інтелект України»**

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 5 проєктного класу (адаптаційний цикл базової середньої освіти) закладів загальної середньої освіти сформовано для:

- закладів освіти з навчанням українською мовою, які працюють за науково-педагогічним проєктом «Інтелект України».

Розподіл навчального навантаження здійснено за освітніми галузями.

Кількість навчальних годин за освітніми галузями та роками навчання визначено відповідно до базових навчальних планів (додаток 23 Державного стандарту).

**Навчальний план для 5 класу, які працюють за науково-педагогічним проєктом
«Інтелект України»**

Навчальний план до Програми (додаток) розроблено на основі Базового навчального плану для закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання Державного стандарту та містить:

- перелік предметів та інтегрованих курсів для реалізації кожної освітньої галузі, а також перелік міжгалузевих інтегрованих курсів;

- розподіл навчального навантаження між навчальними предметами (інтегрованими курсами), обов'язковими для вивчення;

- додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, курсів за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять.

Мета і завдання *мовно-літературної освітньої галузі (українська мова, українська література, зарубіжна література (у перекладі українською мовою))* реалізуються через навчальні предмети «Українська мова» (5 клас — 4 год/тижд.), «Українська література» (5 клас — 2 год/тижд.), «Зарубіжна література» (5 клас — 1,5 год/тижд.).

Іншомовна освіта як органічна складова мовно-літературної освітньої галузі представлена навчальним предметом «Іноземна мова» (5 клас — 5 год/тижд.).

Мета і завдання *математичної освітньої галузі* реалізуються через навчальний предмет «Математика» (5 клас — 6 год/тижд.).

Мета і завдання *природничої освітньої галузі* реалізуються через інтегровані курси «Пізнаємо природу. Моя планета Земля» (5 клас — 2 год/тижд.), який є пропедевтичним для вивчення системних курсів біології у 7-9-х класах і географії у 6-9-х класах, та «Пізнаємо природу. Твої фізичні відкриття» (5 клас — 1 год/тижд.), який є пропедевтичним для курсів

фізики та хімії у 7-9-х класах, та навчальний предмет «Географія» (6-й клас — 2 год/тижд.).

Мета і завдання *соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі* реалізуються через інтегрований курс «Навчаємося разом» (5 клас — 1 год/тижд.). У межах курсу «Навчаємося разом» інтегрується матеріал навчальних курсів морального спрямування (5 клас) та курсу «Здоров'я, безпека та добробут» (5 клас). Навчальна програма зазначеного курсу містить змістові модулі, які реалізують окремі завдання названих курсів, що надало можливість оптимізувати навчальне навантаження учнів і разом з тим виконати вимоги обов'язкових результатів навчання учнів із соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі Державного стандарту.

Мета і завдання *мистецької освітньої галузі* реалізуються через окремі предмети «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво» (5 класи — по 0,5 год/тижд.); *фізкультурної освітньої галузі* — через навчальний предмет «Фізична культура» (5 клас — 3 год/тижд.). Уроки з фізичної культури, згідно із частиною четвертою статті 26 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», є обов'язковими і проводяться не менше ніж три рази на тиждень, що відображається у навчальному плані закладу освіти для кожного класу. Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження учнів.

Мета і завдання *громадянської та історичної освітньої галузі* реалізуються через інтегрований курс «Україна і світ: вступ до історії та громадянської освіти» (5-й клас — 1,5 год/тижд.). Відповідно до призначення адаптаційного циклу базової освіти (5 клас), курс забезпечує наступність між початковою і базовою середньою освітою й готує учнів до продуктивного засвоєння змісту громадянської та історичної галузі в процесі предметного навчання в 7-9-х класах. Ураховано, що в початковій школі серед соціально значущих надпредметних тем, які сприяли формуванню в учнів уявлень про людину в суспільстві, була «громадянська відповідальність». Забезпечено зв'язок зі змістовим наповненням курсів «Я пізнаю світ» і подібних за змістом, що вивчалися у 1-4-х класах, зокрема через актуалізацію знайомих понять і пригадування історичних фактів.

Мета й завдання *інформатичної освітньої галузі* реалізуються через навчальний предмет «Інформатика» (5 клас — 1 год/тижд.); *технологічної освітньої галузі* — через навчальний предмет «Технології» (5 клас — 1 год/тижд.).

Навчальний план містить інваріантну складову, обов'язкову для виконання закладом освіти.

Варіативна складова Навчального плану (5 клас — 1 год/тижд.) використовується на підсилення предметів інваріантної складової, факультативи, курси за вибором, індивідуальні заняття та консультації учнів. У зв'язку зі спрямованістю Проекту на реалізацію основних положень STEM-освіти доцільним виявляється виділення годин варіативної складової на авторський курс за вибором «Еврика» (5 клас — 1 год/тижд.).

Навчальний план зорієнтований на роботу закладів загальної середньої освіти за 5-денним навчальним тижнем.

Перелік навчальних програм, які можуть використовуватися для реалізації освітньої програми

Для реалізації освітньої програми використовуються як модельні навчальні програми, так і навчальні програми, розроблені не на основі модельних.

Авторські навчальні програми:

- українська мова;
- українська література;
- зарубіжна література;
- математика;
- Пізнаємо природу. Моя планета Земля;
- Пізнаємо природу. Твої фізичні відкриття;

- географія;
- Навчаємося разом;
- Україна і світ: вступ до історії та громадянської освіти;
- Еврика.

Модельні навчальні програми:

- іноземна мова;
- технології;
- інформатика;
- мистецтво;
- фізична культура.

Модельна навчальна програма — документ, що визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів, зміст навчального предмета (інтегрованого курсу) та види навчальної діяльності учнів, рекомендований для використання в освітньому процесі в порядку, визначеному законодавством (Закон України «Про повну загальну середню освіту», стаття 1).

Спираючись на модельні навчальні програми, розроблено навчальні програми предметів, інтегрованих курсів, що мають містити опис результатів навчання в обсязі не меншому, ніж визначено Державним стандартом та / або відповідними модельними навчальними програмами. Формування змісту навчальних предметів, інтегрованих курсів може здійснюватися через упорядкування в логічній послідовності результатів навчання кількох освітніх галузей, однієї освітньої галузі або її окремих складників.

Навчальні програми, що розроблені на основі модельних навчальних програм, затверджуються педагогічною радою закладу освіти.

Поданий у додатку перелік модельних та навчальних програм є базовим і може бути доповнений іншими модельними та навчальними програмами, розробленими не на основі модельних, які отримують грифи «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» або «Схвалено для використання в освітньому процесі», через внесення змін до цієї Програми в установленому порядку.

Форми організації освітнього процесу та педагогічні технології

Освітній процес організовується в безпечному освітньому середовищі та здійснюється з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку дітей, їхніх особливих освітніх потреб.

У рамках академічної свободи форми організації освітнього процесу визначено педагогічною радою закладу та відображено в освітній програмі закладу освіти.

За потреби заклад освіти може організувати здобуття освіти за індивідуальною освітньою траєкторією. Індивідуальна освітня траєкторія учня реалізується з урахуванням необхідних для цього ресурсів, наявних у закладу освіти. Індивідуальна освітня траєкторія учня реалізується на підставі індивідуальної програми розвитку, індивідуального навчального плану, що розробляється педагогічними працівниками у взаємодії з учнем та / або його батьками, схвалюється педагогічною радою закладу освіти, затверджується його керівником та підписується батьками.

З метою посилення індивідуальної роботи з учнями, відповідно до чинного законодавства, здійснюється поділ класів на групи під час вивчення окремих предметів (англійська мова).

У класі на бажання батьків можуть проводитися гурткові, факультативні, індивідуальні та секційні заняття, а також відбуватись організація освітнього процесу в режимі школи повного дня за умов їх відповідності чинному законодавству й за рахунок коштів, не заборонених законодавством України.

Ураховуючи особливості організації освітнього процесу в Проєкті, у 5 класі можуть функціонувати групи подовженого дня, що комплектуються за принципом «клас-група» відповідно до чинного законодавства.

Опис інструментарію оцінювання

Відповідно до статті 17 Закону України «Про повну загальну середню освіту» кожен учень має право на справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та добросовісне оцінювання результатів його навчання незалежно від виду та форми здобуття ним освіти.

До навчальних досягнень належать такі результати освітнього процесу:

- ✓ знання — інформація, яку учень / учениця застосовує;
- ✓ уміння — здатність застосувати алгоритм дій для реалізації засвоєних та вироблених суб'єктивно нових знань;
- ✓ ставлення — суб'єктивна цінність інформації або діяльності, відображена у висловлених учнем / ученицею судженнях.

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів є формувальне, поточне та підсумкове (тематичне, семестрове, річне).

Під формувальним розуміють інтерактивне оцінювання учнівського прогресу. Формувальне оцінювання допоможе кожному учневі / учениці бачити власний освітній поступ, рівень сформованості загальних та предметних компетентностей, а вчителю / учительці — аналізувати, корегувати навчально-пізнавальну діяльність учнів, визначати мету та шляхи реалізації освітніх завдань.

Поточне оцінювання — оцінювання результатів виконання учнями конкретних завдань: відповідей на запитання під час індивідуального, групового та фронтального опитування, письмових завдань (зокрема, через виконання самостійних робіт, тестування, організацію роботи з текстами тощо). Ідеться про результати опрацювання джерел (текстових, візуальних, діаграм, графіків, схем) та результати взаємоконтролю учнів у парах і групах у цифровій (тестування в електронному форматі) і практичній (організація виконання різних видів досліджень, навчальних проєктів тощо) формі.

Підсумкове оцінювання — оцінювання результатів навчання за певний період: за час вивчення розділу програми (тематичне), семестр (семестрове) та навчальний рік (річне).

Мета підсумкового оцінювання — встановити відповідність / невідповідність реальних результатів навчально-пізнавальної діяльності запланованим (очікуваним). Підсумкове оцінювання спрямоване на результат й оцінюється за 12-бальною шкалою.

Оцінюючи навчальні досягнення учнів / учениць за 12-бальною шкалою в умовах компетентнісного навчання, учитель / учителька має врахувати, що диференціації (віднесенню до першого-четвертого рівня) підлягають насамперед розумові та практичні вміння учнів / учениць, що виявляються в різних видах діяльності. Знання доцільно розглядати як змістову складову цієї діяльності.

Бали в межах рівня допомагають диференціювати досягнення учнів / учениць з урахуванням того, чи мають вони базові знання, чи вміння переросли в навички та наскільки сформована воля дотримуватися вимог до оформлення і представлення результатів навчання. За наявності базових знань учень / учениця виконає отримане завдання достатньо повно, оволодіння відповідними навичками дозволить йому / їй виконати це завдання швидко, а відповідальне ставлення до навчання допоможе оформити й представити результати роботи відповідно до визначених вимог.

Для забезпечення об'єктивності тематичного оцінювання доцільно разом із поточними оцінками використовувати результати моніторингу знань з метою оцінити досягнення учнем / ученицею комплексу передбачених програмою результатів навчально-пізнавальної діяльності.

Для цього варто застосувати підсумкову діагностичну роботу (контрольну роботу, тест, диктант, переказ, твір, есе, завдання проєктів тощо). Проведення такого моніторингу сприяє індивідуальному та диференційованому підходу до організації навчання, дає змогу врахувати різний темп засвоєння програмового матеріалу, уміння виділяти основне.

Річне оцінювання здійснюється за системою оцінювання, визначеною законодавством, а результати такого оцінювання відображаються в документі, визначеному законодавством (свідоцтві досягнень тощо), що видається учневі щороку.

Заклад загальної середньої освіти може розробити власну систему оцінювання, яку затверджують і використовують у встановленому законодавством порядку.

У межах академічної свободи педагогічні працівники здійснюють вибір форм, змісту та способу оцінювання залежно від дидактичної мети.

Організаційні питання реалізації Програми

Проектний клас створений в закладі освіти з метою неперервного навчання, виховання й розвитку учнів 5 класу і працює за освітньою програмою Проєкту.

Проектний клас працює за державними підручниками. З метою реалізації завдань Проєкту додатково використовуються авторські навчальні комплекти (навчальні посібники, навчально-методичні посібники, зошити з друкованою основою, атласи та інтелект-карти, мультимедійні засоби навчання тощо), що мають відповідний гриф «Схвалено для використання в освітньому процесі» та видаються за рахунок коштів, не заборонених законодавством.

Права й обов'язки учасників освітнього процесу в проєктних класах визначаються Законами України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», статутом закладу загальної середньої освіти та правилами внутрішнього розпорядку.

За учнями, які навчаються в проєктному класі, зберігається право вільного переходу до класу, що працює за іншими освітніми програмами Нової української школи.

За умови ліквідації проєктного класу учням гарантується дотримання їхніх прав та інтересів відповідно до чинного законодавства з питань освіти.

Підготовка вчителів проєктних класів регламентується Законами України «Про освіту» (стаття 54, частина 2), «Про повну загальну середню освіту» (стаття 51), постановою Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 року № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами).

Педагоги, які працюють у проєктних класах, обов'язково повинні пройти курсову підготовку вчителів, що працюють за науково-педагогічним проєктом «Інтелект України».

Загальний обсяг навчального навантаження для класів, які працюють за науково-педагогічним проектом «Інтелект України»

Назва освітньої галузі	Кількість годин на тиждень та рік	
		5-й клас
Мовно-літературна	на тиждень	12,5
	на рік	437,5
Математична	на тиждень	6
	на рік	210
Природнича	на тиждень	3
	на рік	105
Соціальна і здоров'язберезувальна	на тиждень	1
	на рік	35
Громадянська та історична	на тиждень	1,5
	на рік	52,5
Технологічна	на тиждень	1
	на рік	35
Інформатична	на тиждень	1
	на рік	35
Мистецька	на тиждень	1
	на рік	35
Фізична культура	на тиждень	3
	на рік	105
Усього	на тиждень	30
	на рік	1050
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, вибіркового освітніх компонентів, проведення індивідуальних консультацій та групових занять	на тиждень	1
	на рік	35
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)	на тиждень	31
	на рік	1085
Гранично допустиме річне навчальне навантаження учнів ^{**}	на тиждень	28
	на рік	980

* Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження учнів.

** Сума годин на вивчення всіх освітніх галузей не має перевищувати загальної кількості годин, визначеної цим навчальним планом.

Навчальний план для 5 класу, який працює за науково-педагогічним проектом «Інтелект України»

Назва освітньої галузі	Предмети	5-й клас
Мовно-літературна	Українська мова	4
	Українська література	2
	Зарубіжна література	1,5
	Іноземна мова	5
Математична	Математика	6
Природнича	Пізнаємо природу. Моя планета Земля	2
	Пізнаємо природу. Твої фізичні відкриття	1
Соціальна і здоров'язбережувальна	Навчаємося разом	1
Громадянська та історична	Україна і світ: вступ до історії та громадянської освіти	1,5
Технологічна	Технології	1
Інформатична	Інформатика	1
Мистецька	Мистецтво	1
Фізична культура*	Фізична культура	3
Усього		30
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, вибіркового освітнього компонентів, проведення індивідуальних консультацій та групових занять		1
Курс за вибором: Еврика		1
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)	На тиждень	31
	На рік	1085
Гранично допустиме навантаження учнів**	На тиждень	28
	На рік	980

**Освітня програма II ступеня (5-6 класи)
Черкаської загальноосвітньої школи I-III ступенів №30
Черкаської міської ради Черкаської області**

Загальні положення

Освітня програма для 5 а, в та 6 а, б, в класів закладу загальної середньої освіти розроблена на основі Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою.

Освітня програма розроблена у відповідності Типової освітньої програми, відповідно до частини третьої статті 11 Закону України «Про повну загальну середню освіту», на основі Державного стандарту базової середньої освіти (далі – Державний стандарт), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 та Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом МОН від 19.02.2021р. №235.

Освітня програма окреслює обов'язкові та рекомендовані підходи до розроблення закладом загальної середньої освіти та використання ним в освітній діяльності освітніх програм на кожному циклі (адаптаційний цикл та цикл базового предметного навчання) базової середньої освіти.

Освітня програма визначає:

- вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за освітньою програмою базової середньої освіти;
- загальний обсяг навчального навантаження на адаптаційному циклі та циклі базового предметного навчання (в годинах), його розподіл між освітніми галузями за роками навчання.

Освітня програма включає:

- ✓ типові навчальні плани;
- ✓ перелік модельних навчальних програм;
- ✓ рекомендовані форми організації освітнього процесу;
- ✓ опис інструментарію оцінювання.

Під час розроблення освітньої програми враховано гарантовані державою права щодо академічної, організаційної, фінансової і кадрової автономії закладу освіти, а також права педагогічних працівників на академічну свободу.

Відповідно до Закону України «Про освіту» метою повної загальної середньої освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності. Досягнення цієї мети забезпечується через формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності.

Для реалізації мети повної загальної середньої освіти, а також належної організації освітнього процесу заклад освіти розробив та використовує в освітній діяльності освітню програму. Вона відповідає структурі Типової освітньої програми та визначеним нею вимогам до осіб, які можуть розпочати навчання за освітньою програмою закладу освіти; визначає (в обсязі не меншому ніж встановлено Типовою освітньою програмою) загальний обсяг навчального навантаження на адаптаційному циклі та циклі базового предметного навчання (в годинах), його розподіл між освітніми галузями за роками навчання; містить навчальний план, що ґрунтується на одному з варіантів типових навчальних планів Типової освітньої програми і може передбачати перерозподіл годин (у визначеному обсязі) між обов'язковими для вивчення навчальними предметами (крім української мови та фізичної культури) певної

освітньої галузі, які можуть вивчатися окремо та/або інтегровано з іншими навчальними предметами; містить перелік модельних навчальних програм, що використовуються закладом освіти в освітньому процесі, та/або навчальних програм, затверджених педагогічною радою, що мають містити опис результатів навчання учнів з навчальних предметів (інтегрованих курсів) в обсязі не меншому, ніж встановлено відповідними модельними навчальними програмами; опис форм організації освітнього процесу та інструментарію оцінювання.

Вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за освітньою програмою

Навчання за освітньою програмою базової середньої освіти можуть розпочинати учні, які на момент зарахування (переведення) до закладу загальної середньої освіти, що забезпечує здобуття відповідного рівня повної загальної середньої освіти, досягли результатів навчання, визначених у Державному стандарті початкової освіти, що підтверджено відповідним документом (свідоцтвом досягнень, свідоцтвом про здобуття початкової освіти). У разі відсутності результатів річного оцінювання з будь-яких предметів та/або державної підсумкової атестації за рівень початкової освіти учні повинні пройти відповідне оцінювання упродовж першого семестру навчального року. Для проведення оцінювання наказом керівника закладу освіти створюється комісія, затверджується її склад (голова та члени комісії), а також графік проведення оцінювання та перелік завдань з навчальних предметів. Протокол оцінювання рівня навчальних досягнень складається за формою згідно з додатком 2 до Положення про індивідуальну форму здобуття загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 12 січня 2016 року № 8 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 10 липня 2019 року № 955), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2016 р. за № 184/28314.

Загальний обсяг навчального навантаження на адаптаційному циклі базової середньої освіти

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 5 а,в та 6 а,б,в класів (адаптаційний цикл базової середньої освіти) сформовано для закладу з навчанням українською мовою;

Розподіл навчального навантаження здійснено за освітніми галузями Рекомендовану, мінімальну та максимальну кількість навчальних годин за освітніми галузями навчання та визначено відповідно до базових навчальних планів (додаток 23 Державного стандарту).

Навчальний план

Навчальний план містить:

- орієнтовний перелік предметів та інтегрованих курсів для реалізації кожної освітньої галузі, а також перелік міжгалузевих інтегрованих курсів;
- рекомендований розподіл навчального навантаження за роками навчання між навчальними предметами), обов'язковими для вивчення;
- додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, курсів за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять.

Навчальне навантаження у навчальних планах орієнтоване на «рекомендований» навчальний час, визначений базовим навчальним планом Державного стандарту для вивчення певної освітньої галузі на адаптаційному циклі навчання базової середньої освіти.

Кількість навчальних годин на вивчення кожної освітньої галузі, відповідно до пункту 26 Державного стандарту, визначено закладом в межах заданого діапазону «мінімального» та «максимального» навчального навантаження.

Кількість навчальних годин, визначена у навчальному плані на вивчення вибіркового освітнього компонента, не включена до максимального показника навчального навантаження, передбаченого на ту чи іншу освітню галузь.

Додаткові години для вивчення навчальних предметів, інтегрованих курсів, курсів за вибором, через які реалізуються освітні галузі, проведення індивідуальних консультацій та

групових занять розподілено, враховуючи особливості організації освітнього процесу та індивідуальні освітні потреби учнів, що відображається в освітній програмі закладу.

Сума годин на вивчення всіх освітніх галузей у навчальному плані закладу не перевищує загальнорічної кількості навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи), визначеної навчальним планом, з дотриманням вимог гранично допустимого річного навчального навантаження учнів.

Модельні навчальні програми

Модельна навчальна програма - документ, що визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів, зміст навчального предмета, інтегрованого курсу та види навчальної діяльності учнів, рекомендований для використання в освітньому процесі в порядку, визначеному законодавством.

Модельні навчальні програми розроблені для рівня базової середньої освіти (5-6 класи): адаптаційного циклу (5-6 класи). Перелік модельних навчальних програм є базовим і може бути доповнений іншими модельними навчальними програмами, які отримують гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України», шляхом внесення змін до Типової освітньої програми в установленому порядку.

Спираючись на модельні навчальні програми, заклад освіти може розробляти навчальні програми предметів, білінгвальних курсів, інтегрованих курсів, що мають містити опис результатів навчання в обсязі не меншому, ніж визначено Державним стандартом та/або відповідними модельними навчальними програмами. Формування змісту навчальних предметів, білінгвальних курсів, інтегрованих курсів може здійснюватися шляхом упорядкування в логічній послідовності результатів навчання кількох освітніх галузей, однієї освітньої галузі або її окремих складників. Навчальні програми, що розроблені на основі модельних навчальних програм, затверджуються педагогічною радою закладу освіти.

Рекомендовані форми організації освітнього процесу

Освітній процес організовується в безпечному освітньому середовищі та здійснюється з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку дітей, їхніх особливих освітніх потреб.

У рамках академічної свободи форми організації освітнього процесу визначені педагогічною радою закладу освіти та відображені в освітній програмі закладу освіти.

За потреби заклад освіти може організувати здобуття освіти за індивідуальною освітньою траєкторією. Індивідуальна освітня траєкторія учня реалізується з урахуванням необхідних для цього ресурсів, наявних у закладу (закладів) освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності, зокрема тих, що забезпечують здобуття освіти за мережевою формою здобуття освіти. Індивідуальна освітня траєкторія учня реалізується на підставі індивідуальної програми розвитку, індивідуального навчального плану, що розробляється педагогічними працівниками у взаємодії з учнем та/або його батьками, схвалюється педагогічною радою закладу освіти, затверджується його керівником та підписується батьками.

З метою належної організації освітнього процесу в закладі за запитом батьків можна формувати інклюзивні класи, класи з дистанційною формою навчання.

Опис інструментарію оцінювання

Оцінюванню підлягають результати навчання з навчальних предметів, інтегрованих курсів обов'язкового освітнього компонента навчального плану.

Оцінювання результатів навчання учнів має бути зорієнтованим на ключові компетентності і наскрізні вміння та вимоги до обов'язкових результатів навчання у відповідній освітній галузі, визначені Державним стандартом. Встановлення відповідності між вимогами до результатів навчання учнів, визначеними Державним стандартом, та показниками їх вимірювання здійснюється відповідно до системи та загальних критеріїв

оцінювання результатів навчання учнів, визначених Міністерством освіти і науки України. Основними видами оцінювання результатів навчання учнів є: поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання та державна підсумкова атестація. Річне оцінювання здійснюється за системою оцінювання, визначеною законодавством, а результати такого оцінювання відображаються у свідоцтві досягнень, що видається учневі щороку. Поточне та підсумкове оцінювання результатів навчання учнів здійснюють відповідно до вимог модельних навчальних програм із застосуванням таких основних форм та способів:

- усної (зокрема шляхом індивідуального, групового та фронтального опитування);
- письмової, у тому числі графічної (зокрема шляхом виконання діагностичних, самостійних та контрольних робіт, тестування, організації роботи з текстами, діаграмами, таблицями, графіками, схемами, контурними картами тощо);
- цифрової (зокрема шляхом тестування в електронному форматі);
- практичної (зокрема шляхом організації виконання різних видів експериментальних досліджень та навчальних проєктів, виготовлення виробів, роботи з біологічними об'єктами, хімічними речовинами тощо).

У рамках академічної свободи педагогічні працівники закладу здійснюють вибір форм, змісту та способу оцінювання залежно від дидактичної мети.

Навчальний план для 5-6 класів з навчанням українською мовою

1. Кількість навчальних годин для вивчення української мови у навчальному плані закладу освіти відповідно до абзацу четвертого частини третьої статті 11 Закону України «Про повну загальну середню освіту» не може бути меншою, ніж у типовому навчальному плані.

2. Уроки з фізичної культури, згідно із частиною четвертою статті 26 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», є обов'язковими і проводяться не менше трьох разів на тиждень, що відображається у навчальному плані закладу освіти для кожного класу.

3. Кількість навчальних годин на вивчення кожної освітньої галузі визначається закладом освіти самостійно у межах заданого діапазону (додаток).

Різниця між рекомендованою та мінімальною кількістю навчальних годин (*резерв навчальних годин*) у кожній освітній галузі, відповідно до пункту 26 Державного стандарту, перерозподілена між освітніми компонентами цієї освітньої галузі, або на інші освітні галузі, а також на вибіркові освітні компоненти.

Кількість навчальних годин, визначена у навчальному плані закладу освіти на вивчення вибіркового освітнього компонента, не включається до максимального показника, виділеного на ту чи іншу освітню галузь.

Сума годин на вивчення всіх освітніх галузей не повинна перевищувати загальнорічної кількості навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи), визначеної базовим навчальним планом, з дотриманням вимог гранично допустимого річного навчального навантаження учнів.

Додаткові години для вивчення навчальних предметів, інтегрованих курсів, курсів за вибором, через які реалізуються освітні галузі, проведення індивідуальних консультацій та групових занять заклад освіти розподіляє самостійно, враховуючи особливості організації освітнього процесу та індивідуальні освітні потреби учнів, що відображається в освітній програмі закладу.

4. У закладах загальної середньої освіти можуть запроваджуватися як галузеві, так і міжгалузеві навчальні предмети (інтегровані курси), формування змісту яких може здійснюватися шляхом упорядкування в логічній послідовності результатів навчання кількох освітніх галузей або окремих їх складників. Ці навчальні предмети (інтегровані курси) вивчаються за модельними навчальними програмами (додаток 5) або за навчальними

програмами, затвердженими педагогічною радою, що мають містити опис результатів навчання учнів в обсязі не меншому, ніж передбачено Державним стандартом та/або відповідними модельними навчальними програмами.

Кількість навчальних годин на вивчення інтегрованих курсів визначається закладом освіти самостійно з урахуванням навчального навантаження, визначеного на відповідні навчальні предмети у типовому навчальному плані.

5. Заклад освіти може планувати вивчення певного предмета або курсу концентровано.

Предмети та курси з навчальним навантаженням 0,5 години на тиждень вивчаються протягом одного семестру.

Освітня галузь	Орієнтовний перелік предметів та галузевих інтегрованих курсів	Рекомендована кількість годин на тиждень у класах		Орієнтовний перелік міжгалузевих інтегрованих курсів
		5	6	
Мовно літературна	Українська мова	4	4	Міжгалузеві інтегровані курси* Робототехніка. 5-9 клас STEM. 5-9 клас Драматургія і театр. 5-9 клас Фізика та основи техніки. 7-9 клас Економіка і право. 9 клас. Включаються до навчального плану освітньої програми за вибором закладу освіти у межах загальної кількості годин, визначених типовим навчальним планом. Кількість навчальних годин на вивчення міжгалузевих інтегрованих курсів визначає заклад освіти з урахуванням навчального навантаження, визначеного на відповідні навчальні предмети
	Українська література	2	2	
	Зарубіжна література	1,5	1,5	
	Іноземна мова (англ)	3,5	3,5	
	Друга іноземна мова (не менше двох годин на тиждень) включається до навчального плану освітньої програми за вибором закладу освіти як вибірковий освітній компонент за рахунок перерозподілу навчальних годин інших освітніх галузей Інтегровані курси* Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 5-9 клас Інтегрований курс української мови та літератури. 5-9 клас. Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури). 5-9 класи * Кількість навчальних годин на вивчення інтегрованих курсів визначає заклад освіти з урахуванням навчального навантаження, визначеного на відповідні навчальні предмети			
Довідково Кількість навчальних годин на вивчення освітньої галузі «Мовно- літературна»:				
Рекомендовано		11	11	
Мінімальна		10	10	
Максимальна		13	13	
Резерв навчальних годин (різниця між рекомендованою та мінімальною кількістю навчальних годин) освітньої галузі «Мовно - літературна»		1	1	
Математична	Математика	5	5	
	Алгебра	-	-	
	Геометрія	-	-	

		Інтегрований курс*		
		Математика. 7-9 клас.		
Довідково Кількість навчальних годин на вивчення освітньої галузі «Математична»:				
Рекомендовано		5	5	
Мінімальна		4	4	
Максимальна		6	6	
Резерв навчальних годин освітньої галузі «Математична»		1	1	
Природничча	Інтегрований курс «Пізнаємо природу»*/ інтегрований курс «Довкілля»*	2	2	
	Біологія	-	-	
	Географія	-	2	
	Фізика	-	-	
		Хімія	-	-
Інтегрований курс*				
Природничі науки. 5-9 клас.				
*До навчального плану освітньої програми за вибором закладу освіти включається або інтегрований курс «Пізнаємо природу» або інтегрований курс «Довкілля»				
Довідково Кількість навчальних годин на вивчення освітньої галузі «Природничча»:				
Рекомендовано		2	2	
Мінімальна		1,5	1,5	
Максимальна		3	3	
Резерв навчальних годин освітньої галузі «Природничча»		0,5	2	
Соціальна і здоров'язбережувальна	Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут»	1	1	
	Етика* / Культура добросусідства* / Інші курси морального спрямування*	0,5	0,5	
	Підприємництво і фінансова грамотність	-	-	
	до навчального плану освітньої програми за вибором закладу освіти включається один з цих предметів або вони можуть вивчатись в рамках інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»			
Довідково Кількість навчальних годин на вивчення освітньої галузі «Соціальна і здоров'язбережувальна»:				
Рекомендовано		1,5	1,5	
Мінімальна		1	1	
Максимальна		3	3	
Резерв навчальних годин освітньої галузі «Соціальна і здоров'язбережувальна»		0,5	0,5	
Громадянська та	Вступ до історії України та	1	-	

історична	громадянської освіти			
	Історія України. Всесвітня історія	-	2	
	Історія України	-	-	
	Всесвітня історія	-	-	
	Громадянська освіта	-	-	
	Правознавство	-	-	
	Інтегровані курси* Досліджуємо історію і суспільство. 5-6 клас Україна і світ: вступ до історії та громадянської освіти. 5-6 клас Історія: Україна і світ. 7-9 клас			
Довідково Кількість навчальних годин на вивчення освітньої галузі «Громадянська та історична»:				
Рекомендовано		1	2	
Мінімальна		1	1,5	
Максимальна		2	3	
Резерв навчальних годин освітньої галузі «Громадянська та історична»		-	0,5	
Інформатична	Інформатика	1,5	1,5	
Довідково Кількість навчальних годин на вивчення освітньої галузі «Інформатична»:				
Рекомендовано		1,5	1,5	
Мінімальна		1	1	
Максимальна		2	2	
Резерв навчальних годин освітньої галузі «Інформатична»		0,5	0,5	
Технологічна	Технології	2	2	
Довідково Кількість навчальних годин на вивчення освітньої галузі «Технологічна»:				
Рекомендовано		2	2	
Мінімальна		1	1	
Максимальна		3	3	
Резерв навчальних годин освітньої галузі «Технологічна»		1	1	
Мистецька	Інтегрований курс «Мистецтво»	2	2	
	До навчального плану освітньої програми за вибором закладу освіти включається інтегрований курс «Мистецтво» або окремі предмети «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво». Кількість годин на вивчення окремих предметів визначає заклад освіти			
Довідково Кількість навчальних годин на вивчення освітньої галузі «Мистецька»:				
Рекомендовано		2	2	
Мінімальна		1	1	
Максимальна		3	3	
Резерв навчальних годин освітньої галузі «Мистецька»		1	1	
Фізична культура	Фізична культура	3	3	
	Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження учнів,			

але обов'язково фінансуються		
Разом (без фізичної культури + фізична культура)	26+3	29+3
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, курсів за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять	2	2
Гранично допустиме навчальне навантаження	28	28
Всього (без фізичної культури + фізична культура; без урахування поділу класів на групи)	28+3	31+3

Освітня програма
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №30
Черкаської міської ради Черкаської області
ІІ ступеня
(7-9 класи)

Загальні положення освітньої програми загальної середньої освіти ІІ ступеня

Освітня програма ІІ ступеня (базова середня освіта) розроблена на виконання Закону України «Про освіту» та постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти».

Освітня програма базової середньої освіти (далі - освітня програма) окреслює рекомендовані підходи до планування й організації закладом освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти (далі – Державний стандарт).

Освітня програма визначає:

- загальний обсяг навчального навантаження, орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки окремих предметів, факультативів, курсів за вибором тощо, зокрема їх інтеграції, а також логічної послідовності їх вивчення які на тепер подані в рамках навчального плану;

- очікувані результати навчання учнів подані в рамках навчальних програм, перелік яких наведено в таблиці;

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 7-9-х класів закладів загальної середньої освіти складає 4800 годин/навчальний рік: для 7-х класів – 1172,5 годин/навчальний рік, для 8-х класів - 1207,5 годин/навчальний рік, для 9-х класів – 1260 годин/навчальний рік. Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальному плані ІІ ступеня (далі –навчальний план) (**Додатки 9-11**).

Навчальний план дає цілісне уявлення про зміст і структуру другого рівня освіти, встановлює погодинне співвідношення між окремими предметами за роками навчання, визначає гранично допустиме тижневе навантаження учнів. Навчальні плани основної школи передбачають реалізацію освітніх галузей Базового навчального плану Державного стандарту через окремі предмети. Вони охоплюють інваріантну складову, сформовану на державному рівні.

Варіативна складова навчального плану визначна самостійно, враховуючи особливості організації освітнього процесу та індивідуальних освітніх потреб учнів, рівень навчально-методичного та кадрового забезпечення і відображається в навчальних планах.

Варіативна складова навчального плану використовується на:

- підсилення предметів інваріантної складової. У такому разі розподіл годин на вивчення тієї чи іншої теми навчальної програми здійснюється вчителем самостійно. Розподіл годин фіксується у календарному плані, який погоджується директором чи його заступником. Вчитель зазначає проведені уроки у частині класного журналу, відведеного для предмета, на підсилення якого використано зазначені години;

- запровадження факультативів, курсів за вибором, що розширюють обрану спеціалізацію, спрямування;

- індивідуальні заняття та консультації.

Варіативність змісту базової середньої освіти реалізується також через запровадження в навчальних програмах резервного часу, що створює простір для задоволення освітніх потреб учнів, вирівнювання їх досягнень, розвитку наскрізних умінь тощо.

Повноцінність базової середньої освіти забезпечується реалізацією як інваріантної, так і варіативної складових, які в обов'язковому порядку фінансуються з бюджету.

У класах з поглибленим вивченням окремих предметів навчальне навантаження учнів збільшено до норм, що не перевищують санітарно-гігієнічних.

- 8-А клас (інформатики);
- 8-Б клас (української філології);
- 8-В клас (інформатики);
- 9-А клас (інформатики);
- 9-В клас (української філології);
- 9-В клас (інформатики)

Збереження здоров'я дітей належить до головних завдань школи. Тому формування навичок здорового способу життя та безпечної поведінки здійснюється не лише в рамках предметів "Фізична культура" та "Основи здоров'я", а інтегрується у змісті всіх предметів інваріантної та варіативної складових навчальних планів.

Гранична наповнюваність класів та тривалість уроків встановлюються відповідно до Закону України "Про загальну середню освіту".

Поділ класів на групи при вивченні окремих предметів здійснюється відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 6 березня 2002 року за № 229/6517 (зі змінами).

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 "Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти" години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Навчальні плани зорієнтовані на роботу основної школи за 5-денним навчальним тижнем.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти. Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної освітньої галузі. Результати навчання повинні робити внесок у формування ключових компетентностей учнів:

- спілкування державною (і рідною — у разі відмінності) мовами;
- спілкування іноземними мовами;
- математична компетентність;
- основні компетентності у природничих науках і технологіях;
- інформаційно-цифрова компетентність;
- уміння вчитися впродовж життя;
- Ініціативність і підприємливість;
- соціальна і громадянська компетентності;
- обізнаність і самовираження у сфері культури;
- екологічна грамотність і здорове життя.

Такі ключові компетентності, як уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здоровий спосіб життя, соціальна та громадянська компетентності можуть формуватися відразу засобами усіх предметів. Виокремлення в навчальних програмах таких наскрізних ліній ключових компетентностей як «Екологічна безпека й сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність» спрямоване на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння у реальних життєвих ситуаціях. Наскрізні лінії є засобом інтеграції ключових і загальнопредметних компетентностей, окремих предметів та предметних циклів; їх необхідно враховувати при формуванні шкільного середовища. Наскрізні лінії є соціально значимими надпредметними темами, які допомагають формуванню в учнів уявлень про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях.

Навчання за наскрізними лініями реалізується насамперед через:

- організацію навчального середовища — зміст та цілі наскрізних тем враховуються при формуванні духовного, соціального і фізичного середовища навчання;
- окремі предмети — виходячи із наскрізних тем при вивченні предмета проводяться відповідні трактовки, приклади і методи навчання, реалізуються надпредметні, міжкласові та загальношкільні проекти.

Роль окремих предметів при навчанні за наскрізними темами різна і залежить від цілей і змісту окремого предмета та від того, наскільки тісно той чи інший предметний цикл пов'язаний із конкретною наскрізною темою; предмети за вибором; роботу в проектах; позакласну навчальну роботу і роботу гуртків.

Необхідною умовою формування компетентностей є діяльнісна спрямованість навчання, яка передбачає постійне включення учнів до різних видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість. Доцільно, де це можливо, не лише показувати виникнення факту із практичної ситуації, а й по можливості створювати умови для самостійного виведення нового знання, перевірки його на практиці і встановлення причинно-наслідкових зв'язків шляхом створення проблемних ситуацій, організації спостережень, дослідів та інших видів діяльності. Формуванню ключових компетентностей сприяє встановлення та реалізація в освітньому процесі міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків, а саме: змістово-інформаційних, операційно-діяльнісних і організаційно-методичних. Їх використання посилює пізнавальний інтерес учнів до навчання і підвищує рівень їхньої загальної культури, створює умови для систематизації навчального матеріалу і формування наукового світогляду. Учні набувають досвіду застосування знань на практиці та перенесення їх в нові ситуації.

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття базової середньої освіти. Базова середня освіта здобувається, як правило, після здобуття початкової освіти. Діти, які здобули початкову освіту на 1 вересня поточного навчального року повинні розпочинати здобуття базової середньої освіти цього ж навчального року.

Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття базової середньої освіти за інших умов.

Перелік освітніх галузей. Освітню програму укладено за такими освітніми галузями:

Мови і літератури

Суспільствознавство

Мистецтво

Математика

Природознавство

Технології

Здоров'я і фізична культура

Логічна послідовність вивчення предметів розкривається у відповідних навчальних програмах. (Додатки 18-21).

Рекомендовані форми організації освітнього процесу. Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку:

- формування компетентностей;
- розвитку компетентностей;
- перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей;
- корекції основних компетентностей;
- комбінований урок.

Також формами організації освітнього процесу можуть бути екскурсії, віртуальні подорожі, уроки-семінари, конференції, форуми, спектаклі, брифінги, квести, інтерактивні уроки (уроки-«суди», урок-дискусійна група, уроки з навчанням одних учнів іншими), інтегровані уроки, проблемний урок, відео-уроки тощо.

З метою засвоєння нового матеріалу та розвитку компетентностей крім уроку проводяться навчально-практичні заняття. Ця форма організації поєднує виконання різних

практичних вправ, експериментальних робіт відповідно до змісту окремих предметів, менш регламентована й має акцент на більшій самостійності учнів в експериментальній та практичній діяльності. Досягнуті компетентності учні можуть застосувати на практичних заняттях і заняттях практикуму. Практичне заняття - це така форма організації, в якій учням надається можливість застосовувати отримані ними знання у практичній діяльності. Експериментальні завдання, передбачені змістом окремих предметів, виконуються на заняттях із практикуму (виконання експериментально-практичних робіт). Оглядова конференція (для 8-11 класів) повинна передбачати обговорення ключових положень вивченого матеріалу, учнем розкриваються нові узагальнюючі підходи до його аналізу. Оглядова конференція може бути комплексною, тобто реалізувати міжпредметні зв'язки в узагальненні й систематизації навчального матеріалу. Оглядова екскурсія припускає цілеспрямоване ознайомлення учнів з об'єктами та спостереження процесів з метою відновити та систематизувати раніше отримані знання.

Функцію перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей виконує навчально-практичне заняття. Учні одержують конкретні завдання, з виконання яких звітують перед вчителем. Практичні заняття та заняття практикуму також можуть будуватися з метою реалізації контрольних функцій освітнього процесу. На цих заняттях учні самостійно виготовляють вироби, проводять виміри та звітують за виконану роботу.

Можливо проводити заняття в малих групах, бригадах і ланках (у тому числі робота учнів у парах змінного складу) за умови, що окремі учні виконують роботу бригадирів, консультантів, тобто тих, хто навчає малу групу.

Екскурсії в першу чергу покликані показати учням практичне застосування знань, отриманих при вивченні змісту окремих предметів (можливо поєднувати зі збором учнями по ходу екскурсії матеріалу для виконання визначених завдань).

Учні можуть самостійно знімати та монтувати відеофільми (під час відео-уроку) за умови самостійного розроблення сюжету фільму, підбору матеріалу, виконують самостійно розподілені ролі та аналізують виконану роботу.

Форми організації освітнього процесу можуть уточнюватись та розширюватись у змісті окремих предметів за умови виконання державних вимог Державного стандарту та окремих предметів протягом навчального року.

Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах окремих предметів.

Опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти. Система внутрішнього забезпечення якості складається з наступних компонентів:

- кадрове забезпечення освітньої діяльності;
- навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності;
- матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності;
- якість проведення навчальних занять;
- моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей).

Завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти:

- оновлення методичної бази освітньої діяльності;
- контроль за виконанням навчальних планів та освітньої програми, якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх покращення;
- моніторинг та оптимізація соціально-психологічного середовища закладу освіти;
- створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників.

Освітня програма закладу базової середньої освіти має передбачати досягнення учнями результатів навчання (компетентностей), визначених Державним стандартом.

Освітня програма закладу базової середньої освіти, сформована на основі Типової освітньої програми, не потребує окремого затвердження центральним органом забезпечення якості освіти. Її схвалює педагогічна рада закладу освіти та затверджує його директор. Окрім

освітніх компонентів для вільного вибору учнями, які є обов'язковими, за рішенням закладу вона може містити інші компоненти, зокрема корекційно-розвитковий складник для осіб з особливими освітніми потребами.

Освітня програма закладу освіти та перелік освітніх компонентів, що передбачені відповідною освітньою програмою, оприлюднені на веб-сайті закладу освіти (у разі його відсутності – на веб-сайті його засновника).

Освітня програма
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 30
ІІІ ступеня
(10-11 кл.)

Загальні положення освітньої програми загальної середньої освіти ІІІ ступеня

Освітня програма ІІІ ступеня (профільна середня освіта) розроблена на виконання Закону України «Про освіту» та постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти», наказів МОН України №405, 406, 408 від 20.04.2018р. «Про затвердження типової освітньої програми для школи ІІІ ступеня».

Освітня програма профільної середньої освіти (далі – освітня програма) окреслює рекомендовані підходи до планування й організації закладом освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов’язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти.

Освітня програма визначає:

- загальний обсяг навчального навантаження, орієнтовну тривалість і можливі взаємозв’язки окремих предметів, факультативів, курсів за вибором тощо, зокрема їх інтеграції, а також логічної послідовності їх вивчення, які натепер подані в рамках навчальних планів;

- очікувані результати навчання учнів подані в рамках навчальних програм, перелік яких наведено в таблиці; пропонований зміст окремих предметів, які мають гриф «Затверджено Міністерством освіти і науки України» і розміщені на офіційному веб-сайті МОН;

- рекомендовані форми організації освітнього процесу та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти;

- вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією освітньою програмою.

Загальний обсяг навчального навантаження та орієнтовна тривалість і можливі взаємозв’язки освітніх галузей, предметів, дисциплін. Загальний обсяг навчального навантаження здобувачів профільної середньої освіти для 10-х класів складає — 1330 годин/навчальний рік, для 11-х класів — 1330 годин/навчальний рік. Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальному плані середньої освіти ІІІ ступеня (далі — навчальний план).

Навчальний план для 10-11 класів розроблено відповідно до Державного стандарту, з метою його впровадження у частині повної загальної середньої освіти з 1 вересня 2023 року. Він містить загальний обсяг навчального навантаження та тижневі години на вивчення базових предметів, вибірково-обов’язкових предметів, профільних предметів і спеціальних курсів, а також передбачає години на факультативи, індивідуальні заняття тощо.

Для складання навчального плану використано таблицю 2, що містить перелік базових предметів, включає окремі предмети суспільно-гуманітарного та математично- природничого циклів.

Реалізація змісту освіти, визначеного Державним стандартом, також забезпечується вибірково-обов’язковими предметами:

«Інформатика» 10-А, 10-Б, 11-А, 11-Б класи;

«Технології» 10-А, 10-Б, 11-Б, 11-А класи.

Зміст профілю навчання реалізується системою окремих предметів і курсів:

- базові та вибіркові предмети, що вивчаються на рівні стандарту;
- профільні предмети: «Інформатика» - 10-А, 11-А, «Українська мова» - 10-Б, 11-Б класи.

- **факультативні курси та курси за вибором:** «Практикум із синтаксису української мови», «Стилістика сучасної української мови», «Модуль числа». Індивідуальні заняття: історія, англійська мова, українська мова. «До базових предметів належать: «Українська мова», «Українська література», «Зарубіжна література», «Іноземна мова», «Історія України»,

«Всесвітня історія», «Громадянська освіта», «Математика», «Фізика і астрономія», «Біологія і екологія», «Хімія», «Географія»), «Фізична культура», «Захист Вітчизни».

В представленому варіанті зазначено мінімальну кількість тижневих годин на вивчення базових предметів, що має забезпечити досягнення рівня очікуваних результатів навчання учнів згідно з державними вимогами Державного стандарту.

За модульним принципом може бути реалізовано і зміст базового предмета «Фізика і астрономія». У такому разі розподіл годин між модулем фізики і модулем астрономії здійснюється відповідно до навчальних програм.

Реалізація змісту освіти, визначеного Державним стандартом, також забезпечується вибірково-обов'язковими предметами («Інформатика», «Технології», «Мистецтво»), що вивчаються на рівні стандарту. Із запропонованого переліку учень має обрати два предмети — один в 10 класі, інший в 11 класі, або одночасно два предмети в 10 і 11 класах (у такому разі години, передбачені на вибірково-обов'язкові предмети діляться між двома обраними предметами).

Профіль навчання формується з урахуванням можливостей забезпечити якісну його реалізацію. Зміст профілю навчання реалізується системою окремих предметів і курсів:

- базові та вибірково-обов'язкові предмети, що вивчаються на рівні стандарту;
- профільні предмети (їх перелік з орієнтовною кількістю тижневих годин, що вивчаються на профільному рівні (**Додаток 13-14**).

- курси за вибором, до яких належать спеціальні і факультативні курси (**Додаток 15**).

У процесі складання навчального плану враховано, що:

- профіль навчання передбачає можливість вивчення профільних предметів з різних освітніх галузей;

- кількість годин для вивчення профільного предмета складається з кількості годин, відведених навчальним планом закладу освіти на вивчення відповідних базових предметів, і кількості годин, передбачених на профільні предмети;

- у разі залишку навчальних годин, передбачених на вивчення профільних предметів, для збільшення кількості годин на вивчення базових предметів, вони використані для вивчення спеціальних і факультативних курсів.

Спеціальні курси разом із профільними предметами відображають специфіку конкретного профілю навчання і визначають його сутність. Вони призначені для доповнення, поглиблення змісту окремих розділів профільних (а за потреби і непрофільних) предметів, можуть містити додаткові споріднені розділи, що не включені до навчальних програм, знайомити учнів із галузями знань, не представленими в змісті окремих предметів, але орієнтованими на комплекс можливих професій у руслі обраного профілю навчання тощо. Тематика і зміст таких курсів можуть розроблятися вчителями і використовуватися в освітньому процесі після погодження в установленому порядку. Заклад освіти може також обирати відповідний курс із уже розроблених і рекомендованих/схвалених для використання. Спеціальні курси реалізуються за рахунок годин, передбачених планом для профільних предметів і спеціальних курсів, або за рахунок додаткових годин.

Факультативні курси є засобом задоволення пізнавальних інтересів та освітніх потреб учнів у галузях, які загалом не пов'язані з обраним профілем навчання. Наприклад, учні, які навчаються за профілем інформаційно-техногенного спрямування, можуть удосконалювати свої знання з української або іноземної мови, а учні, які здобувають освіту за філологічним профілем, можуть розширювати свою компетентність у галузі інформаційно—комунікаційних технологій, опановуючи відповідний факультативний курс. Факультативні курси реалізуються за рахунок додаткових годин, передбачених планом.

Для недопущення перевантаження учнів необхідно враховувати їхнє навчання в закладах освіти іншого типу (художніх, музичних, спортивних школах тощо).

Очікувані результати навчання здобувачів освіти. Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної освітньої галузі. Результати навчання повинні робити

внесок у формування ключових компетентностей учнів:

- спілкування державною (і рідною — у разі відмінності) мовами;
- спілкування іноземними мовами;
- математична компетентність;
- основні компетентності у природничих науках і технологіях;
- інформаційно-цифрова компетентність;
- уміння вчитися впродовж життя;
- ініціативність;
- соціальна і громадянська компетентності;
- обізнаність і самовираження у сфері культури;
- екологічна грамотність і здорове життя.

Такі ключові компетентності, як уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здоровий спосіб життя, соціальна та громадянська компетентності можуть формуватися відразу засобами усіх предметів. Виокремлення в навчальних програмах таких наскрізних ліній ключових компетентностей як «Екологічна безпека й сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність» спрямоване на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння у реальних життєвих ситуаціях.

Наскрізнi лінії є засобом інтеграції ключових і загальнопредметних компетентностей, окремих предметів та предметних циклів; їх необхідно враховувати при формуванні шкільного середовища.

Наскрізнi лінії є соціально значимими надпредметними темами, які допомагають формуванню в учнів уявлень про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях.

Навчання за наскрізними лініями реалізується насамперед через:

- організацію навчального середовища — зміст та цілі наскрізних тем враховуються при формуванні духовного, соціального і фізичного середовища навчання;
- окремі предмети — виходячи із наскрізних тем при вивченні предмета проводяться відповідні трактовки, приклади і методи навчання, реалізуються надпредметні, міжкласові та загальношкільні проекти.

Роль окремих предметів при навчанні за наскрізними темами різна і залежить від цілей і змісту окремого предмета та від того, наскільки тісно той чи інший предметний цикл пов'язаний із конкретною наскрізною темою; предмети за вибором; роботу в проектах; позакласну навчальну роботу і роботу гуртків.

Необхідною умовою формування компетентностей є діяльнісна спрямованість навчання, яка передбачає постійне включення учнів до різних видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість. Доцільно, де це можливо, не лише показувати виникнення факту із практичної ситуації, а й по можливості створювати умови для самостійного виведення нового знання, перевірки його на практиці і встановлення причинно-наслідкових зв'язків шляхом створення проблемних ситуацій, організації спостережень, дослідів та інших видів діяльності. Формуванню ключових компетентностей сприяє встановлення та реалізація в освітньому процесі міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків, а саме: змістово-інформаційних, операційно-діяльнісних і організаційно-методичних. Їх використання посилює пізнавальний інтерес учнів до навчання і підвищує рівень їхньої загальної культури, створює умови для систематизації навчального матеріалу і формування наукового світогляду. Учні набувають досвіду застосування знань на практиці та перенесення їх в нові ситуації.

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття профільної середньої освіти. Профільна середня освіта здобувається, як правило, після здобуття базової середньої освіти. Діти, які здобули базову середню освіту та успішно склали державну підсумкову атестацію на 1 вересня поточного навчального року повинні розпочинати здобуття профільної середньої освіти цього ж навчального року.

Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття профільної середньої освіти за інших умов.

Перелік освітніх галузей. Освітню програму укладено за такими освітніми галузями:

- ***Мови і літератури.***
- ***Суспільствознавство.***
- ***Мистецтво.***
- ***Математика.***
- ***Природознавство***
- ***Технології.***
- ***Здоров'я і фізична культура***

Логічна послідовність вивчення предметів розкривається у відповідних *навчальних програмах (Додатки 13-14).*

Рекомендовані форми організації освітнього процесу. Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку:

- формування компетентностей; розвитку компетентностей;
- перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей; корекції основних компетентностей;
- комбінований урок.

Також формами організації освітнього процесу можуть бути екскурсії, віртуальні подорожі, уроки-семінари, конференції, форуми, спектаклі, брифінги, квести, інтерактивні уроки (уроки-«суди», урок-дискусійна група, уроки з навчанням одних учнів іншими), інтегровані уроки, проблемний урок, відео-уроки, прес-конференції, ділові ігри тощо.

Засвоєння нового матеріалу можна проводити на лекції, конференції, екскурсії і т. д. Для конференції, дискусії вчителем або учнями визначаються теми доповідей учнів, основні напрями самостійної роботи. На навчальній екскурсії учні отримують знання, знайомлячись із експонатами в музеї, з роботою механізмів на підприємстві, спостерігаючи за різноманітними процесами, що відбуваються у природі. Консультації проводяться з учнями, які не були присутні на попередніх уроках або не зрозуміли, не засвоїли зміст окремих предметів. Розвиток і корекцію основних компетентностей можна, крім уроку відповідного типу, проводити на семінарі, заключній конференції, екскурсії тощо. Семінар як форма організації об'єднує бесіду та дискусію учнів. Заключна конференція може будуватися як у формі дискусії, так і у формі диспуту, на якому обговорюються полярні точки зору. Учитель або учні підбивають підсумки обговорення і формують висновки.

З метою засвоєння нового матеріалу та розвитку компетентностей крім уроку проводяться навчально-практичні заняття. Ця форма організації поєднує виконання різних практичних вправ, експериментальних робіт відповідно до змісту окремих предметів, менш регламентована й має акцент на більшій самостійності учнів в експериментальній та практичній діяльності. Досягнуті компетентності учні можуть застосувати на практичних заняттях і заняттях практикуму. Практичне заняття - це така форма організації, в якій учням надається можливість застосовувати отримані ними знання у практичній діяльності. Експериментальні завдання, передбачені змістом окремих предметів, виконуються на заняттях із практикуму (виконання експериментально-практичних робіт).

Учням, які готуються здавати заліки або іспити можливе проведення оглядових

Перевірка та/або оцінювання досягнення компетентностей крім уроку може здійснюватися у формі заліку, співбесіди, контрольного навчально-практичного заняття.

Співбесіда, як і залік, тільки у формі індивідуальної бесіди, проводиться з метою з'ясувати рівень досягнення компетентностей.

Функцію перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей виконує навчально-практичне заняття. Учні одержують конкретні завдання, з виконання яких звітують перед вчителем.

Практичні заняття та заняття практикуму також можуть будуватися з метою реалізації контрольних функцій освітнього процесу. На цих заняттях учні самостійно виготовляють

вироби, проводить виміри та звітують за виконану роботу.

Можливо проводити заняття в малих групах, бригадах і ланках (у тому числі робота учнів у парах змінного складу) за умови, що окремі учні виконують роботу бригадирів, консультантів, тобто тих, хто навчає малу групу.

Екскурсії в першу чергу покликані показати учням практичне застосування знань, отриманих при вивченні змісту окремих предметів (можливо поєднувати зі збором учнями по ходу екскурсії матеріалу для виконання визначених завдань).

Учні можуть самостійно знімати та монтувати відеофільми (під час відео- уроку) за умови самостійного розроблення сюжету фільму, підбору матеріалу, виконують самостійно розподілені ролі та аналізують виконану роботу. Форми організації освітнього процесу можуть уточнюватись та розширюватись у змісті окремих предметів за умови виконання державних вимог Державного стандарту та окремих предметів протягом навчального року.

Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах окремих предметів.

Опис та інструменти система внутрішнього забезпечення якості освіти. Система внутрішнього забезпечення якості складається з наступних компонентів:

- кадрове забезпечення освітньої діяльності;
- навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності; матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності; якість проведення навчальних занять;
- моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей).

Завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти:

- оновлення методичної бази освітньої діяльності;
- контроль за виконанням навчальних планів та освітньої програми, якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх покращення;
- моніторинг та оптимізація соціально-психологічного середовища закладу освіти;
- створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників.

Освітня програма має передбачати досягнення учнями результатів навчання (компетентностей), визначених Державним стандартом. Освітня програма та перелік освітніх компонентів, що передбачені відповідною освітньою програмою, оприлюднені на веб-сайті закладу освіти (у разі його відсутності — на веб-сайті його засновника).

Кадрове забезпечення освітньої діяльності. У школі працює:

- вища категорія - 44,
- перша категорія - 6
- друга категорія - 5
- «спеціаліст» - 8
- «учитель-методист» - 19
- «старший учитель» - 14
- «Відмінник освіти» - 1
- майстер спорту -1.

Якість проведення навчальних занять полягає у:

- моделюванні та структуруванні уроку відповідно до чинних, авторських програм
- мотивації до пошукової, експериментальної, творчо-колективної, винахідницької діяльності та інформальної освіти;
- формуванні читацької компетентності (читацька грамотність, вміння знаходити інформацію, робота з текстом);
- аналітичному прогнозуванні та коригуванні результатів академічної діяльності;
- реалізації наскрізних ліній та метапредметних зв'язків, принципу неперервності освіти: взаємодія (проекти, програми) із вищими Україною;
- послідовному розвитку життєвої компетентності, творчої, гуманної, цілісної особистості;

Програмно-методичне та навчальне забезпечення реалізації освітньої програми

Для виконання освітніх програм на 2023/2024 навчальний рік передбачено використання, затверджених Міністерством освіти і науки України, навчальних програм з усіх предметів інваріативної частини; курсів за вибором і факультативів варіативної складової, посібників, підручників, STEM – технологій, ІКТ – обладнання, матеріально-технічного обладнання, що забезпечує інтеграцію загальноосвітніх (основних і додаткових) програм, у єдину освітню програму, що дозволяє одержати запланований результат освіти - "модель" випускника школи успішного українця.

ДОДАТОК 1

Навчальний план
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ № 30
початкової освіти І ступеня для 1 класів з українською мовою навчання
за програмою Шияна Р.Б.
на 2023-2024 н. р.

Назва освітньої галузі	Навчальний предмет	Кількість годин на рік	
		1-А	1-Б
Інваріантний складник			
Мовно-літературна	Українська мова	5	5
	Іноземна мова (англ. мова)	2	2
Математична	Математика	3	3
Мовно-літературна	Я досліджую світ	7	7
Математична			
Природнича			
Соціальна і здоров'язбережувальна			
Громадянська та історична			
Технологічна			
Інформатична			
Мистецька	Мистецтво: образотворче мистецтво	1	1
	Мистецтво: музичне мистецтво	1	1
Фізкультурна	Фізична культура	3	3
Варіативний складник			
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, курси з а вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять:		1	1
Індивідуальні консультації та групові заняття		1	1
Гранично допустиме тижневе/річне навчальне навантаження здобувача освіти		20	20
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)		23	23

Навчальний план
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №30
початкової школи 1 класу, що працює за
науково-педагогічним проектом «Інтелект України»
на 2023-2024 н.р.

Назва освітньої галузі	Назва навчального предмета	Кількість годин на тиждень
		1-В
Мовно-літературна	Українська мова. Читання	6
Мовно-літературна	Іноземна мова (англ. мова)	2
Математична	Математика	3
Мовно-літературна, математична, природнича, соціальна і здоров'я- збережувальна, громадянська та історична, технологічна фізкультурна	Я пізнаю світ	8
Мистецька	Мистецтво: образотворче мистецтво	0,5
	Мистецтво: музичне мистецтво	0,5
Фізкультурна	Фізична культура	2
Разом (без врахування годин фізичної культури):		20+2
Додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, курсів за вибором, проведення індивідуальних занять:		1
Індивідуальні консультації та групові заняття		1
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження учня		20
Загальна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)		23

Навчальний план
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ № 30
початкової освіти І ступеня для 2 класів з українською мовою навчання
за програмою Шияна Р.Б.
на 2023-2024 н. р.

Назва освітньої галузі	Навчальний предмет	Кількість годин на тиждень у класах		
		2-А	2-Б	2-В
Мовно-літературна	Українська мова	5	5	5
	Іноземна мова (англ. мова)	3	3	3
	Математична галузь	3	3	3
Мовно – літературна	Математика	7	7	7
Математична				
Природнича				
Технологічна				
Соціальна і здоров'я збережувальна				
Громадянська та історична				
Інформатична	Інформатика	1	1	1
Мистецька	Мистецтво: образотворче мистецтво	1	1	1
	Мистецтво: музичне мистецтво	1	1	1
Фізкультурна	Фізична культура	3	3	3
Додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, курсів за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять		1	1	1
Індивідуальні консультації та групові заняття		1	1	1
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня		22	22	22
Сумарна кількість навчальних годин інваріантної і варіативної складових, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)		25	25	25

Навчальний план
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ № 30
початкової освіти І ступеня для 3 класів з українською мовою навчання
за програмою Шияна Р.Б.
на 2023-2024 н. р.

Назва освітньої галузі	Навчальний предмет	Кількість годин на тиждень у класах		
		3-А	3-Б	3-В
Мовно-літературна:	Українська мова	5	5	5
	Іноземна мова (англ. мова)	3	3	3
Математична	Математика	4	4	4
Мовно-літературна	Я досліджую світ	7	7	7
Математична				
Природнича				
Громадянська та історична				
Соціальна і здоров'язберезувальна				
Інформатична	Інформатика	1	1	1
Мистецька	Мистецтво: образотворче мистецтво	1	1	1
	Мистецтво: музичне мистецтво	1	1	1
Фізкультурна	Фізична культура	2	2	2
	Хореографія	1	1	1
Всього		22+3	22+3	22+3
Варіативний складник				
Індивідуальні консультації та групові заняття		1	1	1
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня	23	23	23	23
Сумарна кількість навчальних годин інваріантної і варіативної складових, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)	25	25	25	25

ДОДАТОК 5

Навчальний план
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ № 30
початкової освіти І ступеня для 4 класів з українською мовою навчання
за програмою Шияна Р.Б.
на 2023-2024 н. р.

Назва освітньої галузі	Навчальний предмет	Кількість годин на тиждень у класах		
		4-А	4-Б	4-В
Мовно-літературна:	Українська мова	5	5	5
	Іноземна мова (англ. мова)	3	3	3
Математична	Математика	4	4	4
Природнича	Я досліджую світ	7	7	7
Соціальна і здоров'язбережувальна				
Громадянська та історична				
Технологічна				
Фізкультурна	Фізична культура	2	2	2
	Хореографія	1	1	1
Мистецька	Мистецтво: образотворче мистецтво	1	1	1
	Мистецтво: музичне мистецтво	1	1	1
Інформатична	Інформатика	1	1	1
Індивідуальні консультації та групові заняття		1	1	1
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня		23	23	23
Загальна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)		26	26	26

ДОДАТОК 6

Навчальний план
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №30
Черкаської міської ради Черкаської області
школи ІІ ступеня (5-класи) з українською мовою навчання на 2023-2024 н. р.

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень	
		5-А	5-В
Мовно-літературна	Українська мова	4	4
	Українська література	2	2
	Зарубіжна література	1,5	1,5
	Іноземна мова	3,5	3,5
Математична	Математика	6	6
Природнича	Довкілля	2	2
Соціальна і здоров'язбережувальна	Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут»	1	1
	Етика	0,5	0,5
Громадянська та історична	Досліджуємо історію та суспільство	1	1
Інформатична	Інформатика	1,5	1,5
Технологічна	Технології	2	2
Мистецька	Музичне мистецтво	1	1
	Образотворче мистецтво	1	1
Фізична культура	Фізична культура	3	3
Разом (без врахування годин фізичної культури):		27+3	27+3
Додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, курсів за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять		1	1
Курс за вибором	STEM	1	1
Гранично допустиме навчальне навантаження на одного учня		28	28
Всього фінансується з бюджету (без урахування поділу на групи)		28+3	28+3

ДОДАТОК 7

Навчальний план
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №30
Черкаської міської ради Черкаської області для 5-Б класу, що працює за
науково-педагогічним проектом «Інтелект України»
на 2023-2024 н.р.

Назва освітньої галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень
		5-Б
Мовно-літературна	Українська мова	4
	Українська література	2
	Іноземна мова	5
	Зарубіжна література	1,5
Математична	Математика	6
Природнича	Природознавство. Моя планета Земля	2
	Природознавство. Твої фізичні відкриття	1
Соціальна і здоров'язбережувальна	Навчаємося разом	1
Громадянська та історична	Вступ до історії та громадянської освіти	1,5
Мистецька	Образотворче мистецтво	0,5
	Музичне мистецтво	0,5
Технологічна	Технології	1
Інформатична	Інформатика	1
Фізична культура	Фізична культура	3
Додаткові години на профільні предмети, окремі базові предмети, спеціальні курси, факультативні курси та індивідуальні заняття:		1
Курс за вибором	Еврика	1
Разом		28+3
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня		28
Сумарна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)		31

Навчальний план
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №30
Черкаської міської ради Черкаської області
школи ІІ ступеня з українською мовою навчання
для 6 класів на 2023-2024 н. р.

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень		
		6-А	6-Б	6-В
Мовно-літературна	Українська мова	4	4	4
	Українська література	2	2	2
	Зарубіжна література	1,5	1,5	1,5
	Іноземна мова	3,5	3,5	3,5
Математична	Математика	5	5	5
Природнича	Довкілля	2	2	2
	Географія	2	2	2
Соціальна і здоров'язбережувальна	«Здоров'я, безпека та добробут»	1	1	1
	Етика	0,5	0,5	0,5
Громадянська та історична	Досліджуємо історію та суспільство	2	2	2
Інформатична	Інформатика	1,5	1,5	1,5
Технологічна	Технології	2	2	2
Мистецька	Музичне мистецтво	1	1	1
	Образотворче мистецтво	1	1	1
Фізична культура	Фізична культура	3	3	3
Разом (без врахування годин фізичної культури):		29+3	29+3	29+3
Додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, курсів за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять		2	2	2
Курс за вибором	STEM	1	1	1
	Українська мова	1	1	1
Гранично допустиме навчальне навантаження на одного учня		31	31	31
Всього фінансується з бюджету (без урахування поділу на групи)		31+3	31+3	31+3

Навчальний план
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №30
Черкаської міської ради Черкаської області
школи ІІ ступеня з українською мовою навчання
для 7 класів на 2023-2024 н. р.

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах	
		7-А	7-Б
Мови та літератури	Українська мова	2,5	2,5
	Українська література	2	2
	Зарубіжна література	2	2
	Іноземна мова (англійська)	3	3
Суспільствознавство	Історія України	1	1
	Всесвітня історія	1	1
Мистецтво	Музичне мистецтво	1	1
	Образотворче мистецтво	1	1
Математика	Алгебра	2	2
	Геометрія	2	2
Природознавство	Географія	2	2
	Хімія	1,5	1,5
	Фізика	2	2
	Біологія	2	2
Технології	Трудове навчання	1	1
	Інформатика	1	1
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	1	1
	Фізична культура	3	3
Разом (без врахування годин фізичної культури):		28+3	28+3
Додатковий час на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації:		2,5	2,5
Факультативи:		2	2
Українська мова «Сучасна українська літературна мова: морфологія»		1	1
Математика «Вибрані питання алгебри»		0,5	0,5
Робототехніка		0,5	0,5
Індивідуальні заняття:		0,5	0,5
Англійська мова			0,5
Історія		0,5	
Гранично допустиме навчальне навантаження на одного учня		32	32
Всього фінансується з бюджету (без урахування поділу на групи)		30,5+3	30,5+3

Навчальний план
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №30
Черкаської міської ради Черкаської області
школи ІІІ ступеня з українською мовою навчання
для 8 класів з поглибленим вивченням предметів на 2023-2024 н. р.

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах		
		8-А	8-Б (поглиблене вивчення інформатики)	8-В (поглиблене вивчення української філології)
Мови та літератури	Українська мова	2	2	2+2
	Українська література	2	2	2+1,5
	Іноземна мова (англ. мова)	2	2	2
	Зарубіжна література	2	2	2
Суспільствознавство	Історія України	1,5	1,5	1,5
	Всесвітня історія	1	1	1
Мистецтво	Мистецтво	1	1	1
Математика	Алгебра	2	2	2
	Геометрія	2	2	2
Природознавство	Біологія	2	2	2
	Географія	2	2	2
	Фізика	2	2	2
	Хімія	2	2	2
Технології	Трудове навчання	1	1	1
	Інформатика	2	2+2	2
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	1	1	1
	Фізична культура	3	3	3
Години на вивчення спеціалізованих навчальних предметів		2	2	3,5
Разом (без врахування годин фізичної культури):		27,5+3	29,5+3	31+3
Додатковий час на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття		5,5	3,5	2
Навчальні предмети:				0,5
Українська література				0,5
Факультативи:		3	2,5	0,5
Українська мова «Синтаксис простого та простого ускладненого речення»		1	1	
Українська мова «Сучасна українська літературна мова: морфологія»		0,5	0,5	
Математика «Модуль числа»		1	0,5	0,5
Інформатика: «Основи програмування»		0,5	0,5	
Індивідуальні заняття:		2,5	1	1
Основи робототехніки		1	1	
Англійська мова				1
Історія України		1		
Математика		0,5		
Гранично допустиме навчальне навантаження на одного учня		33	33	33
Всього (без урахування поділу на групи)		33+3	33+3	33+3

Навчальний план
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №30
Черкаської міської ради Черкаської області
школи ІІІ ступеня з українською мовою навчання
для 9 класів з поглибленим вивченням предметів на 2023-2024 н. р.

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах		
		9-А (поглиблене вивчення інформатики)	9-Б (поглиблене вивчення української філології)	9-В (поглиблене вивчення інформатики)
Мови та літератури	Українська мова	2	2+2	2
	Українська література	2	2+2	2
	Іноземна мова (англ. мова)	2	2	2
	Зарубіжна література	2	2	2
Суспільствознавство	Історія України	1,5	1,5	1,5
	Всесвітня історія	1	1	1
	Основи правознавства	1	1	1
Мистецтво	Мистецтво	1	1	1
Математика	Алгебра	2	2	2
	Геометрія	2	2	2
Природознавство	Біологія	2	2	2
	Географія	1,5	1,5	1,5
	Фізика	3	3	3
	Хімія	2	2	2
Технології	Трудове навчання	1	1	1
	Інформатика	2+2	2	2+2
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	1	1	1
	Фізична культура	3	3	3
Години на вивчення спеціалізованих навчальних предметів		2	4	2
Разом (без врахування годин фізичної культури):		31+3	33+3	31+3
Додатковий час на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття		2	-	2
Факультативи:		1	-	1
Українська мова «Синтаксис складного речення»		0,5	-	0,5
Математика «Модуль числа»		0,5	-	0,5
Індивідуальні заняття:		1	-	1
Українська мова		0,5	-	0,5
Історія		0,5	-	0,5
Гранично допустиме навчальне навантаження на одного учня		33	33	33
Всього (без урахування поділу на групи)		36	36	36

Навчальний план
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №30
Черкаської міської ради Черкаської області
школи ІІІ ступеня з українською мовою навчання
для 10 класів з профільним навчанням на 2023-2024 н. р.

Предмети	Кількість годин на тиждень	
	10-А, профіль інформаційно- технологічний	10-Б, профіль української філології
Українська мова	2	2+2
Українська література	2	2+2
Зарубіжна література	1	1
Іноземна мова	2	2
Історія України	1,5	1,5
Всесвітня історія	1	1
Громадянська освіта	2	2
Математика	3+1	3+1
Біологія і екологія	2	2
Географія	1,5	1,5
Фізика і астрономія	3	3
Хімія	1,5	1,5
Фізична культура	3	3
Захист України	1,5	1,5
Вибірковово-обов'язкові предмети:	2	2
Інформатика	1+4	1
Технології	1	1
Разом (без врахування годин фізичної культури):	31+3	31+3
Додаткові години на профільні предмети, окремі базові предмети, спеціальні курси, факультативні курси та індивідуальні заняття	4	4
Курс за вибором:	1	1
Українська мова: «Стилістика сучасної української мови»	1	1
Факультативи:	1	1
Математика «Модуль числа»	0,5	0,5
Українська мова «Синтаксис складного речення»	0,5	0,5
Індивідуальні заняття	2	2
Історія	1	1
Англійська мова	0,5	1
Українська мова	0,5	-
Гранично допустиме тижневе навантаження на учня	33	33
Всього фінансується (без урахування поділу класу на групи)	38	38

Навчальний план
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №30
Черкаської міської ради Черкаської області
школи ІІІ ступеня з українською мовою навчання
для 11 класів з профільним навчанням на 2023-2024 н. р.

Предмети	Кількість годин на тиждень	
	11-А, профіль інформаційно- технологічний	11-Б, профіль української філології
Українська мова	2	2+2
Українська література	2	2+2
Зарубіжна література	1	1
Іноземна мова	2	2
Історія України	1,5	1,5
Всесвітня історія	1	1
Математика	3+1	3+1
Біологія і екологія	2	2
Географія	1	1
Фізика і астрономія	4	4
Хімія	2	2
Фізична культура	3	3
Захист України	1,5	1,5
Вибірковово-обов'язкові предмети:	3	3
Інформатика	2+3	2
Технології	1	1
Разом (без врахування годин фізичної культури):	30+3	31+3
Додаткові години на профільні предмети, окремі базові предмети, спеціальні курси, факультативні курси та індивідуальні заняття	5	4
Базові предмети:	1	1
Українська мова	1	1
Курс за вибором:	1	1
Українська мова: «Стилістика сучасної української мови»	1	1
Факультативи:	1	-
Математика «Модуль числа»	1	-
Індивідуальне навчання:	2	2
Англійська мова	1	1
Історія	1	1
Гранично допустиме тижневе навантаження на учня	33	33
Всього фінансується (без урахування поділу класу на групи)	38	38

ДОДАТОК 14

Анотований перелік курсів за вибором та факультативів
до навчального плану
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №30
Черкаської міської ради Черкаської області
на 2023-2024 навчальний рік

№ з/з	Назва факультативу	Форма реалізації	Клас	Назва програми, автор	Гриф
1.	Еврика	Курс за вибором (5-8 класи)	5 б	Гавриш В.І., Доценко С.О., Горьков С.Б., Скиба С.Б.	Лист МОН від 31.05.2022р. № 22.1/12*Г-68 для закладів ЗСО, що працюють за науково- педагогічним проектом «Інтелект України»
2.	STEM	Курс за вибором	5 а,в, 6 а, б, в	Бутурліна О.В., Артем'ва О.Є.	МОН України (наказ №785від 12.07.2021р.)
3.	Українська мова	Курс за вибором	6 а,б,в	Новосолова В.І., Пентилюк М.І., Шелехова Г.І.	Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ №785 від12.07.2021р.), затверджено рішенням педради від 30.08.2023р. № 14
4.	Сучасна українська літературна мова: морфологія	факультатив	7 а,б	Т.Гнаткович, О.Береш- Попович	Лист інституту модернізації змісту освіти від 04.07 2019 р. №22.1/12- Г-551
5.	Вибрані питання алгебри	факультатив	7 а,б	Гартфіль О.Р., Показій А.П.	Збірник програм з математики для допрофільної підготовки та профільного навчання (у двох частинах). Ч. І. Допрофільна підготовка: Факультативи та курси за вибором. /Упоряд. Н.С.Прокопенко, О.П. Вашуленко, О.В.Єргіна. - Х.: Вид-во "Ранок", 2011 - (Факультативи та курси за вибором). ЛИСТ ІМЗО від 04.07.2016 №2.1/12-Г-440, затверджено рішенням педради від 30.08.2023р. № 14
6.	Робототехніка	факультатив	7 а,б	Боровик Д.В., Лапінський В.В., Дятленко С.М.	Лист ІМЗО від 03.03.2017 №2.1/12-Г-97, затверджено рішенням педради від 30.08.2023р. № 14
7.	Сучасна українська літературна мова: морфологія	факультатив	8 а,б	Т.Гнаткович, О.Береш- Попович	Лист ІМЗО від 04.07.2019 р. N22.1/12-Г-551

8.	Синтаксис простого та простого ускладненого речення	факультатив	8 а,б	Т.Гнаткович	Лист інституту модернізації змісту освіти від 04.07 2019 р. №22.1/12-Г-551
9.	Модуль числа	факультатив	8 а, б, в	Апостолова Г.В.	Збірник програм з математики для допрофільної підготовки та профільного навчання (у двох частинах). Ч. І. Допрофільна підготовка: Факультативи та курси за вибором. /Упоряд. Н.С.Прокопенко, О.П. Вашуленко, О.В.Єргіна. - Х.: Вид-во "Ранок", 2011 - (Факультативи та курси за вибором). ЛИСТ ІМЗО від 04.07.2016 №2.1/12-Г-440, затверджено рішенням педради від 30.08.2023р. № 14
10.	Основи програмування	факультатив	8 а, б	Вапнічний С.Д., Зубик В.В., Кухар А.В., Ребрина В.А.	Лист ІМЗО від 28.07.2017 № 21.1/12-Г-356, затверджено рішенням педради від 30.08.2023р. № 14
11.	Синтаксис складного речення	факультатив	9 а,в	Т.Гнаткович	Лист інституту модернізації змісту освіти від 04.07 2019 р. №22.1/12-Г-551
12.	Модуль числа	факультатив	9 а,в	Апостолова Г.В.	Збірник програм з математики для допрофільної підготовки та профільного навчання (у двох частинах). Ч. І. Допрофільна підготовка: Факультативи та курси за вибором. /Упоряд. Н.С.Прокопенко, О.П. Вашуленко, О.В.Єргіна. - Х.: Вид-во "Ранок", 2011 - (Факультативи та курси за вибором). ЛИСТ ІМЗО від 04.07.2016 №2.1/12-Г-440, затверджено рішенням педради від 30.08.2023р. № 14
13.	Стилістика сучасної української мови	Курс за вибором	10 а, б 11 а, б	Авраменко О.	Лист ІМЗО від 03.07.2017р. N21.1/12-Г-314, затверджено рішенням педради від 30.08.2023р. № 14
14.	Модуль числа	факультатив	10 а, б 11 а	Апостолова Г.В.	Збірник програм з математики для допрофільної підготовки та

					<p>профільного навчання (у двох частинах). Ч. І. Допрофільна підготовка: Факультативи та курси за вибором. /Упоряд. Н.С.Прокопенко, О.П.Вашуленко, О.В.Єргіна. - Х.: Вид-во "Ранок", 2011 - (Факультативи та курси за вибором). ЛИСТ ІМЗО від 04.07.2016 №2.1/12-Г-440, затверджено рішенням педради від 30.08.2023р. № 14</p>
15.	Синтаксис складного речення	факультатив	10 а, б	Т.Гнаткович	<p>Лист інституту модернізації змісту освіти від 04.07 2019 р. №22.1/12-Г-551</p>
16.	Модуль числа	факультатив	11 а	Апостолова Г.В.	<p>Збірник програм з математики для допрофільної підготовки та профільного навчання (у двох частинах). Ч. І. Допрофільна підготовка: Факультативи та курси за вибором. /Упоряд. Н.С.Прокопенко, О.П.Вашуленко, О.В.Єргіна. - Х.: Вид-во "Ранок", 2011 - (Факультативи та курси за вибором). ЛИСТ ІМЗО від 04.07.2016 №2.1/12-Г-440</p>

ДОДАТОК 15

Перелік модельних навчальних програм для 5,6 класів закладів загальної середньої освіти

№з/п	Назва модельної навчальної програми
1.	Українська мова. 5-6 класи. Заболотній В.В.
2.	Українська література. 5-6 класи. Архипова Н.І., Січкач С.І.
3.	Зарубіжна література. 5-6 класи. Ніколенко О.М.
4.	Іноземна мова. 5-9 класи. Зимомря І.М.
5.	Довкілля. 5-6 класи (інтегрований курс). Григорович О.В.
6.	Технології. 5-6 класи. Ходзинська І.Ю., Горобець О.В.
7.	Інформатика. 5-6 класи. Коршунова О.В., Завадський І.О.
8.	Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс). Гущина Н.І., Василяшко І.П.
9.	Етика. 5-6 класи. Ашортія Є., Бакка Т.
10.	Музичне мистецтво. 5-6 класи.
11.	Образотворче мистецтво. 5-6 класи. Масол Л.М., Просіна О.В.
12.	Фізична культура. 5-6 класи. Педан О.С., Коломоєць Г.А.
13.	Робототехніка. 5-6 класи (міжгалузевий інтегрований курс).
14.	STEM. 5-6 класи (міжгалузевий інтегрований курс). <i>Артем'єва О. Є.</i>

Перелік навчальних програм
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №30
Черкаської міської ради Черкаської області
на 2023-2024 навчальний рік
5-6 клас

№з/п	Назва авторської програми, розробленої на базі модельної навчальної програми
1.	Українська мова. 5-6 класи. Журавель Т.В.
2.	Українська література. 5-6 класи. Журавель Т.В.
3.	Українська література. 5-6 класи. Дяченко О.П.
4.	Українська література. 5-6 класи. Черкащенко Н.О.
5.	Українська мова. 5-6 класи. Дяченко О.П.
6.	Українська мова. 5-6 класи. Черкащенко Н.О.
7.	Математика. Маліновська О.С.
8.	Математика. Глаголева О.В., Черкасова Т.О.
9.	Зарубіжна література. 5-6 класи. Черкащенко Н.О.
10.	Зарубіжна література. 5-6 класи. Хоменко Л.К.
11.	Іноземна мова. 5-9 класи. Ігнатова А.Є., Кузнецова А.В., Мартиненко О.І.
12.	Довкілля. 5-6 класи (інтегрований курс). Роєнко О.С. , Мигаль Н.П., Ластівка О.С.
13.	Технології. 5-6 класи. Чекаленко О.І.
14.	Технології. 5-6 класи. Литвинович О.Т.
15.	Інформатика. 5-6 класи. Бондаренко А.Д., Пироженко К.Ю.
16.	Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс). Роєнко О.С.
17.	Етика. 5-6 класи. Мельник О.Ю.
18.	Музичне мистецтво. 5-6 класи. Бистранівська Н.В.
19.	Образотворче мистецтво. 5-6 класи. Шкарапута А.В.
20.	Фізична культура. 5-6 класи. Даугелене О.П.
21.	Робототехніка. 5-6 класи (міжгалузевий інтегрований курс).
22.	STEM. 5-6 класи (міжгалузевий інтегрований курс). Ластівка О.С.

ДОДАТОК 17

Перелік навчальних програм, які мають / можуть використовуватися в освітньому процесі для реалізації наукового проекту
«Інтелект України»
5-Б клас

Перелік модельних та навчальних програм є базовим і може бути доповнений іншими модельними та навчальними програмами, розробленими не на основі модельних, які отримують грифи «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» або «Схвалено для використання в освітньому процесі», через внесення змін до цієї Програми в установленому порядку.

Модельні навчальні програми

Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9-ті класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М.)	5-9	Сайт МОН	Рекомендовано Міністерством освіти і науки України; наказ МОН від 12.07.2021 № 795
Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9-ті класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Зимомря І. М., Мойсюк В. А., Тріфан М. С., Унгурян І. К., Яковчук М. В.)	5-9	Сайт МОН	Рекомендовано Міністерством освіти і науки України; наказ МОН від 12.07.2021 № 795
Модельна навчальна програма «Інформатика. 5-6-ті класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Морзе Н. В., Барна О. В.)	5-6	Сайт МОН	Рекомендовано Міністерством освіти і науки України; наказ МОН від 12.07.2021 № 795
Модельна навчальна програма «Інформатика. 5-6-ті класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Ривкінд Й. Я., Лисенко Т. І., Чернікова Л. А., Шакотько В. В.)	5-6	Сайт МОН	Рекомендовано Міністерством освіти і науки України; наказ МОН від 12.07.2021 № 795
Модельна навчальна програма «Інформатика. 5-6-ті класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Завадський І. О., Коршунова О. В., Лапінський В. В.)	5-6	Сайт МОН	Рекомендовано Міністерством освіти і науки України; наказ МОН від 12.07.2021 № 795
Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6-ті класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л. М., Просіна О. В.)	5-6	Сайт МОН	Рекомендовано Міністерством освіти і науки України; наказ МОН від 12.07.2021 № 795
Модельна навчальна програма Мистецтво. 5-6-ті класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Кондратова Л. Г.)	5-6	Сайт МОН	Рекомендовано Міністерством освіти і науки України; наказ МОН від 12.07.2021 № 795
Модельна навчальна програма «Технології. 5-6-ті класи» для закладів	5-6	Сайт МОН	Рекомендовано Міністерством освіти і науки України; наказ

загальної середньої освіти (авт.: Терещук А. І., Абрамова О. В., Гащак В. М., Павич Н. М.)			МОН від 12.07.2021 № 795 і науки України; наказ МОН від 12.07.2021 № 795
Модельна навчальна програма «Фізична культура. 5-6-ті класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Педан О. С., Коломєць Г. А., Боляк А. А., Ребрина А. А., Дерев'янку В. В., Стеценко В. Г., Остапенко О. І., Лакіза О. М., Косик В. М. та ін.)	5-6	Сайт МОН	Рекомендовано Міністерством освіти і науки України; наказ МОН від 12.07.2021 №795 (у редакції наказу МОН від 10.08.2021 № 898)

Перелік навчальних програм
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №30
Черкаської міської ради Черкаської області
на 2023-2024 навчальний рік
7 клас

№з/п	Навчальний предмет	Програма	Автори	Рік /№ наказу
1.	Українська мова	Українська мова для шкіл з українською мовою навчання. 5-9 класи	В.І.Новосьолова, М.І.Пентилюк, Г.І.Шелехова	07.06.2017р. № 804
2.	Українська література	Українська література 5-9 класи	К. В. Таранік-Ткачук, М. П. Бондар, О. М. Івасюк та інші	07.06.2017р. № 804
3.	Іноземна мова (англ. мова)	Навчальні програми з іноземних мов 5-9 класів	-	07.06.2017р. № 804
4.	Зарубіжна література	Навчальна програма для 5-9 класів	Авт.колектив. Керівник О.М.Ніколенко	07.06.2017р. № 804
5.	Історія України	Навчальна програма для 5-9 класів	Авт. колектив Пометун О.І.,Власов, В.С.,Агамась О.В.	07.06.2017р. № 804
6.	Всесвітня історія	Навчальна програма для 5-9 класів	Авт. колектив Пометун О.І.,Власов В.С.,Агамась О.В.	07.06.2017р. № 804
7.	Музичне мистецтво	Програма «Музичне мистецтво» (5–7 класи)	Л. Кондратова	07.06.2017р. № 804
8.	Образотворче мистецтво			
9.	Алгебра	Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Математика. 5-9 класи»	М. І. Бурда, Ю. І. Мальований, Є. П. Нелін, Д. А. Номировський, А. В. Паньков, Н. А. Тарасенкова, М. В. Чемерис, М. С. Якір	07.06.2017р. № 804
10.	Геометрія	Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Математика. 5-9 класи»	М. І. Бурда, Ю. І. Мальований, Є. П. Нелін, Д. А. Номировський, А. В. Паньков, Н. А. Тарасенкова, М. В. Чемерис, М. С. Якір	07.06.2017р. № 804
11.	Біологія	Біологія 6– 9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів	-	07.06.2017р. № 804
12.	Хімія	Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів Хімія, 7-9 класи (оновлена)	Величко Л.П., Дубовик О.А.	07.06.2017р. № 804
13.	Фізика	Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів "Фізика. 7-9 клас"	О. І. Ляшенко, В. Г. Бар'яхтар, Л. Ю. Благодаренко,	07.06.2017р. № 804

			М. В. Головка	
14.	Географія	Географія 6–9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів	І. М. Вітенко	07.06.2017р. № 804
15.	Трудове навчання	Трудове навчання. 5-9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів	А. І. Терещук	07.06.2017р. № 804
16.	Інформатика	Інформатика 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів	І. О. Завадський	07.06.2017р. № 804
17.	Основи здоров'я	Основи здоров'я 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів	О. І. Шиян, Т. Г. Боса	07.06.2017р. № 804
18.	Фізична культура	Фізична культура в школі	Т. Ю. Круцевич, С. М. Дятленко, Л. А. Галенко та інші	23.10.2017р. №1407

ДОДАТОК 19

Перелік навчальних програм
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №30
Черкаської міської ради Черкаської області
на 2023-2024 навчальний рік
8 класи

№з/п	Навчальний предмет	Програма	Автори	Рік /№ наказу
1.	Українська мова (класи з поглибленим вивченням інформатики)	Українська мова для шкіл з українською мовою навчання. 5-9 класи	В.І.Новосьолова, М.І.Пентилуок, Г.І.Шелехова	07.06.2017р. № 804
2.	Українська мова (клас з поглибленим вивченням української філології)	Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (класів) з поглибленим вивченням української мови (8-9 класи)	С.О. Караман, О.М. Авраменко, О.В. Караман та інші	07.06.2017р. № 804
3.	Українська література (класи з поглибленим вивченням інформатики)	Українська література 5-9 класи	К.В. Таранік-Ткачук, М.П. Бондар, О.М. Івасюк та інші	07.06.2017р. № 804
4.	Українська література (клас з поглибленим вивченням української філології)	Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (класів) з поглибленим вивченням української літератури (8-9 класи)	Р. В. Мовчан, М. П. Бондар, К. В. Таранік- Ткачук та інші	від 07.06.2017 №805
5.	Іноземна мова (англ. мова)	Навчальні програми з іноземних мов 5-9 кл для загальноосвітніх закладів	-	07.06.2017р. № 804
6.	Зарубіжна література	Навчальна програма для 5-9 класів	Авт.колектив. Керівник О.М. Ніколенко	07.06.2017р. № 804
7.	Історія України	Навчальна програма для 5-9 класів	Авт.колектив Пометун О.І.,Атамась О.В.,Власов В.С.	07.06.2017р. № 804
8.	Всесвітня історія	Навчальна програма для 5-9 класів	Авт.колектив Пометун О.І.,Атамась О.В.,Власов В.С.	07.06.2017р. № 804
9.	Мистецтво			
10.	Алгебра	Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Математика. 5-9 класи»	М. І. Бурда, Ю. І. Мальований, Є. П. Нелін, Д. А. Номировський, А. В. Паньков, Н. А. Тарасенкова, М. В. Чемерис, М. С. Якір	07.06.2017р. № 804
11.	Геометрія	Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Математика. 5-9 класи»	М. І. Бурда, Ю. І. Мальований, Є. П. Нелін, Д. А. Номировський, А. В. Паньков, Н. А. Тарасенкова, М. В. Чемерис, М. С. Якір	07.06.2017р. № 804
12.	Біологія	Біологія 6– 9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів	-	07.06.2017р. № 804

13.	Хімія	Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Хімія, 7-9 класи (оновлена)	Величко Л.П., Дубовик О.А.	07.06.2017р. № 804
14.	Фізика	Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів "Фізика. 7-9 клас"	О. І. Ляшенко, В. Г. Бар'яхтар, Л. Ю. Благодаренко, М. В. Головка	07.06.2017р. № 804
15.	Географія	Географія 6– 9 класи Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів	І. М. Вітенко	07.06.2017р. № 804
16.	Трудове навчання	Трудове навчання. 5-9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів	А. І. Терещук	07.06.2017р. № 804
17.	Інформатика (класи з поглибленим вивченням інформатики)	Програма курсу Інформатика 8 – 9 класи загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням інформатики	-	2017 р. №1392
18.	Інформатика (класи з поглибленим вивченням української філології)	Інформатика 5-9 Програма для загальноосвітніх навчальних закладів	І. О. Завадський	07.06.2017р. № 804
19.	Основи здоров'я	Основи здоров'я 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів	О. І. Шиян, Т. Г. Боса	07.06.2017р. № 804
20.	Фізична культура	Фізична культура в школі	Т. Ю. Круцевич, С. М. Дятленко, Л. А. Галенко та інші	23.10.2017р. №1407

ДОДАТОК 20

Перелік навчальних програм
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №30
Черкаської міської ради Черкаської області
на 2023-2024 навчальний рік
9 класи

№з/п	Навчальний предмет	Програма	Автори	Рік /№ наказу
1.	Українська мова (класи з поглибленим вивченням інформатики)	Українська мова для шкіл з українською мовою навчання. 5-9 класи	В.І.Новосьолова, М.І.Пентилюк, Г.І.Шелехова	07.06.2017р. № 804
2.	Українська мова (класи з поглибленим вивченням української філології)	Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (класів) з поглибленим вивченням української мови (8-9 класи)	С.О. Караман, О.М. Авраменко, О.В. Караман та інші	07.06.2017р. № 804
3.	Українська література (класи з поглибленим вивченням інформатики)	Українська література 5-9 класи	К.В. Таранік-Ткачук, М.П. Бондар, О.М. Івасюк та інші	07.06.2017р. № 804
4.	Українська література (класи з поглибленим вивченням української філології)	Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (класів) з поглибленим вивченням української літератури (8-9 класи)	Р. В. Мовчан, М. П. Бондар, К. В. Таранік- Ткачук та інші	07.06.2017р. №805
5.	Іноземна мова (англ. мова)	Навчальні програми з іноземних мов 5-9 кл для загальноосвітніх закладів	-	07.06.2017р. № 804
6.	Зарубіжна література	Навчальна програма для 5-9 класів	Авт.колектив. Керівник О.М. Ніколенко	07.06.2017р. № 804
7.	Історія України	Навчальна програма для 5-9 класів	Авт.колектив Пометун О.І.,Атамась О.В.,Власов В.С.	07.06.2017р. № 804
8.	Всесвітня історія	Навчальна програма для 5-9 класів	Авт.колектив Пометун О.І.,Атамась О.В.,Власов В.С.	07.06.2017р. № 804
9.	Основи правознавства	Навчальна програма з основ правознавства для 9 класів	Авт.колектив Ремех Т.,Муза О.,Євтушенко Р.	2016р.
10.	Мистецтво			
11.	Алгебра	Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Математика. 5-9 класи»	М. І. Бурда, Ю. І. Мальований, Є. П. Нелін, Д. А. Номировський, А. В. Паньков, Н. А. Тарасенкова, М. В. Чемерис, М. С. Якір	07.06.2017р. № 804
12.	Геометрія	Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Математика. 5-9 класи»	М. І. Бурда, Ю. І. Мальований, Є. П. Нелін, Д. А. Номировський, А. В. Паньков, Н. А. Тарасенкова, М. В.	07.06.2017р. № 804

			Чемерис, М. С. Якір А. В. Паньков, М. С. Якір, Д. А. Номіровський	
13.	Біологія	БІОЛОГІЯ 6– 9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів	-	07.06.2017р. № 804
14.	Хімія	Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів Хімія, 7--9 класи(оновлена)	Величко Л.П., Дубовик О.А.	07.06.2017р. № 804
15.	Фізика	Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів "Фізика. 7- 9 клас"	О. І. Ляшенко, В. Г. Бар'яхтар, Л. Ю. Благодаренко, М. В. Головко	07.06.2017р. № 804
16.	Географія	Географія 6– 9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів	І. М. Вітенко	07.06.2017р. № 804
17.	Трудове навчання	Трудове навчання. 5-9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів	А. І. Терещук	07.06.2017р. № 804
18.	Інформатика (класи з поглибленим вивченням інформатики)	Програма курсу Інформатика 8 – 9 класи загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням інформатики	-	2017 р. №1392
19.	Інформатика (класи з поглибленим вивченням української філології)	Інформатика 5-9 Програма для загальноосвітніх навчальних закладів	І. О. Завадський	07.06.2017р. № 804
20.	Основи здоров'я	Основи здоров'я 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів	О. І. Шиян, Т. Г. Боса	07.06.2017р. № 804
21.	Фізична культура	Фізична культура в школі	Т. Ю. Круцевич, С. М. Дятленко, Л. А. Галенко та інші	23.10.2017р. №1407

ДОДАТОК 21

Перелік навчальних програм
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №30
Черкаської міської ради Черкаської області
на 2023-2024 навчальний рік
10 класи

№з/п	Навчальний предмет	Програма	Автори	Рік /№ наказу
1.	Українська мова (профіль інформаційно-технологічний)	Навчальна програма з української мови(рівень стандарту) для 10-11х класів загальноосвітніх шкіл	Голуб Н. Б., Котусенко О.Ю., Горошкіна О. М. та інші	23.10.2017 р. № 1407
2.	Українська мова (профіль філологічний)	Програми для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. Українська мова 10-11 класи. - Профільний рівень	Мацько Л. І., Груба Т. Л., Семенов О. М., Симоненко Т. В.	23.10.2017 р. № 1407
3.	Українська література (профіль інформаційно-технологічний)	Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. Українська література: 10-11 класи	Мовчан Р. В., Молочко С. Р., Дроздовський Д. І. та інші	23.10.2017 р. № 1407
4.	Українська література (профіль філологічний)	Програми для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. Українська література 10-11 класи. - Профільний рівень	Усатенко Г. О., Фасоля А. М.	23.10.2017 р. № 1407
5.	Іноземна мова (англ. мова)	Навчальна програма з іноземних мов 10-11 класів	-	23.10.2017 р. № 1407
6.	Зарубіжна література	Навчальна програма з Зарубіжної літератури 10-11	Юлдашева Л.П.	23.10.2017 р. № 1407
7.	Історія України	Навчальна програма для 10-11 класів	Авт.колектив Мудрий М.М.,Байкеніч Г.В.,Бурлака О.В.	24.02.2017р. № 310
8.	Всесвітня історія	Навчальна програма для 10-11 класів	Авт.колектив Мудрий М.М.,Байкеніч Г.В.,Бурлака О.В.	24.02.2017р. № 310
9.	Громадянська освіта	Навчальна програма для 10-11 класів	Авт.колектив Бакка Т.,Беца Н., Вербицька П.	
10.	Математика	Навчальна програма «Математика (рівень стандарту). 10-11 класи»	-	23.10.2017р. № 1407
11.	Біологія і екологія	Програма з біології і екології для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти.	-	23.10.2017р. № 1407
12.	Хімія	Навчальна програма для 10-11 класів	Дубовик О.А.	23.10.2017р. № 1407
13.	Фізика і астрономія	Навчальні програми для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти	Авторський колектив під керівництвом Ляшенка О. І.	від 24.11.2017 р. № 1539
14.	Географія	Географія 10-11 (рівень стандарту)	Д.Шабанов, О.Козленко	23.10.2017р. № 1407

15.	Технології	Технології 10-11 класи (рівень стандарту)	А. І. Терещук	23.10.2017р. № 1407
16.	Захист України	Захист України. Навчальна програма для 10–11 класів закладів загальної середньої освіти	Автор.колектив під керівництвом Локтева В.М	04.11.2020 р. №1377
17.	Інформатика	Інформатика для 10-11 класів (профільне навчання)	-	2017р.
18.	Інформатика	Інформатика для 10-11 класів (рівень стандарту)	-	2017р.
19.	Фізична культура	Фізична культура в школі 10-11 класи	М. В. Тимчик, В. В, Деревянко, В. М. Єрмолова та інші	23.10.2017р. №1407

ДОДАТОК 22

Перелік навчальних програм
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №30
Черкаської міської ради Черкаської області
на 2023-2024 навчальний рік
11 класи

№з/п	Навчальний предмет	Програма	Автори	Рік /№ наказу
1.	Українська мова (профіль інформаційно-технологічний)	Навчальна програма з української мови(рівень стандарту) для 10-11х класів загальноосвітніх шкіл	Голуб Н. Б., Котусенко О.Ю., Горошкіна О. М. та інші	23.10.2017 р. № 1407
2.	Українська література (профіль інформаційно-технологічний)	Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. Українська література: 10-11 класи	Мовчан Р. В., Молочко С. Р., Дроздовський Д. І. та інші	23.10.2017 р. № 1407
3.	Іноземна мова (англ. мова)	Навчальна програма з іноземних мов 10-11 кл	-	23.10.2017 р. № 1407
4.	Зарубіжна література	Навчальна програма з Зарубіжної літератури 10-11	Л.П. Юлдашева	
5.	Історія України	Навчальна програма для 10-11 класів	Авт.колектив Мудрий М.М., Байкеніч Г.В., Бурлака О.В.	24.02.2017р. № 310
6.	Всесвітня історія	Навчальна програма для 10-11 класів	Авт.колектив Мудрий М.М., Байкеніч Г.В., Бурлака О.В.	24.02.2017р. № 310
7.	Математика	Навчальна програма «Математика (рівень стандарту). 10-11 класи»	-	23.10.2017 р. № 1407
8.	Біологія і екологія	Програма з біології і екології для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти.	-	23.10.2017р. № 1407
9.	Хімія	Навчальна програма для 10-11 класів	Дубовик О.А.	23.10.2017р. № 1407
10.	Фізика і астрономія	Навчальні програми для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти	Авторський колектив під керівництвом Ляшенка О. І.	24.11. 2017 р. № 1539
11.	Географія	Географія 10-11 (рівень стандарту)	Д.Шабанов, О. Козленко	23.10.2017 № 1407
12.	Технології	Технології 10-11 класи (рівень стандарту)	А. І. Терещук	23.10.2017 № 1407
13.	Захист України	Захист України. Навчальна програма для 10–11 класів закладів загальної середньої освіти	Авторський колектив під керівництвом Локтева В.М.	04.11.2020 р. No 1377
14.	Інформатика	Інформатика для 10-11 класів (профільне навчання)	-	2018р.
15.	Фізична культура	Фізична культура в школі 10-11 класи	М. В. Тимчик, В. В, Деревянко, В. М. Єрмолова та інші	23.10.2017р. №1407

	Фізична культура. 5-6 класи. Даугелене О.П.
23.	Робототехніка. 5-6 класи (міжгалузевий інтегрований курс).
24.	STEM. 5-6 класи (міжгалузевий інтегрований курс). Ластівка О.С.

